

Ex uitæ cursu OCTAVIANI SAVLI Cath. Maiest. militum
 Tribuni, selectiora quædam ab eodem carminibus expressa.
 Anno M D CXLVI.

EX VITAE CURSV
OCTAVIANI SAVLII
CATH. MAIEST. MILITVM TRIBVNI.

Selectiora quædam ab eodem Carminibus expressa.

SERENISSIMO

D. LVCAE IVSTINIANO
DVCI

REIPUBLICAE GENVENSIS
Ab Authore Dicata.

Prima Partis Libri Sex.

NEAPOLI, Typis Secundini Roncalioli. MDCXLVI.

Superiorum Permissu.

Opus inscriptum, Ex Vita cursu Octaviani Saulij, additis Opere Anagrammatico, & varijs lucubrationum fragmen-
tis, ab eodem Catholice Maiestatis Militum Tribuno Octaviano
Saulio compositum; ex mandato Eminentissimi, & Reuerendissimi
Domini Cardinalis Archiepiscopi, diligenter examinavi: & adeo
fidei puritati, sacrisq; sanctionibus consonum reperi, vt dignum
censuerim, quod publici iuris, præli beneficio, fiat; quippe quod, &
proficuum varietatem, & humanæ vitæ nobiliora continet moni-
menta. Ita censi in Regali Conuentu S. Mariæ Nouæ Neap. die
18. Aprilis 1646.

F. Michael Angelus de Neap. Sac. Theol. Lection Iubilatus.

Imprimatur G. Peccerillus Vic. Gen. Neap.

F. Ioseph de Rubeis S. T. M. Eminentiss. Archiep. Theol.
Reg. fol. 39. at.

DE mandato Excell. V., summa animi applicatione, percurri
opus, à Catholice Maiestatis Militum Tribuno, Octaviano
Saulio impositum; cui titulus, Ex Vita cursu Octaviani Saulij,
&c. & in eo nil offendi, quod Regijs Pragmaticis, vel in iuris re-
gè instituendis, aduersetur: immo cuncta suum redolent Autho-
rem, erga Catholicam Maiestatem deuincissima deuotione fla-
grantem, & Politicæ regulas Christiana eruditione docentem. Prælo
igitur dari potest. Ita censi in Regali Conuentu S. Mariæ Nouæ
Neap. die 20. Aprilis 1646.

Humiliss. & Addictiss. Seruus Excell. V.

F. Michael Angelus à Neap.

Visa supradicta relatione imprimatur.

Zufia Reg. Sanfelicius Reg. Caracciolus Reg. Capic. Latro Reg.

Prouisum per S. E. Neap. die 27. Aprilis 1646.

17 2

2 2

Grimaldus.

D. COSMVS PINELLVS

GALATINARVM MARCHIO,

& Infuriatorum Academicæ Princeps.

CVM huiusce nostræ Academicæ Præfectis eruditum hoc opus Militum Tribuni S. Cath. Maieft. Octauiani Saulij ex nostris Infuriatis Academici Inquieti recognoscendum dederimus, exaggeratis laudibus dignissimum, atque omni ex parte posteritatis conscientiæ transmittendum censuerunt; quorum sententiæ subscribimus, ac præli luce præliaris viri laborem donandum arbitramur, vt Calcar nobilitati iniiciat ad virtutem, discantq; Principes inter arma Musas otari posse, ac Palladem non minus placere bellicosam, quam eruditam: atq; etiam, vt Academicæ decus enitescat magis, quæ tanti Authoris Altrix sciuit non tam ad studia Sapientiæ Nestores parere, quam Achilles ad laureas triuphorum. His verò dictis fidem obfirmamus.

SERENISSIMO
D. LVCAE IVSTINIANO
D V C I

REIPUBLICAE GENVENSIS.

OCTAVIANVS SAVLIVS F.

*Eiusdem Serenissimi Stemmata Turribus, & Aquila decorata
exprimit Auctor, propria quoque Gentilitia, rubram scilicet
Aquilam, albo Theatro circumfusam, indicat.*

D Elapsus videor fera detractoris in Ora,
Dùm me tam dubium culmine Turris habet.
Si vigil, egregijsq; fui iam promptior armis,
Nunc me Musa tenet iam modulata metro.
Militis officio vacuus, magis atque Poetae,
Consequor audacis nomen, vtrumquè gerens.
Per Turres quæ grata volat, Iouis Armiger, Alces.
O DVX, illa mihi præbeat auxilium.
Si mea conatu, aut ignava pudore rubescit,
Ingenui cordis stemmata pura patent.
Regulus en fateor sum, tu mihi trade volatum;
Quæ Iouis æthereis iam renouaris aquis.

AL

Altiuolans numquàm vibrato fulmine tacta
 Semper opem lassis das Generosa. ROSA.
 DAT MIHI SPINA ROSAS, nunc dat ROSA laudis
 Sed mihi si ignaro tradere nolet? OLET (odorè?
 Hæc olet; ipsa teris crudelia gesta Draconis;
 Inuidia si quis carmina lædit? EDIT.
 Et si tempus edit, consumit cuncta vetustas,
 Defendes nè meum carmen & Ales? ALES!
 Ipse meum sic carmen alam? tu carminis ergò
 Hac, Liber, inuidia tutus haberis? ERIS.
 Tutus erit? cunctis igitur Turrita resistens,
 Arx mihi, si librum, mequè tueris? ERIS.
 Magna loquuturo quis nunc mihi tradat, vt arte
 Cuncta loquar cunctis ingenua? GENVA.
 Arma sequuturus Genuæ sed ab Vrbe recessi,
 Mequè Ducem legit fortis Iberus. HERVS
 Hic Herus ergò dabit mihi carmen, & arma? quid er-
 Iustinianus erit? iustus IANVS ERIT. (gò
 Carmen, & arma bifrons (capiro) sic indicat ille,
 Sic quoquè duppliciter Dux dabit ista mihi. (tur
 Si Rosa, & Ales alunt, Genua, Arx, Herus arma tu-
 Dùm Ducis auxilium vox mea clamat. AMAT.
 Si mihi Duxeris ærumnis Arx: carmina trado,
 Inuidus inuideat nunc sibi, nemo mihi.

Authòr ad Lèctorem.

EPIGRAMMA.

Nè mireris amare soles si, Lèctor, honorem,
Hunc ego dum curo, càrmen amare queo.
Càrmen amare queo, studijs sunt otia promptis
Opposita, in meliùs sum requieque mea.
Sum requiequè mea, careo nam militis vfu,
Officiùm, iussu Principis, ecce caret.
Principis, ecce, carens iussu, iàm càrmen amare,
Vtilis vt currat temporis hora, queo.

Ergo	benigne	vber	laudibus
	legas	non	esto.
	maligne	in me	inuidus
Laude	carere	scriptum	fraudis
	negat	si	abundans
	vigere	scriptor	laudis

LE

LECTOR.

Quod inspicias, Opus Palladis est, utroq; diademate
redimitæ.

Palmis adnascitur laurus, dùm Octavianus antiqui
Augusti, sola Imperij, dempta fortuna,
nomen præfert, & omen.

Suæ Vitæ pangit casus, nè suæ Virutis memoria cadat;
& viuendi normam, Vitæ formam proponit:
utq; nobillùs uiuant, quæ scribit,
Vitæ suæ select ora describit.

Itinera pandit, ut potè qui Vitæ exprimit cursum:
Regionum, Ciuitatum, Gentium, Climata, Dotes,
Mores, aperit; ut in vno opere, Naturæ, Artis,
Politia; potiora opera noscas.

Patriam inuadentes, ut priùs gladio, ità nunc calamo
ferit: binamq; Iani frontem, & galea cingit, & lauro.
Videas, Lector, nec inuideas, superat inuidiam Sauli;
Virtus, utrumq; nobilius fatum experta,
Martis, inquam, & Mineræ.

Sic ex animo hortatur Academicus Infuriatus

F. Michael Angelus à Neap.

D E

De Authofis Nomine

ANONIMI ANAGRAMMATI

OCTAVIANVS SAVLIVS.

ANAGR.

ANAGR.

ANAGR.

LAVS SVA VINCIT AVOS.

Diffichon.

AEquiparat famam, fama arma gerentis, Auorum;
Addis si carmen, LAVS SVA VINCIT AVOS.

Alud. Eiusdem.

CAVTVS VOLAS IN VIAS.

Diffichon.

Vrbes dùm tot, longinquas tot curris & Oras;
In Coeli nè VIAS, CAVTVS, & Aftra, VOLAS?

200

b

Le

Lectori candido, non iuſido.

IOANNES CAMILLVS ZACCAGNIVS
ROMANVS.

QUod ab armorum tractatione, litterarum
ſtudia ſeiungit, itaut, contentionem inter
artes haſce nobiliſſimas, nullam eſſe per-
ſtinaciter aſſeneret, id, ni fallor, vel deſpe-
re, vel certe parum ſapere mihi videtur
Stat à me, Hiſtoriz, quàm Romanus Ora-
tor; teſtem temporum appellauit, authori-
tas. Si quis hoc inficias iuerit, antiqua
Scriptorùm monumenta diligenter eudi-
uat, ac tandem te perperam ſenſiſſe faciebatur. Noſſimum liſſis
iſſis, atque conſoribus arbitror, paucos admodum antea ſis ætati-
bus exiſſiſſe, qui, militari cum virtute, litterarum gloriam, amico
quodam ſedere non coniunxerint. Atingamus de quamplurimis
aliquos; vt ſicem quòque dictis noſtris aliquam conſideremus, qui
vno, eodemq; tempore, & armis, & litteris ex æquo floruerit. Cy-
rus, agmen ducat, qui Daniele Theologiæ myſteria ſibi enarran-
tem audiuit. Cyrum, Macedo Philippus excipiat, qui ſuis è caſtris,
nec Muſas vnquam exulare. nec, inter inhumanos militem ſuro-
res, humanitatis artes conticeſcere paſſus eſt. Addatur parenti ma-
gno comes, filius maximus Alexander, qui, & enſe, & calamo pre-
clariffimus, æternam ſibi nominis famam apud poſteros propaga-
uit. Huius ortum (liceat ſic mihi conijcere,) ideo ad Ariſtotelis tẽ-
pora diſtulit Deus, vt, vno in homine oſtenderet, quid manus, quid
poſſet ingenium. Hic, ſuſis Perſarum copijs, pretioſiſſimum Darij
ſcriniolum, ſibi oblatum, Homero deſtinauit; cuius Iliadem, ipſo
prius Ariſtotele exponente auditor bellicoſiſſimus edidicerat. Sed
quid ago? Cunctos ne in medium proferam litteratiſſimos Duces?
Inanis enim uerò labor hic eſſet. Quo ſic vt, cum à me, Scipio, Cæ-
tones, Cenſorinus videlicet, ac Vticenſis, Pompeius atque Augu-
ſtus

tus, bellatores doctissimi, consulo sine prætermittendis duos, præ
 reliquis præterire silentio mihi debeam, Græcum unum, Roma-
 num alterum, utrumque rei militaris, litterarumque laude clarissimū,
 Xenophontem nimirum, ac Cæsarem: quorum ille, Cyri Prædian-
 hic, rerum ab se præclare gestarum eloquentissimos commentarios,
 seculorum omnium admirationi reliquit. Cum igitur belli scientiæ,
 mutua hæc, & amabilis conspiratio cum litteris intercedat, ne tibi
 Lector humanissime, mirum sit, si nunc OCTAVIANVS SAV-
 LIVS, vir genere nobilissimus, idemque doctissimus miles, selectio-
 res quasdam vitæ suæ res, à se carminibus exaratas, publici iuris
 faciat, & quāquam scio non desaturos, qui, severitate plusquam
 censoria, eadem notare, ac theonino dente lacerare non erubescit,
 ut vanam sibi doctrinæ famam, ex aliorum reprehensione auquen-
 tur; prouocat nihiliominus author semel in perperam ad humani-
 tatem tuam; cuius patrocinio, libens fortum hunc ingenij sui, qua-
 lis qualis ille tandem sit, subiicit, atque committit. Scit enim uero,
 hanc esse Scriptorum infelicitatem, ut caninos euitare latratus, pos-
 sit nemo, qui labores suos in vulgus exire patitur, cum liceat, vel
 indocto cuique, & imperito, ad iniquam imprudentiæ suæ trutinam,
 illos expendere. Quod infortunium, æquo tandem animo feret, à
 quo, nec olim Homericæ maiestas esse potuit immunis, nec Virgi-
 liana diuinitas; cum utraque, Zoilos, ac Bauios (dolebilissima homi-
 num capita) procacissimos obredatores experta sit. Carmen ergo
 quod tibi nunc legendum exhibet, paucorum opus, mensum esse,
 velim non ignores; cum, nec arida pumice expolitum, nec vltimam
 planè receperit manum. Non ideo Horatianum illud ei obijciatur.

Carmen reprehendite quod non

Multi dies, & multa litura coercuit, atque

Perfectam decies non castigauit ad unguem.

cum ipse, ad emolliendas potius animi curas, otijque molestias le-
 niendas, ad scribendum accesserit, quàm ut Poetæ nomen consequi
 vellet. Interim, ut penitiora quædam, de præclaro hoc, literatoque
 milite, tibi innotescant, hæc à me sic habeto: quibus præcognitis
 (si quid ab eo hisce in carminibus peccatum fuerit, homines enim
 sumus) libentissimè à te excusatum iri confido. OCTAVIANVS
 itaque SAVLIUS, ubi per ætatem licuit, à duodecimo, ad annum

Horat.
 in art.
 Poet.

usque decimum sortum, cum Poësi factum, ad quam meis videbatur,
 tot, operam dedisset, eam deinde deseruit, fractus. GENYAE Pax
 suæ otiosis, ac deliciis illatus; quæ, cum eum, in infortunia sæpe
 quam plurima coniecissent, ex ijs Dei opæ, semper fortis evasit.
 Cæterum, inglorium illud vitæ genus pertulit. Matris castra seculi
 us est; in quibus, tum egregie primum pro Patria pugnasset, bre-
 viter per varios militiæ gradus, ad militum tribunatum, summa cum
 laude pertulit; quem, septennii spatio, pro Rege Catholico, hono-
 rificè bellator eximius exercebat. Hoc igitur, qui nunc se voluit, an-
 te, cum inivcus ignobili orio nobilissimus illius, animus penè lan-
 guesceret, intermissa sæpè nimium diu, Masarum oblectamenta re-
 siduisse, & antiquo, vixit dixerim, ludo, se iterum inclinat. Ac ut
 ipsi in otio, minus esset otiosus, Senecissimum LYCAMI VSTI-
 NTANVM affinem suum, exigentæ illi spectatissimæ eius virtutis,
 Patrum omnium calculis GENYENSIS REIPUBLICÆ guber-
 nantis admotum; lepido Anagrammatum opere, quod poemati
 annexum, laudavit. Indè, ad carmen hoc exarandum, animum
 adiecit; quod etsi vitæ cursum exprimat suæ, confusæ tamèn nar-
 ratio quædam est rerum, diversarum, quas aut ipse tractavit, aut
 quæ suis certè temporibus evenere. Ideo se, Lector, monitum volo;
 cum hoc in carmine, præter ipsum carmen, nihil aliud poeticum
 sit (parva est enim, & simplex rerum historicarum expositio) veni-
 rari notis; si interdum in eo lepores illos, ac videres non juvenes-
 ris, quibus Poësis Epica, necessario debet exornari. Quinimò, vi-
 rās, quæ poematis anima est, nulla in hoc opere est, quam author
 assequi minus potuit, cum, varios tantum vitæ suæ casus suscepit
 enarrandos, non Epopeiam effinxerit. His à me hæcenus enumera-
 tis, illud quoque, Lector, adde; quamplurima propria nomina, quæ
 in hoc opere erant omninò exprimenda (subsequenti indice tibi
 submissa) cum essent per se humillima, debitam sæpè carmini maiori-
 fratrem ademisse. Totius igitur operis, dimidium hoc est, primos
 hocce sex continens libros, quos nunc, amicorum rogatu, author
 evulgar; eundem, qui reliqui sunt, evulgaturus; nunc denuò, à Musis,
 ad militiæ munera reuocetur. Interim his, æquo, candidoq; animo
 frueſe. Maximæ siquidem est humanitatis indicium, nihil à quoquā
 vitæ vires, aut optare, aut requirere. Quis enim, ex ijs qui ad hæc
 usque

vsquē diem scribere, non lapsus est, cū, vel ipse bonus Homerus dormitauerit aliquando? Denique hoc vnum abs te peto, vt animo reputes, rem esse penē miraculo proximam, militem, qui, spatio trīginta annorum, litterarum studia non excoluerit; exiguo dierū numero, id perficere potuisse, quod fortassē multorum in litteris exercitatisima deterreret ingenia.

INDEX

1875

I N D E X.

A

- A** Beuille V rbs Gallia. fol. 14.
 Abram Pater Faustini Insula. fol. 69.
 Acinus Siluanus Doctor, Coniurator. fol. 116. captus ducitur ad
 Urbem. fol. 123. Obtruncatur ei caput. fol. 133.
 Actio ingeniosa cuiusdam Presbiteri in hostes. Authoris. fol. 7.
 AEnaria Insula. fol. 100.
 Alaffi Oppidum in Liguria captum à Principe Victorio. fol. 37.
 Albarium suburbium Genue. fol. 22.
 Albertus Austriacus. fol. 5.
 Albingaunum V rbs Liguria, Patria Proculi Imperatoris. fol. 26.
 Capta à Sabaudis. fol. 37. à Liguribus recuperata. fol. 46. Lata,
 tur pro victoria Republica. fol. 67.
 Aldigher Dux Gallorum. fol. 36.
 Aleria V rbs Corsica. fol. 28.
 Alexander Beatus Saulus, Episcopus Papia. fol. 19. Episcopus
 Aleria. fol. 28.
 Alexander Gentilis. fol. 132.
 Alexander Pedemons indicia conspirationis purgat. fol. 135.
 Alexandria V rbs Tanari in Insubria; Exercitum Ducis Ferie
 recipit. fol. 41.
 Alpes Lepantina. fol. 4.
 Alphonsus Regis Ferdinandi filius. fol. 102.
 Auarus Lofada Orator ad Ligures, & qua de causa. fol. 126
 Ambrosius Marchio Spinula Praefectus Generalis in Belgio. fol. 5.
 Ambrosius Gentilis in pote State inimicorum. fol. 35.
 Amiens V rbs Gallia. fol. 14.
 Ancon V rbs maritima. fol. 76.

An:

I N D E X

- Andreas Princeps Ligurie, captus à Principe Vitorio. fol. 137.*
Andreas Princeps Iustinianus uiuentis Pontificis Nepos. fol. 139.
Angelus Astariagi famulus Iulij Cesaris V. acerbis, in tormentis mortuus. fol. 134.
Annibal Blancus Coniurator. fol. 108. Sollicitas arma Ducis Sabaudi. fol. 118. Contaminate laquei pena damnatur. fol. 134.
Antistites duodeni familia Iustiniana. fol. 24.
Antonius Saulus Cardinalis. fol. 54. Eius memoria Romæ fol. 83.
Antuerpia ad flumen Scaldam in Belgio. fol. 6. mores eiusdem fol. 12. & 13.
Anxur. Vide Tarracina.
Apenninus mons. fol. 26.
Ariminum Vrbs. fol. 75.
Arx Fontis, siue de Fuentes, Status Mediolanens. fol. 16.
Asta Vrbs Ducis Sabaudi. fol. 46.
Auersa Vrbs Regni Neap. fol. 93.
Augusta Rauricorum. fol. 4.
Augustinus Centurionus Reipublice Legatus in recuperatione
Qræ Occidentalis. fol. 46.
Augustinus Drabbus Causidicus in causa coniuratorum reus fraudis. fol. 124. relegatus fol. 135.
Augustinus Iustinianus Episcopus Cersunensis, siue Nibbientis fol. 24.
Augustinus Spinula hostilibus armis depressus. fol. 35.
Auli, siue Sauli Seruiliij antiquum sepulchrum. fol. 50.
Author puerilibus annis Studendi causa Papiam petit. fol. 3. Patriam discedens ad longinquas Regiones, Heluetiam, scilicet, Belgium, Angliam, Galliam, &c. quarum loca, & mores suis locis enarrantur, se confert. Angliæ Regem alloquitur, fol. 10. In regressu Lutetiam, & varias Gallie Regionis percurrit. fol. 14. & 15.
In Patriam reuertitur. fol. 19. Signifer, inde Dux Cobartis. Ioannis Antonij Saulij. fol. 33. Assistit Saouonæ. fol. 100. Masconum adit. fol. 35. Ad defendendam Patriam redit. fol. 36. & 38.
In obfidiione Gauij periclitatur. fol. 44. pugnâdo bellica transuehit instrumenta. fol. 45. Ei addicta sunt vexilla Gallorum fol. 100. dem. Febre vexatus Genuam pergit. fol. 49. Opera ipsius in obfidiione

I N D E X.

fidione Ormea. fol. 56. Dirigit Arcem Garesij. fol. 64. Albingham præst armis Reipublica. fol. 68. Enarrat causam, qua Genua ieiunio scilicet percussus est. fol. 69. Deo auspice vulneris marka eximitur. fol. 73. Pro voto soluendo Lauretum versus, iter suscipit, fol. eod. & seq. Deipara Virgini votum soluit, & eius S. Domus mirabilia enarrat. fol. 76. per totum fol. 80. Romam petens iter describit. fol. 81. 82. Eius Tempia, & Sanctorum Reliquias veneratur, & explicat memoranda. fol. 83. vsq; ad 91. Neapolim adit, ipsam, & itineris Vrbes declarat. fol. 91. vsq; ad 100.

B

- B** *Arifon Rex Sardinia Tributarius Ligurum. fol. 29.*
Bartholomæus Comes Aresius Præses Magistratus Medianen. viuens. fol. 19.
Bartholomæus Consiliarius conspirator. fol. 115. Refuga in penam laquei damnatur. fol. 134. pluribus cum socijs ignifero pulvere moritur. fol. 135.
Bartholomæus Grandinus conspirator. fol. 114. Capitis abscissione plectitur. fol. 134.
Bartholomæus Iustinianus Episcopus Auellinensis viuens. fol. 24.
Bartholomæus Pater Iulij Caesaris Vaccherij. fol. 103.
Bateuille Regulus Præfectus Equitum Reipublica. fol. 44.
Belgium, eius Vrbes, & mores. fol. 4. cum seq.
Bellica Tormenta Ducis Sabaudi ducuntur Genuam. fol. 45.
Bendinellus Saulius primus, Legatus ad Carolum Quartum. fol. 51.
Bendinellus Saulius secundus, Cardinalis. fol. 53.
Benedictus Iustinianus Cardinalis. fol. 24.
Bergensis Vrbs ad Soomam in Belgio. fol. 5.
Bisamnis flumen Genua. fol. 21.
Bononia Vrbs Pontificia fol. 74.
Borbon in Arce Caietana sepultus. fol. 92.
Bricius Saulius Romanorum Legatus ad Clementem VII. fol. 51.
Brugæ Vrbs in Belgio. fol. 7.

I N D E X.

Brugnateſis Vrbs Ligurum. fol. 27.

Bruxella Caput Brabantia. fol. 4.

Burburgum Vrbs in Belgio. fol. 12.

C

C *Aissa olim praſidio Ligurum tuta.* fol. 92. *Eius montis ſciſſio*
fol. 93.

Caletum Vrbs finitima Regis Gallia. fol. 7.

Camberinum Vrbs Sabaudia. fol. 16.

Cameracum Arx in Belgio. fol. 14.

Camillus Eques Cattaneus in hoſtium poteſtate. fol. 35. *Aeterni-*
tati commendatus. fol. 135.

Campus Oppidum Imperiale in Liguria. fol. 35.

Cantabrigia Vrbs in Anglia. fol. 8.

Capræ Inſula prop^z Neap. fol. 100.

Capua Vrbs Regni Neap. fol. 93.

Cardinales Iuſtiniani tres. fol. 30.

Cardinales Saul & duo. fol. eodem.

Cardinalis Aëria Prorex Siciliae mittit in Liguria auxilium.
fol. 39.

Carolus Coloma Hiſpanus Orator ad Regem Anglia. fol. 11.

Carolus natus Ducis Sabaudi à Subſidio Ormea ſe retrahit. fol. 57

Carolus Saluagus hoſtium præda. fol. 37. *Immortalis fama.*
fol. 13.

Cartuſia Papienſis. fol. 19.

Catharina Saulia Vxor Sereniſſimi Ducis Lucae Iuſtiniani. fol. 26

Catinus Pretioſus Genue ſeruatus. fol. 22.

Centa, ſive Merula flumen Albingha in Liguria. fol. 26.

Cervus vicus in Liguria captus à Sabaudis. fol. 37.

Cejena Vrbs. fol. 75.

Cibium Inſula ſub Imperio familia Iuſtiniana. fol. 23. *Antiquius*
ſub Imperio Liguria. fol. 29.

Clemens de Curtis coniurator. fol. 115. *Refuga in penam ſuppli-*
cii damnatus. fol. 134.

C.

I N D E X.

- C**ineres Sancti Ioannis Baptista Genæ, custodimus. fol. 22.
Cisterna Vrbs. fol. 91.
Cogoletum vicus in Liguria. fol. 107.
Comes Arundella Anglus. fol. 9.
Comnenus Imperator Achata Tributarius Ligurum. fol. 29.
Concilium Suse, & quæ in eo statuuntur. fol. 31.
Coniurati in Rempublicam congregant arma. fol. 111. Illorum
 artes. fol. 112. Armati incidunt. fol. 116. Eorum dispositio pro
 executione sceleris. fol. 117. & seq. Eorum decreta circa futurum
 regimen. fol. 120. Qui, quid, & quomodo fugiunt detecto cri-
 mine. fol. 122.
Consalvus Corduba, obfessa Arce Casalensi potiri curat. fol. 125
Consilium Reipublicæ in patefactione coniuratorum. fol. 121
Contardus Sauinionus Coniurator. fol. 115. Laqueo ob contuma-
 ciam damnatus. fol. 134.
Cornelius Gallus Poeta. fol. 75.
Cornelius Iustinianus martyr. fol. 23.
Cornelius Spinula. fol. 100.
Corpus Beati Alexandri Saulij Papæ. fol. 19.
Corpus Sancti Augustini Ticini. fol. eod.
Corpus Sancti Caroli Borromei Mediolani. fol. 18.
Corpus Sancti Dominici in Bononia. fol. 74.
Corsica Regni descriptio. fol. 27. Militibus 600. dat opem Reipu-
 blicæ. fol. 32.
Cracynus Vrbs Gallie fol. 15.
Crescentinus Oppidum Ducis Sabaudi. fol. 46.
Crypta Neapolis. fol. 98.

D

- D**ertona Vrbs Insubria. fol. 19.
 Desiderinus Rimassa coniurator, refuga pane furcarum
 adscriptus. fol. 134.
Dianum in Liguria captum à Sabaudis. fol. 37. Patria Francisci
 Rodini. fol. 120.

I N D E X.

- Dominicus Saulius Poeses Magistratus Mediolanens.* fol. 184.
Domus Sancti Georgij, Ararium Genua. fol. 22.
Domus Iustiniana in Albano Genua. fol. 23.
Dubris Portus in Anglia. fol. 8.
Duces Reipublice quinque ex familia Iustiniana. fol. 25.
Dunkerka Vrbs maritima in Belgio. fol. 7.
Dux Auria Turfij cuncta disponit in defensione Patria. fol. 36.
Dux Ferie receptis conuentis pecunijs arma mouet in subsidium Reipublica. fol. 39. *Ingreffitur Papiam.* fol. 40. *Inde Alexandria.* fol. 41. *Potitur Vrbe Aquensi, & Cayro.* fol. 42. *Egreditur hostes.* fol. eod. *Obsidet Veruam.* fol. 46.
Dux Sabaudus sauit in Ligures. fol. 31. *Dat sp. m. victoria Ducis Gallorum.* fol. 36. *Mittit natum, qui Sauinione potitur.* fol. 37. *A maximo periculo vita, fuga se eximit, qua suus a secretis diem obit.* fol. 41. *Coniuratos in Rempublicam fouet.* fol. 103. *Quibus de causis.* fol. 106. *Eius Artes erga Anfaldu.* fol. 107. & 108. *Eum alloquitur, & Vaccherium.* fol. 113. *Que adiuuando eis promittit.* fol. 114. *Audito periculo coniuratorum valde turbatur.* fol. 125. *Alloquitur Consuluum de Corduba pro Coniuratis.* fol. 126. *Nobilibus Genuens. iure belli captis mortem minatur, quos inde liberat.* fol. 136.

E

- E** *Lisabeth Austriaca Belgij Gubernatrix.* fol. 5.
E *Emanuel Paleologus Imperator.* fol. 12.
E *Emanuel Garbarinus Rector Triremium.* fol. 33.
E *Episcopi 150. Regni Neapolitani.* fol. 100.
E *Eques Pecchius in auxilium Reipublice.* fol. 39.
E *Erminius Liclor coniuratis adhaeret.* fol. 122.

F

- F** *Amagusta Caput Regni Cypri, sub Imperio Ligurum.* fol. 30.
F *Fanum Vrbs.* fol. 75.

F.

I N D E X.

- Fauentia** Vrbs Pontificia. fol. 75.
Fauſtinus Inſula. fol. 69. Exul perpetuus pro illato vulnere auzthori, fol. 122. Auxilium præbet Iuliano furnario conſpiratori. fol. eod.
Federicus de Franchis Dux Reipublica. fol. 32.
Ferraria Vrbs Pontificia. fol. 75.
Fortuna varij caſus. 1. fol. 5. & 6. 2. fol. 11. 3. fol. 57. 4. fol. 58. & 59. 5. fol. 83.
Forum Liuji Vrbs. fol. 75.
Franciſcus Bertoria coniurator. fol. 115. Ope Rodini eius Soceris indemn. fol. 135.
Franciſcus Gbillionus ex ordine Coniuratorum armatos conuocat fol. 11.
Franciſcus Martinionus Doct̃or coniarator. fol. 111. Captus. fol. 124. Poſt varios cruciatus perpetuo mulctatur exilio. fol. 135.
Franciſcus Rex Gallorum captus Papiæ. fol. 19.
Franciſcus Rodinus qui ſit, & quomodo coniuratos patefacit. fol. 120. & 121. Quæ præmia è Reipublica benignitate reportat. fol. 135.
Fundi Vrbs in Regno Neap. fol. 92.

G

- G**aleatius primus Iuſtinianus Præſectus Claſſis Regni Neap. fol. 25.
Galeatius ſecundus Iuſtinianus captiuam ducit Labari Triremem Ducis Sabaudi. fol. 34.
Galli potiuntur Roncilio, & Arce Nouarum. fol. 33. Inde Gauiſio fol. 36. His munitis bellica plura committunt tormenta fol. 40. Se retrahunt. fol. 41. In regreſſu potiuntur Vrbe Aquæſi, & Cayro. fol. 42. Reſiſtunt in Arce Gareſii. fol. 67. Quam poſtmodum deferunt. fol. eodem.
Gandauum in Belgio Patria Caroli Quinti Imperatoris. fol. 74.

Gar.

I N D E X

- Garressa Ducis Sabaudie expugnata. fol. 63. Arx eius ab Authore diruitur. fol. 64.*
Gaspar Saulius Orator ad Regem Aragonensem. fol. 52.
Genuum Arx Ligurum ab hostibus capta fol. 36. A Genuensibus obsessa. & recuperata. fol. 44. & 45.
Genua fol. 21. Eius dominij descriptio. fol. seq. definitiones nominis illius fol. 22. Antiquior Roma. fol. 29. Antiquum tenet imperium sui maris. fol. eodem. Orbi dedit Pontifices octo. & quamplures Cardinales. fol. 30. In reliquis vide Respublica.
Georgius Iustinianus vir probitate insignis. fol. 23.
Georgius Saulius Nepos Emanuelis Paleologi Imperatoris in Pera nobili sepulchro humatus. fol. 52.
Germanum Praesidium Aulae Genuensis. fol. 22.
Grauelingha Vrbs in Belgio. fol. 7.
Grauesinda Vrbs ad flumen Tamesis in Anglia fol. 8.
Grinuicia Regia ruralis Regis Angliae. fol. eod.

H

- H** *Eluetij. fol. 4.*
Heroes familia Iustiniana, fol. 23.
Heroes familiae Sauliae. fol. 50. vsque ad 55.
Hercules Iustinianus martyr. fol. 23.
Hieronymus Iustinianus Orator ad Imperatorem Ottomannum. fol. 25.
Hieronymus Furnarius coniurator. fol. 116. captus. fol. 124. adhuc retinetur in carcere. fol. 135.
Hippolitus Iustinianus martyr. fol. 23
Horatius Iustinianus Cardinalis viuens. fol. 24.
Horatius Saulius Pater Authoris. fol. 54.
Hylarion Auria Gener Imperatoris Paleologi, & Socer Georgij Saulij. fol. 5.
Hypra Vrbs in Belgio. fol. 7.

I N D E X.

I

- I**acobus Balbi ex ordine Senatorio delegatus in causa coniuratorum. fol. 125.
- Iacobus Iustinianus Victor Regum Aragonie, & Navarrae. fol. 24.
- Iacobus Quartus Rex Angliae. fol. 9
- Iacobus Sanazarius sepultus Neap. fol. 96.
- Iacobus Spinula pugnando ab hostibus captus. fol. 35. Laude aeterna insignitus. fol. 132.
- Imola Vrbs Pontificia. fol. 75.
- Insubria. fol. 16.
- Intimilium Vrbs Liguria fol. 26. Capta à Sabaudis. fol. 37. Recuperata à Genuensibus. fol. 55.
- Ioanna Vxor Philippi Regis, Vulgò, pulchri. fol. 7.
- Ioannes Antonius Ansaldo conspirator simulatus Nuncius Ducis Sabaudi ad Pontificem. fol. 106 Eius origo, & vita. fol. 107 Romam adit. fol. 108. Genuam regressus alloquitur Coniuratos. fol. 109. Ab ea discedit adimplorandum auxilium à Duce Sabaudis. fol. 112. Eum alloquitur pro defensione sociorum Genuæ detentorum. fol. 125. Contumax perpetuò expellitur sub pena laquei. fol. 134. Moritur magna antidotorum copia desumpta. fol. 135.
- Ioannes Antonius Blancus coniurator. fol. 108. Refuga laquei pœna damnatur. fol. 134.
- Ioannes Antonius Saulius Tormentorum Praefectus 300. milites à se proprio in auxilium Patriæ describit. fol. 33. Expugnato Oppido Pignæ fortuitò comburitur. fol. 48. Intrepidus magna inflicta plaga in Patriam regreditur. fol. 49. Maximo honore insignitus perpetuum bellicorum Tormentorum dominum recusat. fol. eodem. Eius nominis Anagramma. fol. 55.
- Ioannes Austriacus sepultus in Suburbio Namurcensi. fol. 4
- Ioannes Baptista Benigassius coniurator. fol. 108. Ob fugam supplicium

I N D E X

- plicium sibi assumit. fol. 134.*
Ioannes Baptista Blancus locator Cymbæ coniurator, refugæ vi
supra damnatus. fol. eod.
Ioannes Baptista Salutius Legatus Reipublicæ pro recuperatione
Oræ Occidentalis. fol. 46.
Ioannes Baptista Saulius Orator ad Pontificem. fol. 53.
Ioannes Franciscus Tassus Coniurator damnatus penalaquei.
fol. 134.
Ioannes Hieronymus Auria Præfæctus Ligurum inimicorum ar-
mis superatus. fol. 37. A Eternum commendatus. fol. 132.
Ioannes Iacobus Ruffus coniurator. fol. 108. Carcere detentus.
fol. 135.
Ioannes Iustinianus Præfæctus Constantini Imperatoris. fol. 24.
Ioannes Lucas Clauarus Dux Reipublicæ Genuen. fol. 103.
Ioannes Thomas Mayolus Coniurator. fol. 108. Contumax dam-
natur. fol. 134.
Ioannes Vincentius Imperialis Orator ad Feriam. fol. 41.
Ioannes Saulius primus, ære suo pro Sede Pontificia Triremes ar-
mat. fol. 51.
Ioannes Saulius secundus Reipublicæ Rector. fol. 52. Prator Su-
promus in Pera, & Achaia. fol. eod.
Ioannes Saulius tertius Episcopus Taurica Capræ. fol. 52.
Isaurus flumen Urbis Pisauri. fol. 75
Iter amna Urbs Umbria. fol. 82.
Iulianus Farnarius conspirator. fol. 102. Eius conditio. fol. 105.
Arma preparat. fol. 116. Eius fuga. fol. 122. Captus ducitur
ad Urbem. fol. 123. Obtruncato capite pœnas luit. fol. 133.
Iulius Caesar Vaccherius Caput Conspiratorum. fol. 103. Eius
status, mores, & commotio animi. fol. 104. Alloquitur socios.
fol. 100. Discedit ab Urbe cum Ansaldo. fol. 112. Alloquitur
Ducem Sabaudum. fol. 113. Eius dona recusans, occultus re-
greditur Genuam, fol. 114. Reunit, & firmat coniuratos. fol.
eod. & seq. Eius deliberatio pro scelere patrando. fol. 117. Eius
fuga. fol. 122. Quomodo deprehenditur. fol. 123. Capite damna-
tus punitur. fol. 133.

Iulius

I. N. D. I. C. I. U. M.

*Julius Compianus conspirator. fol. 114. Eadem Vacebatur morte
plectitur. fol. 134.*

Julius Iustinianus Episcopus Adiacensis. fol. 123.

Julius Secundus Pontifex opo Virginis servatus. fol. 79.

L *Aeus Acherusia. fol. 98.*

Lacus Auerni, sue Lucrinus. fol. 99.

Lacus Benaci in Insubria. fol. 17.

Lauretum, eius descriptio, & migratio. fol. 76. cum seq.

Laurentius primus Saulius Praefectus contra Aethiopes. fol. 51.

Laurentius secundus Saulius Dux Republica. fol. 34.

Lilla Vrbis in Belgio. fol. 12.

Londinum Vrbis Regia in Anglia. fol. 3.

Lonanium Academia in Belgio. fol. 14.

*Lucas Iustinianus Dux Republica vivens, & quintus ex sua fa-
milias. fol. 25.*

*Lucas Pallavicinus ex ordine Senatorio Delegatus in causa Coniur-
ratorum. fol. 125. Orator ad Regem Hispania. fol. 133. Reuer-
sus refert rectam Regis voluntatem. fol. 136.*

Lucas Spinula Rector Tivernium. fol. 33.

Lucrinus, vide Lacus Auerni.

Ludouicus Eques Auerfanus. fol. 93.

Ludouicus Guascus ab Hostilibus castris retentus. fol. 35.

Lugdunum Vrbis Gallie. fol. 16.

Lutetia Vrbis Campania, Regia Regis Gallie. fol. 15.

Lyrus Flumen. fol. 92.

M

M *Acerata Vrbis Piceni. fol. 81.*

Macra Flumen Liguria. fol. 27.

*Mago Balearis 500. annos post fundatam Romam occupat Ge-
niam. fol. 29.*

Ma

I N D E X.

- Magistratus Genuæ Inquisitorum pro conservanda Republica.*
fol. 136.
- Manfredus Saulias Gener Petri de Campo Fulgoso.* fol. 52.
- Marebio Spinula.* fol. 30.
- Marchio Sanctæ Crucis in Ligurum defensionem.* fol. 39. *Tendit ad obsidionem Albingæ.* fol. 46. *Est pro Republica potitur, & Porta Maurino.* fol. 47. *Regreditur Sauonam & Genuam.* fol. eod. *Iterum reuensus, Ormaam, Regis, & Republicæ armis expugnat.* fol. 57. & seq.
- Mardich Arx in Belgia.* fol. 7.
- Mariana Urbis Campaniæ Roma.* fol. 91.
- Maria Saulia Pietas.* fol. 71.
- Masonum Oppidum Imperiale in Liguria.* fol. 35.
- Mechlinia Urbis in Belgio.* fol. 6.
- Mediolanum à Federico Imperatore dirutum.* fol. 17. *A suis Civibus restauratum.* fol. eod. *Sub Imperio Regis Iberi.* fol. eod. *Eius templum mirabile, in quo colitur clavus Christi, & Corpus D. Caroli Borromæi.* fol. 18.
- Merula Flumen, vide in verbo Cantis.*
- Metaurus Flumen Fani.* fol. 75.
- Miracula varia Namurci.* fol. 4. *Bruxellis in S. Argula.* fol. 5. *Londini.* fol. 11. *Laureti.* fol. 76. *Gaietæ.* fol. 92.
- Mons Circæus.* fol. 91.
- Mores Belgij.* fol. 12. cum seq.
- Morus Mons prope Arcem Ganiij.* fol. 45.
- Mosa Flumen in Belgio.* fol. 4.

N

- N** *Ansium caput Lotharingiæ.* fol. 4.
- Namen Idolam olim Namurci.* fol. 4.
- Namurcum Prouincia Belgij.* fol. 4.
- Narnia Urbis Vmbriæ.* fol. 82.
- Naulum Urbis Liguriæ.* fol. 26.
- Nepolis, & eius descriptio.* fol. 94. cum seq.
- Nicolaus primus Saulius magnis honoribus insignitus.* fol. 51.
- Ni.

I N D E X

- Nicolaus secundus Saulius, Praefectus Reipublicae, turbat Regnū Cypri, & Oram Bassi. fol. 51.*
Nicolaus tertius Saulius Orator ad Philippum Secundum Regem. fol. 53.
Nicolaus Relā Socer Vaccherij. fol. 115. Innocens declaratus. fol. 135.
Nicolaus Zignagus Chirurgus Coniurator. fol. 114. Quae arma colligat. fol. 116. Captus. fol. 123. Capite plectitur. fol. 133.
Nouanus Flumen Tolentini. fol. 82.

O

- O***ccimianus Oppidum Montisferrati. fol. 46.*
Octavianus Saulius senior Orator ad Borbonem, & Patria Conservator nuncupatus. fol. 53.
Octavius Saulius filius Laurentij Ducis Reipublica Tutor Autoris. fol. 3. Inter Heroes familia Saulia. fol. 54.
Ocella Ducis Sabaudi in potestate Ligurum. fol. 36. Mania illius diruuntur. fol. 47.
Opicius de Flisco mortuus in fouea, quam fessit. fol. 58.
Ora Occidentalis Liguriae à Genuensibus recuperata. fol. 47.
Ora Orientalis, & Occidentalis descriptio. fol. 22.
Ormae Ducis Sabaudiae à Liguribus obfessa. fol. 57. Descriptio eius aggressus. fol. 60. Armorum vi capta. fol. 60. Custos illius Arcis ex ordine Ducis trucidatur. fol. 62.
Ostenda Arx in Belgio. fol. 7.
Ovidius Poeta Sulmone natus. fol. 96.

P

- P***adus flumen Insubriae. fol. 17.*
Palapolis, vide Podium Regale.
Parma Ducis Farnensis Sedes. fol. 74.
Papia scientiarum altricis. V. Ticinum.
Parisia Vrbs Regia Galliae. V. in verbo Lutetia.
Patres Somascha, inter quos vixit Germanus Authoris. fol. 3.
d 2 Paulus

I N D E X

- Paulus Saulius Aemilius Aetharitis, multa pro hano publico disposuit.*
fol. 54.
Paulsilipus, Saburbium Neap. & eius descriptio. fol. 97.
Perona Vrbs Gallia. fol. 14.
Petra Vicus in Liguria, captus à Sabaudis. fol. 37.
Petrus Maria Gentilis hostium videtur. fol. 37. Gloria immor-
ali donatus. fol. 132.
Philippus Saulius Episcopus Bruzmatensis. fol. 27.
Pigna Oppidum Ducis Sabaudi in posse Reipublice. fol. 48.
Pisaurum Vrbs. fol. 75.
Pisa à Liguribus victa. fol. 30.
Placentia Vrbs Insubria. fol. 74.
Plebs, Vicus Ligurum perditur. fol. 37. Recuperata. fol. 56.
Plinius in Vesano combustus. fol. 97.
Podium Regale. fol. 99.
Pompeius Iustinianus Praefectus, Venetijs honorifice sepultus.
fol. 25.
Porcifera Torrens Genue. fol. 21. Eius habitatores Armenta-
quamplurima ducunt in Urbem. fol. 40. Potiuntur Saunione.
fol. 41. Saunant in Gallos. fol. 44.
Portus Delphinus in Ora Orientali Liguria. fol. 27.
Portus Mauritius perditur. fol. 37. Recuperatus. fol. 47.
Portus Vndi Sabbatij in Ora Occidentali Liguria. fol. 26.
Praefecti Treremiam 16. ex familia Iustiniana. fol. 24.
Princeps Auria. fol. 30. Milites colligit, ut praesto sit Patria. fol.
32. Dissuadet Consaluum de Corduba ab instantia Ducis Sa-
baudi. fol. 126.
Princeps Anglia (hodie Rex) fol. 10.
Princeps Bozuli milites concedit Reipublice. fol. 32.
Princeps Satriani in auxilium Ligurum. fol. 39.
Principes Italia, quibus rebus dissentit. fol. 38.
Procyta Insula prope Neap. fol. 100.
Proculus Imperator. fol. 26.
Prosper Spinula Episcopus Sarzanensis vicens. fol. 27.
Provincia Pedemontis hostiles incurfus patitur. fol. 46.
Tutentorum miracula. fol. 99.

Ra.

I N D E X

R

- R** *Aphas de Turri. fol. 31. Consultor Reipublice in causa*
Coniuratorum. fol. 125.
Recinetum Vrbs Piceni. fol. 81.
Regium, Vrbs Ducatus Mutinæ. fol. 74.
Regni Neapolitani descriptio. fol. 91. V. Neapolis.
Reges Aragonia, & Nauarra subacti à Iacobo Iustitiano. fol. 24.
Respublica Genuen. undiq; conuocat arma. fol. 32. Reuocando
vires Genuam defendere decernit. fol. 33. Eius pietas, & pra-
udentia in extremo periculo. fol. 36. & 38. Subuenit Regi Hi-
spania pecunijs. fol. 39. Iterum petitur Sauinione. fol. 41. In-
de Arce Nouarum, Ronciliono, & Ouada. fol. 44. In obsidione
Gauij, cogit hostes exire, & pluribus vexillis, rebusq; bellicis,
& eius Arce demum petitur. fol. 45. Suum sub Imperium
Oram Occidentalem reuocat. fol. 47. Inuadens hostilia loca
Pignam superat. fol. 48. Intimilium, & Zuccarellum cum Ar-
ce vetusti Castri recuperat. fol. 55. Dominatur Valibus, Pra-
lata, & Marri. fol. 56. Expugnat Ormaam. fol. 57. & seq. &
inde Garresiam. fol. 64. Eius commotio in aduentu. Losada fol.
127. Decernit consulte illi respondere. fol. 128. Discursus pri-
mus Consiliarij, quod scil. concedatur petittum. fol. 100. Discu-
rus secundus Consiliarij, quod scil. denegetur. fol. 129. Intre-
pide præfert sententiam Coniuratorum. fol. 133.
Respublica Lucensis milites 500. mittit in auxilium Ligurum.
fol. 32. Patria multorum de Saulis. fol. 50.
Rex Almeria Tributarius Ligurum. fol. 29.
Rex Gallia suscipit Arma in Ligures. fol. 31.
Rhenus Flumen Bononia. fol. 74.
Roschus. Crollanza mercator. fol. 103.
Roma descriptio. fol. 82. Eius templi, & reliquia fol. 85. & quad. 91.
Roncilionum recuperatur à Republica. fol. 44.
Rothomagum Vrbs Picardie in Gallia. fol. 15.
Rutuba flumen Intimilij in Liguria. fol. 26.

S

- S** *Abis flumen Namurci in Belgio. fol. 4.*
Salustius. fol. 102.

San-

I N D E X

- Sanctus Nicolaus de Tolentino.* fol. 81.
Sanctus Petrus de Arena suburbium Genua. fol. 23.
Sanctus Romulus in Liguria ab Hoste captus. fol. 37. *Recuperatus.* fol. 48.
Sarzana Patria Tboma Lucani Pontificis. fol. 27.
Sauinio Oppidum captum à Nato Ducis Sabaudi. fol. 37. *Recup.* fol. 41.
Saulorum memoria Roma in Ara D Mariae de Populo. fol. 83.
Saulia Progenies, unde sic dicta, & eius origo. fol. 50.
Saulinus Saulus vir fortis, & defensor Voltumnarum. fol. 52.
Saulius primus Orator ad Patrem Comitissa Matilda. fol. 51.
Saulus secundus de Samlis, traclauit fœdus inter Lucenses, & Ligures. fol. 51.
Sauona Patria duorum Pontificum, & viginti Cardinalium. fol. 26. *Ligurum presidio derelicta se in hostes preparat.* fol. 33.
Iterum presidio munita latatur. fol. 37.
Scaldis flumen Antuerpia in Belgio. fol. 6.
Scipio Iustinianus martyr. fol. 23.
Senogallia Vrbs. fol. 76.
Serialis Vicus in Liguria ab hoste captus. fol. 37.
Sermoneta Vrbs Caetanorum. fol. 91.
Setia Patria Valerij Flacci. fol. eodem.
Simon Plaggia Socius Acini Siluani, perit in carcere. fol. 134.
Sinuessa Vrbs. fol. 93.
Sinus Baianus. fol. 99.
Sinus Spedia. fol. 25.
Sooma flumen Vrbs Bergenfis in Belgio. fol. 5.
Stephanus Balbi Orator ad Feriam. fol. 41.
Stephanus Sauinionus Coniurator. fol. 115. *Cum socijs damnatus.* fol. 134.
Stephanus Saulius Archiepiscopus Teate. viuens fol. 100.
Sylua Arduenna. fol. 4.

T

- T** *Abia in hostium potestatem redacta.* fol. 37.
Tamesis flumen Anglia. fol. 2.
Tarracina fuit sub Imperio Ligurum. fol. 91.

Tau.

I N D E X

- Taurinum Sedes Ducis Sabaudia. fol. 16.*
Templum in agro Cellis Ioni familia Saulorum Genua. fol. 14.
Templum Virginis Montis Acuti in Belgio. fol. 14.
Thomas Caraciolus Neapolitanus, Prefectus Ligurum, inimicorum impetu pressus. fol. 35.
Thomas Clauarus Senator. fol. 121.
Thomas Lucanus Sarzanensis Pontifex, fol. 37.
Thomas Princeps Sabaudia. fol. 16.
Ticinum Vrbis Insubria. fol. 19.
Tolentinum Vrbis Umbria. fol. 81.
Tornacum Vrbis in Belgio. fol. 12.
Torranus Oppidum Liguria, hostium iugum subit. fol. 37.
Trebula flumen Clitumni. fol. 82.
Trionza Vicus in Liguria resistit inimicis Castris. fol. 37.
Trionfex cum magna quantitate pecunie portum Genua ingrediuntur. fol. 38.
Triremis Labari Ducis Sabaudi capta. fol. 34.
Tyberis flumen Roma. fol. 82.

V

- V**alerius Placcus Setius. fol. 91.
Valles Marri, & Pralata sub Imperio Ligurum. fol. 36.
Valerum fol. 36.
Vallis Tellina. fol. 38.
Vibentus primus Saulius vir insignis. fol. 51.
Vibentus secundus Saulius Consul Genua, & Luca. fol. eodem.
Veldia Vrbis. fol. 91.
Veneta Classes à Genuensibus fugata. fol. 39.
Vercellarum Vrbis Ducis Sabaudi. fol. 16. Bius campi, vastantur. fol. 46.
Verua Oppidum Ducis Sabaudi obfessum. fol. 46.
Vesauus Mons ignifer. fol. 97.
Via Appia. fol. 91.
Victorius Princeps Sabaudia, Plebem Oppidum, captis nobilibus quibusdam, expugnat. fol. 37. Deinde potitur Ora Occidentali. fol. eod. Occurrit Patri, & in Sauonam se vertit. fol. 42.
Vincencius primus Iustinianus, Marefcallus, & Orator Regis Gallia

I N D E X

ad Ottor- anum Imperatorem fol. 29.
Paulus secundus Iustinianus, Cardinalis. fol. 23.
Vincentius tertius Iustinianus, Marebto Bassant. fol. 25.
Vincentius Sausius Orator ad Carolam Quintum Imperatorem,
& ad Iulium Tertium Pontificem. fol. 52.
Vintimillium Vide Intimilliam
Virgilius sepultus Neapoli. fol. 96.
Voltabria Tellus combusta. fol. 35.
Voltumna. vulgò Massa. in Aetruria. fol. 52.
Urbanus VIII. Pontifex. fol. 83.
Urbini Ducatus. fol. 75.
Vulturinus. Vide Capua.

Z

Z *Vicarellar, Oppidum in Liguria, occiso bellum inter Ligures,*
& Ducem Sabaudam. fol. 31. *Republika cum Arce oc-*
tusi Castri recuperatur. fol. 55.

I M P R E S S O R - L E C T O R I.

Q *ua irrepserunt in impressione menda, siudactentiam im-*
proprietas, & his similia, Lector spoli imbecillitate ut-
tribuas, non Authore, sed tua diligentiam in subsequenti errata-
rum regeſſu agnoſcat; quam pariter in omnibus accuratorem no-
uiſſes, niſi a temporis anguſtijs (Sereniſſimi Ducis mox eadẽ obien-
tio) interſciſſa fuiſſet.

Errata.

P *Ag. 44. v. 3. quis funera*
p. 73. v. 2. ſcoplum. i 18. 6. ſcoplis
pag. 78. v. 10. pario
pag. 80. v. 4. terris, & ſatiabile celo.
pag. 81. v. 2. Recinetum rudere.
pag. 89. v. 5. profunda
pag. 94. v. 2. regalis
pag. 99. v. 9. profundas
Eadem v. 21. Inſulæ hoc

Corrigenda.

quis tot funera
ſcopum — ſcopis
partu
celo, & ſatiabile terris
Recinetum: Eſt rudere
ſecunda
potentis
profuſas
Inſulæ & hoc

ARGVMENTVM

PRIMI LIBRI

*Hic tibi Belgarum mores narrantur, & Vrbes,
Anglia sic vsus, Gallia dat quæ suos.*

LIBER PRIMVS.

RAPERPTOS montes mare qui
transiuit, & Vrbes.
Innumeras vidit, mores, Hominumque
reuoluit;

Qui fuit assidue validis agitatus in armis,
Prò Patria prius, & longo post tempore Regi
Hispano seruire fidem dedit, atque fidelis
Iugiter inseruit morbos qui, & vulnera passus
Vincula pressa tulit (generosè dicere verum
Heu liceat) sæuæ data cui sententia mortis.
Pro tenero sexu, cupienti huic ferre salutem.
Ille ego! dùm me Parthenope tenet ora frangam.

A Duris

Duris efflueta ut non molliter ossa laborent;
 Carmina deducam sed vera: quiescit ab armis
 Nunc animus, superum Belli nam cura quiescit.
 Non tibi (parce) cano Parnassi Heliconia Classis,
 Te vocet inuentor vates, tibi carmina pangat,
 Qui non vera canit; fugit hinc me fabula fantem
 Res gestas, mihi quodue boni successit in annis,
 Siue mali dicam. Et sic te MEA VIRGO ROSARI
 Inuoco. Spina rosas semper mihi prospera donas;
 Si dedis & spinas, obsecra Valeria Gallis,
 Es mihi tu forti Rosa custodita sub Arce;
 O memoranda Rosa celebris defensio Castri,
 Aspice vera pijs oculis spectacula rerum. (partem
 Hanc pariter, precor, o LIGVRVM DVX aspice
 IVSTINIANE tu variis sua gesta canentis,
 Numen, & auxilium, LVCA, mihi trade vocantis.
 Si tua iam cecini, te sint mea carmina tuta.
 IAM me Parthenope Ponti puerilibus annis
 Ambiguis transire vias duxere Parentes,
 Nobilis his erat à Iano data Saula propago.
 Hic Pater occubuit fato properante fenestra;
 Hinc Matrì mea cura manet, Fratrisque minoris,
 Quæ Patriam rediens, Urbis Ferrariæ & Vxor
 Lata noster, nos linquit Ato, iam nupta Marito.
 At pars ille senex nobis documenta Magistri

Im-

Imponens, decimus nondum me cœperat annus,
 Sæculi erat, sed bina super iam lustra secundus, non
 Lethali clausit vitæ annos, sine seniles;
 Nostra relicta fuit tutela Nepotibus à quos
 Quæ nobis descripta suis Hæredibus auxit.
 Horum præclaram seriem, quoq; dicere laudes
 Vltèrius liceat, quos vt speculetur & Orbis
 Tutorum prudens Octavius in Ticinum
 Nos iubet, ingenuas animos efferre per artes
 Consimiles ego nil didici, quàm dicere, voratus
 Germanus verum Diuino captus amore
 Patrum Somaschæ teneris vestem induit annis,
 Quâ septem vixit, tandem sed morte preceptus,
 Me mæstum, sacros, sinè spe, Patresq; reliquit;
 Nos eadem varijs genuerunt viscera fati,
 Germanus pia Claustra: ego Belli Castra sequutus
 Indè tribus Genuâ coniunctis fodere Amicis
 Est iter incæptum, vt videatur Belgica Tellus;
 Vernabant nobis dubia lanugine malæ,
 Tristis Hyems glacie cursus frangebatur aquarum
 Sic Mediolanum primo peruenimus, imbres
 Ingentes ætris rueret, dùm nubibus æther
 Sumpsimus hic terna tranquillæ nocte quietem,
 Et cæptum socijs iter inspecta Vrbe, peregi,
 De qua concedant alibi mea fata canamus.

A 2

Vidimus

Vidimus Heluctios mores, habitumq; figuras.
 Hinc Lepontinas (labor hic) transuimus Alpes
 Imbre, niue, & magno, contracto frigore, ventos;
 Ac Pontem, quem (vulgò dicunt) Demonis, alto
 Descensu cuius sunt prompta pericula cunctis;
 Rauricæ, & Augusta post pernoctauimus Vrbe;
 Quæ docet (infœlix) Romanos temnere ritus.
 Visa fuit nobis frondosa Arduennaq; Sylua,
 Plurima quæ pendens latronum corpora ramis;
 Viuit namq; ferox immanibus Incola raptis.
 Nansi, & Urbem prosequimur, Lotharingia Sedem
 Qua tenet; est fortis binis circumdata muris,
 Et Ducis imperio solum subiecta potentis.
 Belgica Namurana patet Provincia nobis,
 Aultriaco Regi constanter sola fidelis
 Austriacum retinens eiectum sola Ioannem,
 Cuius adhuc memorantur morte suburbia Buggi.
 Imperat huic ora Namureum, Idola colendo,
 Prisca sub Idolo quod sumpsit nomina Namen,
 Cuius in ade Dei Matris fragmenta videntur.
 Opposito sub pane Deo perfracta patentèr,
 Circumfusa Mosæ, & sunt Urbis mania, Sabina
 Flumine; sic duplici, defensaq; Castra rigantur,
 Post hanc se nobis antiqua Brabantia præber,
 Insequitur Bruxella caput Regionis, onusta

Prin-

Principibus supremâ Aulâ, splendore Ducali.
 Enslabech magnis agitabar legibus oras
 Austriaco ex Carolo nati, de stirpe Philippi,
 Alberti vxor, qui paulo defecerat ante.
 Hoc illustre Genus creuit venerando Sacratum
 Angelicum Panem; tegitur quo corpore Christus;
 Sic Defensores fidei quicumq; vocantur
 Reges, & Proceres, qui sunt hoc sanguine ducti.
 Hanc vidi pedibus nudis incedere; Christi
 Trini sub dicta specie locare per Urbem
 Corpora, quæ sanctæ Argulæ retinentur in æde;
 Præteritis annis contempti hæc sumpta fuere
 Fœdæis tribus, illatebrata domique, forata
 Ensisbus; ex illis manauit copia mixti
 Sanguinis, luluus adhuc quæ plurima signa patefcunt.
 Ad legem Christi, depulso errore, redactis,
 Annua vota membor regio sic publica reddit.
 Bellica iura dabat Populis Ambrosius ille
 Inuictus, quo nemo fuit præstantior armis
 Marchio Bellator toti Orbi Spinula notus.
 Ad Soomam Bergensem, quæ tulit inde sub Arcem
 Fœdere contracto, prudens, Milesque retractat,
 Et Regione iubet diuisa quiescere Castra.
 Portentum hic cerni fortunæ; Bellici acer bo
 (Posteriora prius Matris conscissa fuere)

In fine

Infans hinc, mirum, tormenti nascitur ictu,
Quo sic, Marte necem Matri præbente, receptam
Agnoscit lucem natus, sua funera Mater.
Per flumen Scaldim nobis Antuèrpiâ pandit
Excelsas Turres, Arcemquæ, Domosq; superbas;
Hanc quisquis Ligur ingressis occurrit Amicus,
Pacatæ, nobis, donare & vota quieti
Consult, & quod sit Tellus habitanda fatetur.
Hac monitus statui Socijs consistere terra,
Vsq; adeo densis, esset. Ver vtile sylvis,
Sic miranda loci inspecturi cuncta moramur.
Inclita Tépla patent, via, vis quoq; cernitur Arcis,
Qua Albæ Dux tenuit Populos, Urbemq; repressos.
Extera ducuntur varijs commercia Regnis,
Singula quæq; alijs insunt hic iuncta videntur.
Blandi sunt Hominum mores, est Fœmina mollis
Non inhonesta gerens festiva mente decora;
Lætitiæ, ludiquæ, diu, noctuq; tumultum
Ingeminant omnes, sic tres Mechlinia festos
Læta dies nobis antiquo more resoluit.
O fœlix Raggio, quæ tanto Marte laborans,
Vndiquæ plaudentes Populos, hilaresq; gubernas.
Iàm mihi prima novis adolescens frondibus ætas
Surgit, & herbicomî Mundo vigesima Maij
Lux erat, & dictos decimus iam perficit annus.
Anglos

Anglos visuri vnanimes discedimus illinc,
 Gandauini sequitur; Quintus quo Carolus ortus;
 Vrbs est vasta viris; armis antiqua, potensque;
 Non minoris opibus Bruga Vrbs opulenta recondit;
 Quas Pulchri Ioanna vxor Regina Philippus
 Inuidit Matronis occurrentibus auro
 Conspicuis; ornato habitu, gemmisquē superbis,
 Hac idem est pulcher genitus, creuitq; Philippus.
 Nouimus Hyprarum Ciues, his riuitulus Ipra
 Clarum dat nomen, læta Regione celebris.
 Ostendit sese nobis Ostenda, cruentas
 Sustulit hæc plures Acies, hostilia Castra.
 Nos DunKerKa, mari vicino infesta, recepit
 Nautis, nauigio insignis, Portuque capaci.
 Per pontem Ripæ bis passus mille propinquam;
 Incola quam dicit Mardick, quoq; cernimus Arcē,
 Trāsigimusq; statim Grauelingā, terminus est, quo;
 Imperio hæc parent vasto loca Regis Iberi.
 Ingredior pollutum Regnum errore Lutheri,
 Seu Serpentigeri Caluini dogmata seruans,
 Audeo & ignotæ fidei me tradere terris,
 Hæc per inaccessos redeuntem vadere tractus
 Deduc Virgo nitens; animus ne fluctuet illis.
 Anglia conspicitur tacto fecunda Calæto,
 Quod Franci Regis subiectum iussa faceffit.

Traiectoq; freto partem Regionis adimus,
 Qua violata manent Sacri vestigia Christi,
 Irrita nam sequitur falsi præcepta Magistri.
 Fœmina quod fidei dedit irreparabile damnum.
 In portu Dubriæ naus confedit arena,
 (Deliquium hoc patitur mare, senis crescit & horis)
 E naui eximus, Nautis, Pagoq; relictis;
 Disponuntur equi celeres, discurremus Oram.
 Otia nobis Cantabrigia nocte sequenti
 Concedit, mores, operosaque visere Templa.
 Nec procùl ingredimur Tamesim, cui cætera cedût
 Flumina, quo naues insunt, numerosaq; Classis.
 Exigit hoc Grauesinda loco Regalia mercis.
 Omnigenoq; domus luxu Grinuicia diues
 Regia perspicitur sublimibus alta columnis;
 Est locus ad ripam Tamesis, quæ curat in æde.
 Ardentes vitare cauis Rex vallibus æstus;
 Multiplicatus inest quo cultis hortus in agris.
 Aspice Londinum, cui trina Palatia præfunt;
 Rex colit Aulam albam, solet & Regina tenere
 Diuum Iacobum Romano more fidelis,
 Seiunctus Princeps quoquæ tertia in æde moratur.
 Vrbis animi virtute potens, & robore Gentis
 Est Regum Sedes, qua tota Britannia pendet.
Altis, fornicibusq; decem nouem, & altior extat.

Ex-

Extructus viui saxi mirabilis arte
 Pons, domibus, laraque via distinctus, conuictus.
 Estque Peristylum, ad quod toto mercibus anno
 Mercator currit cunctis è finibus Orbis.
 Antiquum Diui Pauli Venerabile Templum
 Inuenis immundum sectis (sic cætera) Petro
 Sacratum est aliud, quo Regum corpora condunt,
 Londino iuncta, vulgò Vestmister, in Vrbe.
 Anglica Gens agros, Classem, Bellū, & mare tractat
 Fortiter, & quidquid pugna decernit, iniquis
 Viribus abruptens, animam putat esse rogalem.
 Iacobus Quartus Regnum dititione tenendo
 Belliger ille senex victricia Castra mouebat,
 Magnanimusque suis mandatis plura subegit.
 Clarus Arundellæ Comes hac primarius Aula,
 Ex Italâ Regione, cui descripserat Vxor,
 Se Genuense sinu runc temporis esse receptam,
 Curat, vrescentem Regem videamus, & omnes
 Cui in mæsa Proceres, Comitesq;, Ducesq; ministrat,
 Quattuor (illorum vnus maior Episcopus) astant;
 Dulcicanente choro puerorum gestit & aura.
 Rex erat innumeris dapibus circumdatus; allo
 Regia Maiestas tamen est epulata iuuenco:
 Lumina dum tegeret somno suadente diei,
 Disponunt Comitibus nobis, ex ordine mensam.

B

An-

Anglicus interea Princeps, qui ducere Nuptam
 Credidit Hesperij Regis, petijtque Sotorem.
 Talia dum vetat Alma fides conubia iungi,
 Decreuit celer ad sua Regni tecta redire;
 Nauarchus Regis redeuntem sumere Natum
 Discessurus erat numerosa Classe paratus;
 Nobilibus Socijs pelago dimissus Ibero
 Publica pronus humi genibus dedit oscula Regis.
 Inde Comes nobis hæc insipientibus inquit,
 Tanta est Augusti nostri clementia Regis,
 Ut, qui nos toto diuisos Orbe Britannos
 Exterus illustrat, visus sit mente benigna.
 Sic procumbentes Throno, Regique propinqui,
 Illius & genibus, genuflexi ponimus ora,
 Qui gratus, caput caudansque parumper: Auctes,
 Vos, ait, hanc quænam peregrinam pergere partem
 Sedula cura tulit? promptè hæc mea dicta reportat.
 Noscere te magnum Regem, tua Regna videre.
 Nobilius, dixit, pars est; spectanda iubetque
 Nobis ostendi, sic nos dimisit ouantes.
 Immensæ spectantur opes, viridaria, fontes,
 Immensiq; Canes, Elephas, Vrsique, Leones,
 Tauri, Pardus, Aper, Tygres, Panthera, Camelus,
 Struthius, Accipitres, Perdices, Pavo, Columbæ,
 Falco, Grues, Aquila, Galli, Linx, Turtura, Vultur,
 Del-

Delphini, Barbo, Thynni, Testudo, Locusta,
 Orca, Draco, Virulus, Balena, Canesque marini,
 Consepis seruata locis animalia ludis
 Publica ducuntur Populo spectacula læto.
 Incautus murorum adolescens aggere lapsus,
 Vngula & horrendi subfidens ore Leonis
 Discerpendus erat; monitus Custodē colorem
 Sumere lethalem, simulat se luce earentem;
 Veruecis frustris iniectis carpit odorans
 Hæc Leo, qui rabidum ventrē dum feruidus explet,
 Desuper ille fuit, porrecta fune, receptus;
 Hac arte humane potuit Leo parcere prædæ.
 Exhibita est, Regni sermone, comedia nobis,
 Qua, vt Comici nostri, Turcarum exempla lacescunt;
 Sic tractant ritus Romani nostra iocose.
 Hæc regio, cui sancta Religione relicta,
 Iam mores periere boni, regnatque libido;
 Perditur, infelix, hoc libertatis amore.
 Plurima sed vidi pietatis signa fidelis.
 Hic erat, & Regi assistens, Orator Iberus
 Carolus, Hispani Regis pro iure, Coloma;
 Cuius in æde Sacri Gentes Diuina Sacelli
 Auxilia implorare valent, & more fideles
 Nostro sacrificare, Deo gratesque referre.
 Innumeras harum contectas, pectore ab imo,

Pro indigenis Regni tecus errore, precantes
 Prospexi, cum me mirus circumfletit horror,
 Dùm Christum tollit velatum panis Sacerdos,
 Hæ formare Cruces lingua cernuntur ab vnis
 Mænibus (euge Deus laudetur) ad altera strata,
 Orbem qui regis imperio, Deus vnus, & æquus,
 Respice secretæ fidei Regionis honorem,
 Respice martyris, sit quanto effusa cruore;
 Reges, Regina, sacros quot nacta virosquæ,
 Quot tibi quotidie gignit, nutritquæ fideles.
 Impia, quæ remanent Regno, mandata reuelle.
 Qua gressum extuleram repeto, placida equora vêtis
 Dùm starent, fuerat si concurrantibus vndis
 Ferribilis, quæ nos cruciauerat ante, procella,
 Cuncta regressuris nobis & gaudia fudit;
 AEquore transacto celeres nos Flandria sumit
 Visis Burburgo, Tornaco, ac Vrbe Duaca;
 Ora frequens, pingues cuius sunt vberè campi
 Martia si possunt aliò sua vertere Castra.
 Indigenæ Gentes, hilares, & corde patentes
 Vndiq; contractant, vñe dulcedine cordis.
 Nonnullis tenuit lætis nos Lilla diebus,
 Reddidit atquæ citò nobis Antuerpia tectum,
 Prætereuntes quò Solis vitauimus æstus;
 Moribus inde suis epulas celebrauit onustas

Ma-

Magnificis dapibus; potu, vinoq; suau;
 Omnes conditio, quod, &c humana reuincit.
 His epulis adsunt Matronæ, Nuptæ, Puellæ,
 Oscula sunt quibus à cunctis data pacis honesta,
 Quæ qui non dederint, erit hæc iniuria formæ
 Spretæ, & inhumani nomen quicumq; referrent.
 Pisces apponunt mensæ, volucresque, ferasq;
 Vescitur vnusquisq; super, dum potat, abunde.
 Ac quum pulsa fames vrbano more secundat
 Propinantis ad instar, eunt argentæa vasa
 Donèc, & auspicijs optauerit ore salutem
 Gens tota, & mensæ potauerit orbe vicissim.
 Quisquæ cadens, est sæpè mero, somnoq; sepultus.
 Sæpè hæc Nobilitas gyro conuiuia tractat,
 Quæ numquam celebrantur, ni celebrata Choreis,
 In quibus vniciq; licet seruire Puellis
 Nubendis: inter reliquas pallore decora
 Crinè tenella nigro censetur pulchrior illis,
 Quem calamistratum benè puluis Cypriæ spargit,
 Ac emanat odor toto de corpore gratus.
 Cunctis estque columna patentis eburnea colli.
 Egregio tantum toto decus enitet ore,
 Pulchrius vt formis illis sit nullibì visum.
 Mobilitate vigent omnes, præsentia quarum
 Cor reddit, quamuis robusti corporis, ardens.

Con-

Conciliatur amor, quiuis sua vulnera sentit.
Nos quoque tam vasto pelago vehemur amore.
Illis assistunt Matronæ; saltat amica
Nobilis arte pedum; iactant sua verba venustæ,
Et veniente die, noctu quæ cæpta fuere
Gaudia, perficiunt, quærens innupta maritum.
Sic dolor & reliquis, vna nubente, cohæret.
Tales sunt hominum mores, regionis & vsus.
Lapsa cadunt folia Autumni, quum frigore primo
Linquimus hospitium, dilecto quoque reuiso.
Septem mille gradus est Louaniensis amœna
Vrbs, alto antiquo muro, fortiq; recincta,
Nos, spectanda, breui tenet; omni lege redundans.
Cunctis signa animi studijs declarat apertis.
Virginis & Templum Montis veneramur Acuti.
Indè citi mutantur equi, quibus Oppida Regis
Francorum, nobis Gentes cernantur, & Vrbes.
Terminus Arx Cameracensis ditionis Iberæ est
Præsidio, muris, numeroso Milite tuta;
Obuia stat, cui Gallis præmunita Perona
Hispano (vt narrant) bello vexata frequenter,
Vellonû & aduehimur, quæ nunc Augusta Soissons
Dicitur; est Amiens antiqua Sede, potensque,
Flumine Somona insignis, pulcherrima Templo
Retel, Tartenois, nobis, Abeuille, Pequigny

Oc-

Occurrunt, notus memoranda clade Crecynus.
 Artesiæ hærentem tangit Normanna Picardam,
 Rothomagum Sequani Populos primaria frænat,
 Hanc florens latis sequitur Campania campis,
 Quam Senones, Rhemi, Meldæ coluere potentes.
 Metropolis Regno, gaudetq; Lutetia Rege,
 Vrbs præclara super reliquas est totius Orbis.
 Vasta tenet numerosa plena Suburbia Plebe,
 Sancti est Germani Parochis triginta celebre.
 Claraquæ Nobilitas hic, quàm sit vbiquè, refulget.
 Florentes Labyrinthi sunt, hortiquè frequentes.
 Regia, quam dicunt Louure, miranda videtur,
 Illustrisq; Domus Reginae, Pittia vulgò.
 Atquæ Ducis Genebi spectatur tertia; plura
 Inferiora patent, sed maxima in ordine primo.
 Extat & hic lati Sequanæ Pons fluminis altus,
 Principio lymphas dat Samaritana fluentes;
 Ornat equo medium Henrici Quarti æris imago,
 Distantem finem longa interualla recludunt,
 Transuersumquæ viam dat latitudinis amplam,
 Mercis & omnigenæ plenas compago tabernâs.
 Perfectis non gaudet aquis hic incola, curat
 Vti, quas magnò vendunt pleriquè per Urbem.
 Hic pietate caret Diuini Ecclesia cultus,
Ornatum polluta luto (sic sordibus omnes)

Non

Non noscit, celebrant albæ vix lumine ceræ.
Sunt hic Hæretica plures nigredine fædi,
Publica qui cogunt sua conciliabula tuti,
Cuncta docent, & quæquæ typis cômittere possunt.
Illorum numerus superans ex parte fideles,
A nobis tantum Templis, & nomine differt.
Efferus hic Populus viuit, leuis, atq; rebellis,
Reges, crede, duo ferro hic periere necati.
Sic simili non me persuasus fidere Genti,
Si breuibus verbis immensum peruolo Regnum,
Parce Helicon, illic breuibus quoq; mansimus horis,
Plures namquæ luis morbo, mortiquæ dabantur,
Qua nos Lugduni Prætor transire citatos
Iussit, & æthereis Vrbs Camberina recincta
Montibus Italiæ in conualle recondit opaca;
Docta Ducis, Thomæ nato parere Sabaudis;
Iusticiam iustis hic Princeps partibus æquat,
In quo virtutes, exercensq; arma iuuentus,
Est primus meritis, fratrum si tertius ortu.
In Pedemontana Taurinum panditur Ora,
Regia quo eiusdem Ducis aura amplectitur omnes,
Visis Vercellis, ad Fontis tenditur Arcem,
Quæ simul Insubriæ claudens confinia munit;
Hæc patet antiquis, & magnis Urbibus, estque
Magna parens frugum, pinguis sub vomere terra,
Optima

Optima frumentis, vini fecunda quotannis,
 Continuis agitara videns rumoribus arma,
 Gentibus est auidi cunctis occasio Belli;
 Fertilitate sua sic est obnoxia Castris.
 Hæc madefacta Pado pinguescit culta vaganti,
 Alto qui currit ripas super aggere tutas,
 Nauigijs Populos tot contractantibus augens;
 Squammigerisq; suas voluit natitantibus undas,
 Vtitur Ora quibus, loca sic vicina fruuntur;
 Benaciq; lacu, reliquo quoque flumine gaudet,
 Instar & ad Ponti tendit sua brachia campis.
 Est caput Vrbs, Ora, Mediolanensis, adonans
 Oranibus instructas peregrinis mercibus ædes;
 Hanc primam vastæ hoscant primi ordinis omnes,
 Quamuis ab externis hostiles sæpius iras,
 Atquæ graues experta sua sit cæde ruinas.
 Hermannî nato à Federico, Cæsare Primo
 Romanorum, octo fuit hæc excisa diebus;
 Ciuibus indè suis iterum si condita surgit,
 Arce tremât, frênûmq; tenet, quod præbuit idem.
 Ornauitquæ suam tùm Ludouicus eandem
 Sfortia, conspicuam toti quam reddidit Orbi.
 Sustulit infesti plura & certamina Galli,
 Vt Belli suffert nunc esse fidele theatrum,
 Rege suo defensa duo per sæcula Ibero.

Longobardorum fuerit cum Regia Regum,
 Nobilitate parem sibi cætera Regna fatentur.
 Vrbs ornata suis præstat pulcherrima Fanis,
 Maius in Vrbe, locum tenet, est vt maius in Orbe,
 Marmore, picturis, delubris, intus, & extra
 Magnificis surgit, monstrat mirabilis artis
 Limina cum foribus, nexas habet ære trabesq;
 Totius hic colitur præclaro gentis honore
 Clauus, quo clarus fuit in Cruce fixus IESVS,
 Cernitur & Diui Caroli redolere Sacellum
 Innumeris precibus, votisq; opulenter onustum,
 De quo nunc tacitum me, vis, quam pauca loquétè.
 Arca & inest, in quâ ossa fuere sepulta Magorum,
 Qui seruatori prænuncia dona tulerunt.
 Regnat & hic pietas, Populus lætatur honestè,
 Insignes plures celebrantur Virginis ædes.
 Hic cunctis rebus plateis est victus abundans,
 Vndiquè vt Italiæ frumenti cella vocetur.
 Crimina cognoscens (& quod in ciuile) Senatus
 Supremo, Regisq; vices, quæcumq; gerenti
 Consulit; eiusdem seruatur iure voluntas.
 Bina Magistratus tractant Collegia rerum
 Regis fortunæ Ora prouentibus auctas;
 Dóminus (seruantur adhuc quò stemmata cuius)
 Saulius inge nio validus iam præfuit illis.

Nunc

Nunc Comes & Sedes Aresius ornat easdem,
 Qui viridi fuit antiquos ætate retentos
 Bartholomæus adeptus honores laude suorum.
 Nobis indè fuit maior Cartusia Mundi
 Visa; opus hoc splendet picturis, marmore miro,
 Diuitijs, ornatu, magnitudine, forma,
 Blanditijs, ad eam quibus accipiuntur euntes.
 Et dirupta patent magni Leporaria gyri,
 Deliciæ ista fuere Ducum, vestigia quarum
 Apparent, & quæ fuerint, locus indicat amplius.
 Vidimus indè Urbem, traiecto Ponte, Ticini,
 Qua Rex Gallorum Franciscus cæde reuinctus
 Vastis Porticibus multorum corpora liquit,
 Magna strues quorum Templis vnita videtur.
 Hanc canit omnes virtutes Europa docentem,
 Illustriq; Sacri Augustini corpore lætam,
 Saulus Alexander quâ vixit Præsul, Auiquè
 Germanus, cuius corpus venerantur, & Ara,
 Qua præclara pijs insunt ostenta tabellis,
 Continuo miseris assistunt ossa Beati.
 Per Castrum Serræuallis Dertona vetusta
 Noscitur; hinc Iani petimus Patriamq;, Domumq;

The following information was obtained from the records of the Department of the Interior, Bureau of Land Management, regarding the land owned by the United States in the State of California:

1. The total area of land owned by the United States in California is approximately 100 million acres.

2. The majority of this land is located in the western part of the state, particularly in the Sierra Nevada mountains and the Coast Range.

3. The land is primarily used for grazing and timber production.

4. The Department of the Interior has been working to develop plans for the management of this land, taking into account the needs of the local communities and the environment.

5. It is expected that these plans will result in improved management of the land and increased benefits to the people of California.

A R G V M E N T V M

S E C V N D I L I B R I.

*Non expectatum patitur Respublica Bellum;
Occidua breuiter tùm regione caret.*

L I B E R S E C V N D V S.

O L L I B V S en GENVAE pars retrò
cingitur altis,

Qua placidos retrahit fluctus maris vnda
relabens,

Esse ratesq; finit cauto inclemētia Portu.

Occiduaē partis, vel puri Solis ad ortum

Brachia continuis spargunt lateralialia lymphis

Bini, Porciferæ, Torrentes, atquē Bisamnis.

Montis dorſa nouis onerantur mænibus extrà;

Intùs & antiquus murorum circulus extat;

Sic Vrbs tuta ſuo ſemper ſedet auſpice Summi

Præcurſore Dei, cui dans ſolemnia feſta

Lux

Lux hodierna paret fulgentis nuncia Phœbæ,
 Illius hic Sanctæ Cineres seruantur honestè:
 Gemmaq; spectatur nitidi pretiosa Catini.
 Hic Domus argenti numerosa videtur, & auri,
 In quâ sunt celebrata Georgiæ æria Diui.
 Regia delubris excellit & Aula Senatus,
 Fortiter armorum Varijs munita metallis,
 Quæ sibi Germanis ornata Cohortibus auram
 Præbet, præsidiumq; suis sic Ciuibus addit.
 Pandit & omnigenis constructa Palatia rignis;
 Excelsæ Turres, operosaq; Tempa patescunt.
 Libera, Nobilibus regitur subiecta vicissim;
 Ordinis Illustris format Collegia bina,
 In quibus alma fides Populi est, regimenq; locatum,
 Iunctaq; consilij corpus sunt Principis vnum.
 Vbi Trojanus posuit fundamina Ianus,
 Rex aut Italiæ primus qui præfuit Oris.
 (Indicat hoc Collis, Ianiq; Bisfrontis imago)
 Magnanimi Genuino vel Phætonis amico
 Dicta, vel est Genæ, ante iacet nam Ianua Mundi,
 Siuè Genu formam retinens curuata per Oras,
 Milia quas Ponti ducenta, per æquora tendit,
 Quingentisq; viris expletas millibus ambas
 Exhibet, ac vnita locis & mœnia, montes
 Vndiq; continuata citris massifica dantes.

Bina

Bina tenet Populo numerosa Suburbia, magnis
 AEdibus ornatis præclara Palatia pandens,
 Nobilitas ætius quæ tota calore frequentat,
 Occiduum Sancti Petri præ littore Arenæ,
 Collis & Albari Sole ex oriente vocatur,
 In quo IVSTINIANA Ducis nunc Regia surgit,
 Marmoribus contecta domus miri ordinis alta,
 AEquales cui se reliquæ nec reddere possunt,
 Hac micat antiqui supremus stemmatis ordo;
 Picta docet seriem, Heroumq; tabella suorum
 Inclyta Gesta, vel Imperio, memoranda vel armis,
 Hic rapit aspectum Chij notissima cunctis
 Infula, & innumeræ, paries quas detegit, Vrbes
 Horum iussa Patrum per sæcula bina sequente,
 Antè alios celebres Diuino numine Diui
 Scipio & Hyppolitus, Cornelius, Hercule iuncto,
 (Quos cernis fratres) fera post tormenta, cruentum
 Martyrium passi, immanis quo Tracia tellus
 Sæuijt in mites agitata furore fideles,
 Iulius hos sequitur Caput Adiacensis Quilis,
 Inter præduros traxit qui lustra labores,
 Insignis pietate, & seruantissimus æquis,
 Nil fuit huic mentis probitate Georgius impar,
 Nè desint celebres fulgentis honore Galerij,
 Aspice, vt excelso Vincentius eminet ostro,
 Vtquæ

Vtquæ pari pompa excellit Benedictus, & ardet,
 Purpureæ quorum sequitur vestigia flammæ,
 Pontifici qui gratus Horatius extat in Vrbe.
 Augustinus adhuc vincit sua fata superstes,
 Dùm Ligur imperium scriptis, & Episcopus, auxit.
 Quos habuit duodenos hic Antistitis ordo,
 Hos poterit pictos eadem proferre tabella,
 Inter quos, annos Auellinensis agendo
 Bartholomæus adire valet virtutis acumen.
 Hos, Euangelij quatuor discerne lucernas.
 En Ioannes Præfectus, terræq; , mariquæ,
 Cæsaris imperio, Constantiniq; fauore.
 Pro Patria sex, atq; decem præstantis in hostes
 Virtutis rexerunt hac regione Tryremes,
 Innumeriq; togas reliqui tenere Senatus.
 Classis in hostiles hæc est contentio fortis,
 Quam nostris velis, Regum maiore reuincta
 Nauarræ ac Alphonfi Aragonensis, amica
 Victorum canit amborum Caieta triumphum.
 Hæc fuit Illustris Iacobi gloria Ciuis
 Iustiniani, à quo victos voluere vocari
 Nobiliore, super reliquos, è sanguine noto.
 Victori Reges humiles, & Regibus illum
 Respice prostratum; nam Nobilitate, coacta
 Vincitur humanis belli victoria gestis.

Hi

Hi sunt qui varias ingressi Principis Aulas
 Constantè Patriam tuti sunt arte loquendi,
 Paruit atq; his quinque suo iam Corsica Regno.
 Parthenope Classes senior Galeatius ille
 Hispanas habuit summa ditione subactas.
 Belgica Pompeius celebris, iam Castra sequutus
 Marmoreo Venetis delubro publica, sumpsit
 Præmia, Præfectus si passus in agmine mortem.
 Regis, ad imperium Turcarum, munere Franci
 Orator Marescallus Vincentius hic est;
 Quosquè gradus Hieronymus hic tractauit eosdem.
 Marchio Bassani clarus Vincentius alter
 Diuitijs, Xysti mirabilis ordine rerum.
 Andreas Romanæ nunc Præfectus & Arcis,
 Pontificisque Nepos, titulis est Principis auctus.
 Quinque coronati Reges hi sceptrā tenentes
 Præscriptis Ligures agitarunt legibus Oras,
 Huius ad Imperij Sedem qui sæpè videntur
 In Natum è Patre transacti Genuensibus Aulis;
 E Patre descendens mores, & sceptrā resumit,
 Quæ tenet Egregius LVCAS nunc iura regendo,
 Cuius fama viri totum porrecta per Orbem,
 Inter, vt, astra, nitet, Phæbe radiosā, minora
 E Ducis & natas, & nostro sanguine ductas
 Inter Matronas, quas vincla iugalia claris

D

Tri-

Triginta iunxero Viris hinc indè vicissim,
 Saulia præ reliquis splendet Catharina venustis
 Excellens virtute, Ducis coniuncta cubili;
 Quem, Cœlum scandens, dudum disiuncta reliquit;
 Ex hac sunt isti nati, iuuenilibus annis,
 Qui Patris exemplo laudes imitantur adulti,
 Dùm tantis ornata Viris Respublica gaudet,
 Continet & plures Vrbes: Sauona recincta est
 Mœnibus, Arce viget, præclara Virisq; notatur;
 Ortu hanc Pontifices celebrant de Robore bini,
 Purpureosq; fuit duodenos digna tenere;
 Amplus Turriti Nauli Portusq; patescit,
 Sabbatijquè Vadi præmuniti Arce recenti:
 Classibus externis, licet his, si fœdere iunctis,
 Vlteriùs præuersuras exponere Gentes.
 Albingana situm planum conuallis adumbrat,
 Quæ vicina mari, Merula, vel flumine Centa
 Tangitur; hæc (paruis centum torrentibus intus
 Ingressis) madefacta, malis, Cœloq; grauatur.
 Vrbe suum hac Proculus noscit celeberrimus ortu,
 Quo fuit Imperij Cæsar, dùm furta parentes
 Publica, traxissent; ò quàm iuuat esse probatum.
 Nunc Intimiliùm, Retubâ, confinia claudit
 Flumine, quò Apennini montis dorfa tumescunt,
 Oppida sunt quàmplura viris, viciq; repleti.

Altera

Altera pars monstrat Delphinum concaua Portum,
 In quem Sole cadunt altis de montibus umbræ.
 Est Spediæq; sinus noscens tractabile Cœlum,
 Tutus, & immensis velorum classibus ingens,
 Plures quem Liguris defendunt militis Arces.
 Sarzanensis adest Vrbs fortis mœnibus altis,
 Vnius hæc floret Romani Antistitis aura,
 Nomine qui Thomas, Lucano sanguine natus.
 Præsulis huic concessa fuit violacea vestis,
 Purpura, Pontificisq;, sua virtute, Thiara
 Antè suum refugus quàm Sol compleuerit orbem,
 Quo in propriâ Patriâ transmissus Episcopus extat
 Lunensis; sedem tenet hanc nunc Spinula Prosper
 Moribus egregius vitæ cum laudis honore.
 Mœnia prisca loci sublimi in monte recumbunt;
 Brugnatenfis, & Urbis erit non dignus omitti
 Præsul Saulorum nostra de stirpe Philippus,
 Qui dedit, & retulit Græco sermone Latinos
 (Eutimij studium) Psalmos Dauidis, & Hymnos.
 Belligeras hæc Ora tenens, ac Oppida, Gentes,
 Terminat Imperium Regionis flumine Macra.
 Regia septingentis hinc regnatur ab annis
 Corsica, quæ iustis Ligurum sub legibus extat,
 Regnum laude pari, quàm cætera Regna, canendū,
 Hæc à Cyrno dicta est Cyrenus ab Hercule nator;

Elatis inclusa suis est Insula, sociis, & non aequa mori.
 Et gyro gradibus quingentis millibus ampla, compul
 Millibus & viginti longitudine, centum, & viginti
 Valdèq; lata tenet numerosas Gentibus Urbes, &
 Ciuibus & quamplura suis sunt Oppida plena, omni
 Indicat Aethiopis caput, his insignibus & famam
 Esse, vel audaci Maurorum caede peracta, &
 Siue noua in diros hostes se strage paratam.
 A Mario Mariana fuit (quoq; Aleria) ab Almaria
 Vrbe inter reliquas deducta Colonia Regni,
 Nobilioris adhuc Romani sanguinis adsunt, &
 Praeclari Ursini, Prolesq; Columna, Sabelli;
 Stemmatis illorum sequitur hunc Roma theatrum.
 Extitit antè, Beatus Aleriae Episcopus ille
 Saulius, Iossa colit cuius, Ticinus in Ara,
 Vt retuli, praebentia tot miracula Mando.
 Fertilis est segetum Tellus, praestantia profert,
 Quae in varias semper regiones vina feruntur,
 Resina, fragantisq; est vberissima mellis,
 Omnigeni fructusq; domibus cumulantur, acervi,
 Incola militæ cupidus, quoq; deditus armis,
 Strenuus illa gerit, vigil est, patiensq; laboris,
 Lætus & imperij suffert Genueris amorem,
 Quo ingentes Portus, & plurima Castra tuerur,
 Posteriora negant ligures nataha Roma,

Nam

Nàm Mago à pñfco Balearis Amilcare natus
 Nauibus innumeras acies dùm militis auxit,
 Quingentos Romæ post fundamenta locata
 Annos, antè sed aduentum, nostræq; salutis,
 Christi ducentos, Genuam vastauit, & Oram.
 Si Magone fuit deuastata agmine tanto,
 Quæ fuerit, quotquot vclab annis condita primum
 Noscitur, & tabulis seruatis æris in Vrbe.
 Sic proprium Imperio Ligures iurgasse feroces
 Romano, quæ non monumenta antiqua fatentur?
 Non magis externis bellis Vrbs Ciuibus arcta
 Imperium semper cum libertatis honore,
 Ex virtute sua, quamuis iam diruta, nescit.
 Pagina quæq; docet iustis antiquitus armis
 Imperio sua iura maris tenuisse potenti.
 Quod modò si valeat, Gallus, quoq; discit Iberus,
 Obtinet hic supplex, supplex exquirat & ille,
 Auxilium, libito concessum, sæpè negatur.
 Salue cara Latam Patria; o quàm florida Tellus,
 Victa viges; Victrix quò non tua brachia tendis?
 Terminus ad Tanaim tuus est; est Africa, Chium,
 Lesbum, Hellefpòtus, Cyprus, Pera, Taurica Gapha.
 Sardinia Barison, Cæsar Comitenus Achiæ
 Non tibi, & Almeria Rex, vètigalia soluunt?
 Non est præsidio iligurnum, par sacra, & cetera

Fa

Famagusta? tuis plures insignibus Vrbes,
 Insulæ, & obsequium tibi non quoq; Regna dedere?
 Classes versa tuis Veneræ dant terga carinis,
 Et Pisana trabes Ligurum, nomenq; tremiscit.
 Gallica signa ligas, cupiunt tua fœdera Reges.
 Binas Iustiniana dedit tibi fama Coronas.
 Sex & Pontifices, pulsos è Sede, reponens
 Orbi Pontifices supremos octo dedisti;
 Innumeros quorum pendent & Cardine leges;
 (Hoc ter IVSTINIANA fuit, bis SAVLIA Proles
 Purpureum fidei candentis numen adepta)
 Præfulibus Sanctis es, Martyribusquè, decora,
 Virginibusquè, tuæ viginti Ciuibus Urbis.
 Ingentem Populum Parochi triginta docentes
 Diuinæ legis cunctis præcepta recludunt.
 Nacta nouum validos veteri componere Mundum,
 Ac externa Duces quamplures sceptrâ regentes;
 Auria nunc Princeps, vel Spinula Marchio laudis
 Tædia tanta meæ nom hîc attingere debent,
 Horum gesta Ducum nam plura volumina quarût.
 Quisquis & Imperium propriæ ditionis, & Aulæ
 Sustinet, indigeat qui non virtute tuorum?
 Es tutela tibi sociali fœdere amicis,
 Fortitèr atq; tuos, velût ardens fulgor, in hostes.
 Ferre iubes, æquatis non finè legibus, arma,

Sic

Sic Patriam, Ciues, libertatemq; tueris.
 Hæc si scire velis, veterum monumenta reuolue,
 De Turriquè recens Raphaelis, Lector, apertum
 Te faciet: mea sit, quæ vidi, cura canendi.
 ALLOBROGVM Populis medijs infesta duorum
 Sæpius augenda incessit discordia Regum.
 Subuertit Gallus pacem, qua pugnat Iberus.
 Vndiquè vexati cogit contendere bello,
 Præcipitatq; Ducis dubiam furor, ira; mentem
 Diuitias Ligurum, insignem rodentis & auram,
 Quæ, non pace breui, Ciues tranquilla fouebat.
 Prætextus belli, leuia inter cætera, primus
 Est Zuccarellus Pago confinis vtriquè,
 Vicus, & inuito Duce, tunc Genuensibus emptus.
 Concilium Susæ summis de rebus habentes
 Pectore dispositi belli sic cuncta recondunt.
 Oram tradendam Gallis Orientis, & Vrbem
 Regnantem; Indè Duci Sauonam, Orāq; propinquā,
 Millibus armatis terquinque, Equitumq; duobus
 Millibus, audacter iam se promittit, & omni
 Rerum vsu victus, bellicquè, hic, esse paratum.
 Mille Equites illi, decies sic mille pedestres
 Armant; iamq; Duci prælato fædere iunctus
 Annuat optatis, iussasq; coire Cohortes
Rex mouet, & promptus seruat promissa Sabaudos
Non

Non minus apparet tumido ratis vndiq; Ponto
 Errare aurato media sinè sydere nocte,
 Et vastas tenebris inuoluens Africus undas,
 Intentare viris crudeli funera morte;
 Sollicitus, tanto perspecto turbine, Nauta
 Dans animum dictis, timidos inflamat amore;
 Aufert vela, valens melius procedere remis,
 Et felix superat ventos, contemnit & imbres
 Optat itutus contingens littora Portus.
 Sceptra, Ducalis honoris onus, Federicus habebat
 De Franchis, cui Mater, Aui fuit vna Sororum.
 Hunc, eadem ratio, & Ciues perturbat, & Vrbi
 Tollit, cuius erat per Sæcla potita, quietem;
 Nam sinè Militibus, centum labentibus annis,
 Vixerat; Indè memor laudum, rerumq; Parentum,
 Aduersas Acies magna virtute ferendo,
 Vndiquè vt auxilio veniant, Respublica spargit
 Aurum, militiæq; Duces cum milite scribit.
 Termille armatos Germanos ducere curat,
 Bozuli & audaces recipit cum Principe mille,
 Corsica sexcentos mittit subiecta fideles,
 Nobilis, & Patriæ Patris ortus origine Princeps
 Auria quingentos; totidem Respublica Lucæ
 Concedit. Solum auxilium dare * Papa recusat.

Addidit & facilis binas super octo Tryremes,
 Emanuel quarum tunc Garbarinus habenas
 Disposuit primus, quem est Lucas inde sequutus
 Spinula Præfectus, donis, armisq; celebris
 A Ere suo multi armatos duxero trecentos,
 Affinis tot Ioannes Antonius vnit,
 Cuius Signifer ipse fui, sortitus at ille
 Dux tormentorum liquit mihi iussa Cohortis,
 Mittitur Hispano Regi sermone decorus
 Orator, cum suppetijs, petiturus & arma
 Interea Gallus, peragens horrenda, Sabaudis
 Commistus, duo, Ronciloni, & Castra Novatum
 Prædatur, mentemq; ferocem dirigit Urbis
 Cætera linquendo, hanc solam defendere Patres
 Decernunt; omnesq; Duces, Agiesq; vocantur,
 Præsidio incumbens Sauonæ mensibus octo,
 Excubijsq; vacans ternâ, Pascha antè sacratum,
 Nocte (rubescobat stellis Aurora fugatis)
 Currens, quæ fueram tutatus mania, sæpè,
 Remigio celeres septem collustro Tryremes,
 Nauarcho mihi noto, quæ sint talia quæro.
 Circumstant Patres in aperta pericula, fatur,
 Sint promptè patefacta, rogo, Urbis, & Ostia Portus.
 Tristia iussa ferens ingressus diem Senatus.

6701

E

Ex

Exponit. Summis rebus commissa gerentes,
 (Militibus lectis) dicunt hac Vrbe relicta: Mænia,
 Mænia, vestra fides defendat, Tempia, domosque,
 Arma ferant omnes extrema in morte parata,
 Tempus eget Genæ nunc Defensoribus istis,
 Vna salus cunctis, cunctis caput esse iuuandum.
 Stat Sauona mari Ligurum tutissima Castro,
 Turribus assurgens, tormentis strenua belli,
 Mænia conuallata tenet, quibus arma iuuentus
 Præparat, hostiles vires iam mente repellens.
 O fortis virtus, laus digna, fidesq; canenda.
 Urbem deferimus, puppes conscendimus altæ.
 Quid peragent illi? Diui vexilla Georgi
 Extollunt, numerant aptos pro milite Cives,
 Armis præcincti, præcingunt aggere muros,
 Disponunt acies, nullorum Castra rimentes.
 Sancta cadunt nobis Genæ dum Sabbathæ nostris
 Prima Ducis Labari fertur commissa Tryremis,
 Littora decurrens tribus hanc Galeatus una
 Iustinianus, & arreptam, duxitq; reuinctum
 Latus adest Ciuis nobis, Vrbs læta triumpho
 Militibus Mediolani aduentantibus aucta
 Trudimur his prima causis albedine Paschæ,
 Quæ fuimus nocte, Vrbi, præcedente refixæ
 Tympana vexillis adiungit, & agmine facto,

Tota,

Tota, fide insigni, gaudens occurrit, & armis:
 Hospitijs primùm novens Voltabia Tellus:
 Sanguine Gallorum, Ligurum nunc clade notanda
 Perditur, & fœuus medijs Mars hostibus errans,
 Cuncta cruore lauat, violentos excitat ignes.
 Plures hac pugna Galli periere, Ducesq;
 Vincuntur nostri, dum starent agmine aperto,
 Ortus Parthenope Thomas Caracciolus vnus,
 Qui sub lege sua belli tunc iura tenebat,
 Spinula & Augustus, cui Princeps Auria claro
 Armis, imperium concessi militis addit.
 Deceptiq; fide Tauri ducuntur ad Urbem,
 Destructæ Arci qui se commiserę vetustæ,
 Prouisor Gentilis adest Ambrosius, atque
 Militiæ Guascus Dux Ludouicus Iberæ,
 Porciferæ Gentis Iacobus Spinula Rector,
 Sicquè Camillus Eques præstans Cattaneus armis,
 Quos quænam (credis) victorum turma sequatur?
 Excedo Sauonâ iussus adire Masonum,
 Quo distat Campus passus ter mille, recedens
 Hostilem causâ retinendi hac parte furor,
 Extat nam breuior Genuæ descensus ad Urbem,
 Oppida Nobilium Ligurum hæc sunt, Cæsaris alto
 Iure gubernata, at cum sint sinè menibus, optant
 Defendi, Genuæ vires vexata precantur.

Exulibus Campi Gallorum signa feruntur,
 Sub Duce grassantur regionem mille feroci,
 Quis putet; hæc quantū sit Gens infesta propinquis
 Imbelles agitans, nullis, agitata, resistens?
 Nec minus hanc arctam Galli potuere per Oram
 (Cuius eram Custos) vllis penetrare latebris.
 Montibus arma citi, gressus, retròq; ferentes
 Obsessis, Genuos, breuiter potiuntur & Arces,
 Collectis Socijs me; & signa reduco sub Vrbe;
 In qua pèruigilat Turfi Dux Auria nocte,
 A quo largita est cunctis custodia rerum;
 Hic & maiorum pietas, sacrorumq; iuuentus
 Nobilis, artifices, pueri, veneranda senectus,
 Fæmina quæq; , mares & propugnacula firmant.
 Incipit omne genus paulatini carpere vires
 Decernens melius (sinè libertate) perire.
 Gallorum Dux ingeminatis Aldigher ansis
 Alpino saxo dubitat committere Castra,
 Copia nì maior rerum vestanda patefcatur.
 Huic dare spem dictis, ardens, animoq; Sabaudus
 Curat, ut aucta magis reddatur gloria belli
 Hostibus incertis, Vrbi spes certa salutis.
 Exoritur; damnatum è locis, & Gentibus Ora;
 Quæ Conuenlis erat, iam iuris Onelia, Vicus
 Ad mare, fecunda Marri cum Valle, Ducalibus

Mitti

Mittitur ad Plebem Princeps Victorius, apud
 Septem mille viros ducens, Equitesq; trecentos
 Est Ligurum locus Apenini finibus haerens, qui
 Auria quo mille armatis Hieronymus astat, quo
 Annis expertus, nostris supremus & armis
 Edicens Pagum tam paucis militibus prellum, oheq; ml
 Vincitur, & Templum dum deustratur, & ades
 Captis Saluago Carolo, Petroq; Mariae coniugium
 Gentili, lati captiuus ducitur hostis
 Nec facilis fuit, hæc dictæ iactura, minoribus māt
 Namq; locus Tabiæ, Ceruus, Toyantus, Alaffi
 Et Portus Mauritius, Albinganaq; Vallibus sup
 Oppida & Andore, Scripsi, Petras, Dianum, q
 Atq; Intimilium, Sanctus sic Romabus, omnesq; 2
 (Eximitur montana Triora, notabile dictu) alleq; ml
 Vrbes, & Gentes, eadem, quas continet Ora
 Intrâ confinem Mompasum, & Fiparia Castra
 Hostis vastata, feni sub inta mpanitron, 220 loquim O
 Victori, iussa nullo certamine tradi, l olame l māt
 Nè potant, animum in otioq; seruire, fide mque
 Ruminat in Trepidabilis, qpe semper in Vibem
 Feruens danand fexat, matumq; bacamina montis
 Dux transire iubet, qui sanisone potitur, 2
 Est procul ibi vicus graduum sexmillibus Vrbe
 Ex latere, Alta Bisaminis Promontoria lipo

Cum

Cum Socijs, vivo cincti sunt manumine Cinctus
 Circum vallantes superos, & mania, Colles.
 Inspicite Italiae Princeps sua quilibet in se
 Suspectum nè voluantur fera foederis arma.
 Diutrahit Hispanos Vallis Tellina resistens
 Imperio, Gallisq; Venerisq; oppressa, prementibus
 Massis Portumq; timens, & Gallica vela
 Nauigium duxata non aduenit Urbi.
 Undiq; sic decocta fides, est copia nummi.
 Tàm terrens, quòd quisq; argentum exponat, & aurū
 Omni modo Patriæ pro libertate tuenda,
 In qua dum Patres operari, humanaq; tentant
 Nec pia vota solum, nec opus Coeleste precari.
 Supremum pietate Deum tot adire labores
 Impellunt precibus, cumplent altaria donis,
 Perpetuoq; votum plures expisse puellas
 Talia dum cunctis priuata, & publica sunt,
 Omnipotens oculis placuit spectare, & auret.
 Nàm Templo Dni Laurenti, orant. Senatus,
 Quæ iam pensa fuit rapidis fere perdita ventis,
 Ingraditur Portum locuples, hilatq; Tyrimis,
 Ceptonis, & onusta decem cum milibus auri
 Sex alia eiusdem numeri pro qualibet Urbi
 Remis vectantur, quibus auda pecunia fertur
 Sic vegetata fides crescit, stipendia solunt,
 Se

Se quibus excipiunt, Ciues, Patriamq; cadentem.
 Dux Fera maior Mediolanensibus armis
 Consequitur nummis, quæ confirmata fuere,
 Germani vt veniant conuentæ partis in Hostem;
 Urbis & vna quies operum iam noscitur, vna
 Virtus, & cunctis animus generosior instat.
 Sic quæcumq; loca Hispani, vel Flandria, Regis,
 Auxilio Ligurum, citò propugnantur, & auros
 Insubriæ, Parmæ, Mutinæ termille redactis
 Militibus, disponit Eques quos Pecchius audax,
 Ciuibus augescunt vires, timor additur hosti.
 Nec procùl adueniunt Satriani à Principe vecti
 Nauigijs, quos legit clara Neapolis armis
 Millequater, totidemq; Crucis tum Marchio Sactæ
 Triginta, eiusdem, tribus atque Tryremibus, Urbis,
 Armatos, Italosq; vehit metuendus, Iberos.
 Heros Purpureus sexcentos Auria misit
 Ex Siculo Regno, cuius tunc iura tenebat,
 Cuncta quibus (iunctis proprijs) defensæ fuere,
 Dignas & penas fallaci, Vrbs, hoste recepit.
 Non magis accipiter pennis in nube Columbam
 Sublimem, pressamq; tenet, discerpit vt vinctam
 Rostro percupidus candentis viscera prædæ;
 Dum ferè tangentem auceps telo, & vocibus ardet,
 Mille fugit, refugitq; vias elusus, inanis

Vn-

Vnguibus hæc erepta redit sapientis & ore.
 Hostis sic tantus mentem stupor vrget ineptam,
 Vt Ducis obtutu Gallus defixus in vno
 Obstupeat, retròq; pedes, & Castra reportet;
 Nàm Feria ingentes Acies direxit, & agmen;
 Papiam ingressus seclatus milite multo.
 Accingit cunctos operi, vestigat & hostem.
 Horrentem motos strepitus, pugnamq; timentem,
 Exitium plures fugiunt, morbosquè, famemquè,
 Innumerosquè docet terror cessasse labori.
 Porciferæ Vallis pugnax habitator, & asper,
 Montibus expertus, diuisus, & agmine pluri,
 Arma cateruatim pertractans, ordinis experts,
 Omne genus necis inclementibus hostibus infert
 Vexillis dira seiunctos strage cruentans;
 Intrepidus Patrum iussis, armenta, bouesquè,
 Bellica Dux quibus intendit tormenta sub Urbem
 Aduchi, vt eiusdem contraria mænia sternat,
 Dissipat, ad montosa pede rapidusq; migrando
 Laurigeros horum quingentos ducit in illam.
 Tàm dignæ meritò Ciues virtutis ouantes
 Dant Superis grates, victrici præmia Gentis;
 Hostes nec vultu simulant, nec corde dolorem,
 Nàmq; labor prohibere retrò tùm cæpit, & antè
 Ire; necesse fuit Gaudio tormenta relinqui.

His est aucta quies, addit Respublica vires
 Montigenis turnis, quarum virtute repulsi
 Arcem, cuius erat Dux Saunione, potius
 Deserit, eripiens natum; sed sanguine Crotæ
 (A secretis primus erat, bellique, Statusque)
 Est sua, eo moriente, manus signata cruento.
 Indè Patres cupiditantes releuare labores,
 Ad Feriam, nummis, opere, & virtute iuuandum,
 Vnanimes misere virum sermonè decorum.
 Principium dedit his Stephanus cognomine Balbi
 (Qui inter Primates semper bona publica tractat)
 Disposuitque Ducem auxiliaria Castra mouere.
 Post quem Ioannes Vincentius astirit illis
 Imperialis adhuc virtute, Patrisque Ducatu
 Clarus, ubiq; sua fortuna notus, & auro,
 Imperij (concurrunt multa) sequetur honorem.
 Compositis rebus, vires, collectaq; belli,
 Millia quinq; Equitum, decies bis mille Pedestrum
 Vrbs Tanari, quæ nomen Alexandri indicat, hospes,
 Hispani Ducis opportuno tempore condit.
 Galli, munitis Castris, Gaijque, Nouarum,
 Quà venere, ferunt Acies, celeriq; regressu
 Vicini Feriæ præcurrunt arma timentes.
 Fœderis armorum huius res, tantiq; paratus
 Mille Equitum bis, sex Peditatus millia restant.

E

Mi-

Militibus Patri occurrit Victorius ardens
 Maior stimulo, in Sauonam voluit & agmen;
 Nè tanti motum belli fateatur inanem.
 Vrbe coarctata, Cayroq; fruuntur, Aquensi,
 Valles ingressi Galli; Dux agmina Iberus
 Vertit, & arma gerens, facilis dominatur eisdem.
 Sunt Ducis hic cultus varij, & pretiosa supellex,
 Quam ratus insistens victorem se esse futurum
 Pro ingressu nostræ, optatæq; parauerat Urbis,
 Hæc omnes ditat Ferienses copia rerum.
 Mittens Hispanus plures post terga Sabaudis,
 Diuidat vt captas maiori corpore vires,
 Deuictas Turmas longinquis abdicat Oris,
 Absolutq; metu Ligures; depressus & Hostis
 In proprias Oras retrahit sua Castra coactus.

ARGUMENTVM

TERTII LIBRI

*Nunc capiunt proprijs, ac auxiliaribus armis
Perdita iam Ligures, & loca plura Ducis.*

LIBER TERTIVS

AM nostris fortuna bonis successibus
Siste pedem; camulosque mali mutato
rotantes, proteges virtutem, qua nunc Respublica
Gentes

Secreto immittit, potiantur vt Arce Nouarum
Rumpunt nocte fores, hostes primosque trucidant,
Nec valet intrantes Custos sustinere Colonos;
Se quibus, & Socios reddit, Natioq; necato
Tristis, inermis adit victis sociatus & Urbem
Hanc sequitur, captique dolis victoria Campi,

Roncilionum, & Quada, fero defciscit ab hofte,
 Incola quem media ad eadē cohualle trahebat;
 Explicet hanc stragem, quis? quis funera fando?
 Aduerfus mōritur miles, vel fortis, & æger,
 „ Officit euitare necem pietate carenti.
 Millibus adiūctis Germanis inde duobus,
 Montanæ Gentis descriptis mille quaterque,
 Pluribus ad bellum virtute Cohortibus aptis,
 Regulus imperium quarum Bateuille tenebat,
 Ordine progredimur, tormentis quattuor alti
 Ponderis, ac alijs constructis ære minoris,
 Vectandis Gauio, quæ sunt sub iure Saūli.
 Diruta iam tremulis tellus Voltabia flammis
 Nocturnus, ignis adhuc penetrans cinofacta ruebat,
 Armorum strepitu ad latos peruenimus agros.
 Militum numero, fossis, ac angine cinctos;
 Obsidione locum circumdans, ante viarum
 Occupat accessus Ligurum Dux, claudit & hostes.
 Nulla quies intus; iactant hi tela frequentēs,
 Præripient obitum ipse periclitor, arbore strata,
 Ignitq; globo Socips, me terra tegitque;
 Pulvis tormentarius, explodentibus vitro;
 Quem tribuo, igniferâq; pilâ percussus, & ictus
 Non ardet; mirum, recipit nam sæpius ignem.
 Casibus his lætus, reputo mihi Numen amicum.

Milite

Milite, vique boum superans fastigia velox,
 Vnius & cursu noctis per culmina montis
 Mori, perduco quatuor resonantia athena.
 Intus mille aderant omni munimine fortes,
 Sed dubij muris, & debilitate domorum,
 Plures in Castrum retrahunt se, quique supersunt,
 Conuentis pactis, Pago egrediuntur inermes.
 Postibus excubias, muris disponere iussu
 Sunt addicta mihi septem vexilla, decemque,
 Prima Ducis, Regis reliqua indunt signa Cohortu.
 Dux tormenta decemq; nouem dimisit, & octo,
 Quæ nostris rapuere hostes, ac Oppido eodem;
 Copia & intus adest varij muniminis ingens,
 Instrumenta manent pro bello quæq; parata,
 Omne penus, vinum, frumenta, penaria claudunt.
 Interea obfessos, dicti sub vertice montis,
 Pluribus è Pago turbamus, & ictibus Arcem.
 Proxima perspicitur domiti victoria Castris;
 Non spe suffulti, non auxiliaribus armis,
 Deditione breui victi iam cuncta relinquunt.
 Tradiderat iuuenis custos quæ hostilibus auris,
 Vno eadem ligures valida vi mense resumunt,
 Vexillis, Ducis æra boantia, Regis onusta,
 Vecta suam captis deducunt bobus in Urbem,
 Quæ celebri plaudens occurrit tota triumpho,

Esse

Esse triumphantem quo se antè putauerat hostis.
 Gens Pedemontana est similes perpessa labores.
 Dùm vigilat campis pauidus sit tristis Arator,
 Ingreditur quocumq; loco sua tecta repente,
 Consulat vt rebus proprijs, & curet honorem.
 Intulerat, quem alijs Dux, nunc sua mœnia luctum
 Viribus Hispani Ducis experiuntur, & armis.
 Vercellæ, Occimianus, Crescentinus, & Asta.
 Inspiciunt vastatôs excursoribus agros,
 Obsessam retinent hostilia Castra Veruam;
 Feruidus in quæ dùm vires Dux applicat omnes,
 Priscas Imperij Patres reuocare sub alas
 Occiduz statuunt Populos regionis, & Vrbes.
 Marchio Præfectus numerosæ Classis Iberæ
 Legatis supero binis è corpore Patrum,
 Quorum Ioannes Baptista Salutijs vnus
 In re versatus Patriæ, Augustinus & alter
 Centurionus par meritis, arate secundus,
 Viribus, & nummis, nostris sociatus & armis,
 Egreditur Portu Sauonæ, & littora currens,
 Dùm nos eijcimus Gallos Cauientibus aruis,
 Albingam aggreditur, fuit hæc dùm prima sequuta
 Signa Ducis, fuit & Classem tùm prima videre.
 Tormentis quacumq; mari percussa Tryemi.
 (Distat iter medium quantum foret vnus ictus)
 Collatis

Collatis binis ad ripam, mœnia, postes
 Excutiuntur, & instructus patet impetus agris.
 Stant Acies, Urbemq; fremunt superare morantes,
 Cùm vox auditur sonitus imitata tubarum.
 Præfectum obsessi pro deditioe precantur.
 Sic exire Duces armatos fœdere pacto
 Patres permittunt, alios procedere inermes,
 Iurantes reliquis huius se mensibus anni
 Hispanum in Regem, & Ligures non arma mouere.
 His actis Oræ loca deditiois amica
 Debile præsidium eijciunt, & vocibus altis
 Arma vocant Ligurum, fugientibus vndiq; Gallis.
 Igniferos ictus expectat Onelia quosdam,
 Dedita sed cernit Castrum, & sua mœnia labi.
 Contendit pugna Portus Mauritius, armis,
 Colle, locique situ, munito milite fortis,
 Improbat oppositos ictus binisq; diebus,
 Tandem depressum stans nostra impressio turbat,
 Tum dices nè perdat opes, quas auxerat hostis,
 Deuictum, Albinghæ pacis, lux tertia pellit.
 Hispanæ Turmæ vastantes multa locorum,
 Nè tot damna moræ Populi maioris haberent,
 Marchio, & ægroti possent incendia Solis
 Euitare, luesq; omnes, quas panderat ætas,
Remigio Saoniam sunt, Genuamq; regressi.
E Gaudio

E Gauio nobis redeuntibus illicò Patres
 Præcipiunt Ducis hostiles inuadere terras,
 Quæ Vintimilij lapsum diuertere possunt,
 Sic Pignam (quæ prima meâ est impulsâ Cohorte)
 Obsessam hæ tenuere, breui sed tempore, vires;
 Armaq; nostra suis, nobis, maiora dederunt.
 Romulo & in Sancto, Socijs peragentibus ista,
 Arida nam corpus febris pascebat & artus,
 Subsidi, ex quo transmissio thorace recinctus
 Pelliceo tormentorum Dux Saulius, omnes
 Dùm studet ambiguos prudens euadere casus,
 In maiorem cunctis, proh dolor! incidit vnum.
 Ingressus portas armat, collecta coaddens
 Arma foro, nè damna ferat ferus hostis in hostem,
 Scintilla casu ignem fuscipiente, vel artes;
 Quilibet extensus flammis explodere sclopus,
 Armorum strepitusq; vorax auditur, & ictus,
 Quo periere viri quàmplures, vulnera multi.
 Passi sunt flammis viuus tamen ille leuatus,
 Dùm sclopi explodunt in terram, fertur in altum.
 O mirum, medijs necibus sic igne iuuante
 Tollitur, & Chirotheca manus deglubere pellem
 Cogitur ardentis; sic & volitare fauillas
 Armati astantes, fumumq; ad sydera spectant,
 Arte dolos hostiles, insidiasq; timentes,

Hosti-

Hostibus occurrunt rapidi venientibus ultro, ibidem
 Prosterunt multos, reliquos terrore paucos.
 Rara Ducis virtus combusti liberat Hostes.
 Pelle fuit quæ testa super, pars corporis, illa
 Vrentes inter flammâs illæsa remansit,
 Scortea tantisper vestis, si dura, resistit;
 Sed tamen ignifero facies, & crura vapore,
 Frons, caput, atq; pedes, oculi, gēnuâ vtrâq; nares,
 Sunt nudata cure, haud quicquâ, nisi vulnera cernis,
 Seû viam carnem, membris stillantibus, vitam;
 Diruptiq; viri roseus cruor vndiquê manat.
 Ignoti vultus crustantur lumina morbo,
 Indicat os animum sola virtute ferentis.
 Aduhimur Patriam, febris collapsa trahebam
 Ossa ego; pro Patria pelle excoxiatus at ille
 Hanc clarò peplo diffusi sanguinis intrat.
 Incipit vlceribus magnis crudeſcere plaga,
 Igne dolor lata flagrans putredine crescit,
 Quò toto, & bimis cruciatur mensibus, anno.
 Digna dederunt Patres æternæ præmia laudis,
 Perpetuum tormentorum Dominatui, & Urbis
 Præfectum fore decernunt (Respublica nunquàm
 Hoc tribuit) moruisse satis dum ponderat, autum
 Nolens se super urbanos extollere mores,
 Ingenuus Patribus gratis concessa recusat.

30

G

Inui-

Inuidiam superans, hoc insignitas honore
 Temperat, & cautus propriæ virtutis amorem.
 Dicere quid liceat, mihi si data copia fandi,
 Huius nota viri series memoretur Avorum,
 Tempore nè Heroes tantos abolere sinamus.
 SAVLIA Progenies sit siuè antiquitus orta
 Israel à Rege, vt narrant; ab origine Sauli
 Conuersi nomenue trahens; vel Castra mouentis
 Cæsaris hoc, Ducis, Arcadij cognomen habentis,
 Illi siuè ortum dederit Comitissa Matilda;
 In dubijs prisci sint hæc, vel vera, loquuti.
 Hoc verum esse ferant; Alma processit ab Vrbe
 Nobilibus præducta viris, quos cuncta recensent
 Romæ principio veterum monumenta virorum.
 Manibus Arca Dijs inscripti noscitur AVLI
 Seruiliij, Ligurumquè locis seruata sepulchro.
 Sæpius Urbano fuit hæc agitata tumultu,
 Cuius impariens tandem superesse labores,
 Tot mala deplorans numerosa, recessit ab Vrbe.
 Horum quamplures amplexa est Barcinæ primùm;
 Altera pars voluit veteri confidere Luce,
 Publica quo tenet antiquis delubra sub annis,
 Stemmata, quos septē numerant iam sæcula nostro;
 Plusquam sexcento transacti temporis annos
Hetruria, & Luca Domino, Patriq; Matilda;

Oræ

Ora Legatorum occurrit Saulus vt vnus,
 Moribus humanis à quo, verbisq; receptus
 Et fuit imperij Populorum dignus honore.
 Quem fuit Vbertus virtute fequutus, ab illo
 Natus; adhuc gradibus Lucæ quicumq; fruuntur.
 Sæcula quinq; notant, quod nomine Saulius alter
 Urbis iurauit, reliquorum, fœdera, maior
 Inter Lucenfes olim, Liguresq; fequuta.
 Alter & Vbertus fuit Vrbi Consul vtriquè,
 Nobilis, & fapiens à cunctis vndiq; fcriptus
 Nicoleus paritèr fuit his & honoribus auctus.
 Miffus ad Aethiopum Pelusia Castra fuganda
 Supremus Patriæ lectus Laurentius armis.
 Cypria turbauit, Præfectus, Regna fecundus
 Nicoleus, multis Baffiq; Tryremibus Oram.
 Pontificem Sextum Clementem Volſcia tellus
 Dùm retinet, Bricium, Romæ, Populiquè, Senatus
 Noſcit Legatum; hunc ſociantq; Columna, Sabellus.
 Sic omnes titulis, opibusq;, virisq; potentes,
 Ornatis gradibus Genuam accedere vocati,
 Clarum ſtirpe tenent nomen quod plura per æua.
 Trina peracta vides, quod publica ſceptra gubernas
 Cum ſocijs, proprias armat, munitq; Tryremes,
 Urbanum vt foueat, ſanctam Sedemq; Ioannes.
 Imperij Liguris tunc Bordinellus honeſta

Fœdera cum Carolo Quarto conuenta recepit;
 Alter, sunt totidem, tenuit quod scepra Ioannes
 Oâto Nobilibus iunctis, qui cuncta regebant;
 Indè Peræ Prætor, fuit. & Supremus Achaïæ,
 Dictus ab imperio Ligurum, Egregiusquæ, Potensq;
 Præfulis alterius mores, vitamq; Ioannis
 Insignis pietate viri scit Taurica Capha;
 Ordine Pontificis fidei fundamina firmans,
 Nobilis is, scriptis, est sæpè vocatus ab illo.
 Strenuus est miles notus Saulinus in hostes.
 Elogio Lucæ, Voltumnas dum Arce tuetur.
 Magnificumq; Peræ delubrum cernitur æris (plo;
 Quo memoratur equo, vel marmore Georgius am-
 Auræ erat Gæner hic magno Hylarionis amore,
 Cui sociata fuit concordî fœdere lecti
 Filia, quam genuit Paleologus æqua Bisanti
 Dans iura Emanuel suprema Cæsaris aura.
 Petto de Campo fulgoso nupta Pucella
 Manfredo, fuit; hic Soceris æquit armis
 In Cyprum, turbat quod clare Regna triumpho.
 Virtutem Patris genitus sic Gaspar, & artes
 Tum sequitur, titulis Patriæ decoratus, ybiquè
 Orat, Regis habens Aragonensis amorem.
 Vt sensus, pro libertate capesseret vnus
 Orator, Caroli Quinti, Vincentius, æquans
Iudicium

Iudicium verbis, responsum traxit amicū;
Audiuitq; diserta loqui quem Iulius indè
Tertius, antè suam dùm sese contulit Aulam;
Alter &, accepto Carolo, Baptista Ioannes
Pontifici summo, reliquis præclaruit, orans.
Acceptusq; fuit, Sauonæ Rege reperto
Nicoleus missus magno occurrere Philippo.
Nota sibi tacuit, quæ distulit armâ veneni,
Inter purpureum tenuit quem Roma Senatum,
Iam Bendinellus, fidei celebratus amicæ,
Vt magis in Fidei Patrem pietate refulsit,
Præbet Alexandri iam dicta ostenta Ticinum.
Hic plures numerat celebratos Præsulis ordo,
Siue Duces minimè, Terraq; Mariq; minores.
Magna Senatorum fuit huius stemmatis aura.
Bellica tractanti, inter quos, annalia narrant,
Octavianum Borboni tria talia fatum:
Esse sui Ligures gratos, & Regis amantes;
Vt numquam fuerint, sic nulli crederet illos.
Immanes, quorum minor officiosus in omnes;
His Ducis & mentem Galli sedauit, & iras;
Commotis Genuæ rebus, tractauit & arma
Centurio, antè alios Custos qui præfuit Urbis,
Eneruans vires Gallorum distulit illas,
Sic Patriæ nomen Conseruatoris adeptus.

No

Nostraquæ, dissimiles Patri, non nouerit ætas;
 Tres natos, quorum primus, si tertius annis,
 Romana, senior, reliquos superauit in Aula
 Purpureo decoratus amictu Antonius ardens.
 Alter erat Paulus, quo sumpsit Horatius auras
 Vitales, sua fata sequens, quas contulit in me;
 Fælicis Patriæ magno inflammatus amore,
 Prudens sæpè gradus, sedes ascendit ad omnes,
 Prisca sequuturus veterum vestigia Patrum
 Publica quæ fierent nummis augenda reliquit;
 Sic imitatus eos, quorum præclara superbis
 Diuitijs fulget Domus alto sanguine ducta.
 Nunciat hæc Templum Collis memorabile Iani,
 Quod nunc mirandam tenet, inter cætera, formam,
 Et rata seruantur Diui monumenta Georgi.
 Collaudare magis virtutes digniùs, omnes
 En valeant, æquare queant quàm tempore nostro,
 Emicuit quibus antè alios Laurentius Vrbe
 Nobilis aspectu, ore grauis, vultuq; venustus,
 Regia qui Ligurum iam sceptrabiennia gessit;
 A Patre desumens Octauius ipsa sequutus
 Publica tractauit sapiens, mortiq; senili
 Succubuit, prius olli dùm tulit horrida natum,
 Cui coelestis erat teneris velocior annis
 Gratia, perspicuæ spirans probitatis odorem.

Tales

Tales combustus sequitur virtute Parentes
 Dux, qui nunc animi Ciues moderamine vincis;
 Cuius Laus ponat digne super æthera nomen.
 Sic tibi quæ natura dedit, fortuna secundet.
 O IUVENIS, si NATÀ SALVS tutissima NOBIS
 Deponit iam terra comas, & præterit æstas.
 In Vintimilium sua Patres arma resumunt,
 Se quibus Vrbs paucis, Hostesq; dedere diebus,
 Reddidit infestus tandemquè Cuniculus Arcem;
 Tendunt ense Duces, reliqui non arma ferentes,
 Causa mali si prima fuit contentio Pagi,
 Sentiat hic meritò postremus & vltima belli.
 Præfetti mittunt Acies, quibus omnia subdunt
 Hostes aspectu primo, excepta Arce vetusti
 Castris, cuius iter tetricum prohibetur cunctis,
 Bellica quoque duri statuunt tormenta videre;
 His tandem vectis, vera ratione recellunt
 Concessis pactis rectà transire per Alpes,
 Undiquè sic remanent Patres languore soluti.
 QVÆ pietatis amans, percussa Anathemate nūquā
 Sacras primæ Dei leges veneratur & Aras,
 Principis auxilij Itali suffulta nec ullis,
 Fæderis arma videns cunctis succensa potentis,
 Non deserta pijs, Divino nixa favori,
 Viribus Hispani Regis protectaque, spernens

IOANNES
ANTONIUS
SAVLIVS.

Ho-

Hostilem aggressum, cogit generosa regressum;
 Defendens, redimensq; breui, sua, tempore iura
 Sustinet antiquas Ligurum Respublica laudes.
 Non animo demissa suo, repetita Sabaudis
 Bella locis iubet esse, pari prò, parquè relatum.
 Præsidio Pigna, & munitur Onelia, nostra
 Prælatæ, & Marri dominantur vallibus arma;
 Præterita febri Genuæ, rectè ipse valescens,
 Ad Plebem procedo, qua insunt arma Regentes.
 Per montes expectantes valida ænea belli
 Tormenta, vt possit muris Ormæa Ducalis
 Percuti, & incolumem me peruenisse scientes
 Implere domum dilecti, meq; salutant.
 Accliuem superasse duo tormenta reportant;
 Et quòd sint totidè luce aduentura sequenti.
 Instructas Acies sum iussus habere receptas.
 Dextra manus datur Hispanis Statoris Iberi,
 Leua mihi, Ligurum primasq; mouere Cohortes.
 Sed prius alloquitur nos sic Demarchus: in hostes
 Vincendos (fortes) summas contendite palmas;
 Quilibet ultra suos Socios iam vindicet armis.
 Aspera non vos detineat via; frigora, famem
 Eijcit audacis vincentis militis ardor.
 Explorant aduersa viros; à fortitèr actis
 Ducitur ad laudum virtus interrita culmen.

Di-

Dixergat, & primi ferimur per opaca locorum;
 Corripimurq; viam, quā Pagum semita monstrat.
 Iam media (Cliuo superato) valle teneamus,
 Et subiecta loci muniti mœnia, Castrum.
 Est Ormea pede Tanari madefacta superbo,
 Mœnibus antiquis, densis circumdata pinnis,
 Postibus æratis, transfennis clausa duobus,
 Colle, extensa super, firmatam nunciat Arcem.
 Incola militibus numerosis additus, augeat
 Præsidium, rerum cunctarum copia abundans.
 Capimus exercere locum, simul ictibus, hostes,
 Sclopi vno miles Rectorem percutit Urbis.
 Visurus peragenda suis, dūm ascenderet illam,
 Tormenta hūc nondūm fuerant aduecta per Alpes.
 Nām pluvia ingens, montis iter prohibebat ineptus.
 Spe, Ducis, hæc natus Carolus cum milite forti,
 Curat, ut obsessos à nostris subleuet armis,
 Oppositis nobis, vertit sed terga repulsus.
 Postea tormentis vectis, agitamus ubique
 Mœnia, vallamus fossis, ac aggere Castra.
 Dūm fortuna labat, semper successibus anceps.
 Illius, & duri liceat quid dicere fati,
 Nomine Iambardus quidam præfagus habens,
 Quam citus inuenit crudeli in vulnere mortem,
 Castaneas comedens, sic mecum est nocte locutus,

H

Dux,

Dux, volo, si moriturus ero, sit ventre repleto;
 Manè putans fatales euitare labores,
 Fascis iter primum facio dùm ipse ante Cohortem;
 Alterius gurgustio eum clàm militis abdunt;
 Cum reliquis non esse videns, sum-questus in illum,
 Quem iubeo antè omnes trino fasce esse grauatum,
 Suppleat vt maius discrimen parte secunda;
 Progreditur mecum timidus; tùm saucius ictu,
 Fata, Deumq; vocans, eduatum proijcit ensẽ;
 Sic miser ore vomens illas, & vulnere, manfas,
 Deficit, & remanens madida resupinus arena,
 Concidit in quæ cordo sibi prædixit amico.

„ O felix cui sunt fati bona cauta futuri.

Militis alter erat sensus mea castra sequentis
 Eiusdem fructus Ligurinis montibus extat
 Copia; frondoso in nemore, ac in itinere Gallum
 Longinquas Equitem partes lautè Orbis euntem;
 Oppicij socius de Flisco criminis, annis
 Præteritis triginta prius; mactauerat iste,
 Arripuitq; fugam, Fliscum dùm Fiscus opertum,
 Et suffocatum, duplici sic luce carentem
 Inuenit fouea, qua se occultare putarat.

Missus in Ormeam tunc inferuire Cohorti,
 Publicæ, pro belli causa, stipendia sumit.

Ingens illius vacua hic erat, & vetus arbor,

Quam

Quam tenuere viri inconstam pro frigore noctis;
 Dùm multi circumstarent, stridore monente,
 Hos pia, crudeles in se, curuata suadet
 Disiungi; sic cuncti, excepto milite Fliscy,
 Discedunt, illum clamosa corrigo voces;
 Sed magis insistit, nec durus ab igne mouetur.
 Flectitur illa cadens, miserumq; superruit ardens.
 Oppicij crimen iunctus si fecerat antè,
 Disiunctus finem sic est imitatus ad vnguem.
 Enarrant illum ex se decubuisse sepultum,
 Ex se suppressum hunc vidi succumbere morti.
 Sic magis, ergò, senex caueat, nè procidat arbor,
 Quæ fuit in luco testis tam criminis atrij.
 Testis in hoc fiet Cœli discrimine Index.
 Decidit in foueam, quam fecit primus in æde;
 Arboris huic fouea exesæ profundat ab alto.
 His eadem pœnam si non dant tempora, culpæ,
 Est tamèn æqualis culpæ sinè tempore pœna.
 Mœnia sunt vbi iam dirupta, foramine vasto,
 Disponunt armis Praefecti irrumpere Pagum.
 Signiferiq; duo rapidas lustrare ruinas
 Lecti sunt, quos ~~duo~~ scutatos cataphracta recingit;
 Quisquis in audaces iaculans collineat hostis,
 Traijciunt per saxa vadum, sub pondere volnus.
 Accipit armorum primus, quo deserit Orbem;

Ad signum, felici eventu, peruenit alter,
 A quo sunt, acies palmis, & voce vocatæ.
 Impetus est velox, quo nostram quisquis ad antri
 Accedit, virtus non levis militis intus,
 Qua gressum nostris prohibet pugnantis extra.
 Pluribus injicimus densos, nos, partibus ictus.
 Instans primos aggressus, primus & omnis
 Esse cupit, nemo remanet, nisi sorte secundus.
 E muris replis distantes, ensibus, hastis
 Vicinos feriunt illi; sic saxa frequenter
 Euersant, & ligna, trabes, & quicquid habere
 Præmanibus possunt; quatiunt tormenta sed huius
 Gentes nostræ loci, quæ iam formidine capta
 Infestis signis exterrita mœnia linquunt.
 Præcipites fugiunt fortes, & fœmina iunctim;
 Conferat ut bona quisque, suos natoq; sub Arcæ.
 Omnibus ingressum Custos acerrimus obstat,
 Nè, turba nostris mista, se perdat, & illam.
 Insequitur victor victum, dum corpora viuus
 Conculcat, moriturq; senex, pia mater, & infans.
 Eijcitur mollis simidæ prægnantis abortus.
 Quæ franguntur, crescunt incendia, mule
 Fœmineo à saxu gemmas, aurumq; petunt.
 Extorquent; alij quas non res viquæ reportant?
 Frustra domum, simul instrumenta, pedisse qua curat.

Ad

Ad

Ad

Ad libitum vitiant, heu! Virginitatis honorem.
 Qui putat viciis casos, hic ore fremendo
 Dans animâ, moribundus humi quoq; dentibus ar-
 Extinctusq; cadit subito, quicunq; resistit
 Acclamant ulij. Rex, & Respublica vivant,
 Hæc pietate frui Ligurum clementia suffert,
 Inuocat ore Ducem, obfirmatq; corde, Sabaudum;
 Increpat hunc ferro Genueus victor, amara
 Undique mors currit, stridor, vagitus & ingens
 Auditur; vicis semiviva cadauera languent,
 Sanguine victorum tellus perfusa rubescit.
 „ O miseri, quorum domus, vxor, vitæ, facultas
 „ Subiacet optatis hostilibus arma gerentis.
 Ingredior Templum, voces quo ad fydera tollunt
 Innumerae Gentes, hic natum femina stringit,
 Adiuuat agrotum Patrem nubenda Puella,
 Illic sustentat baculus vetulamq; cadentem,
 Triticeis, Segorum, & cuiusvis messis acerui
 Infunt, cum vili est diues prostrata supellex.
 Est felis canibus iunctus, facit horror amicos,
 Quos Natura fugit, glaciens gallina relinquit
 Dispersos pulles; terror sibi cuncta subegit.
 Scalas, qui ascendere, viros cantherius altis
 Sustinet impositis nummis, & rebus onustus.
 Proh dolor! à multis Altaria spera videntur,

Sunt

Sunt magis, vt Synagoga, truci fuscata dolore
 Sacra verecundos furacis militis actus
 Efficit; & solum mites Ecclesia reddit.
 In reliquis nequeunt Rectores cuncta tueri,
 Ingressus subito dum dissipat omnia miles.
 Sparsa tenere potest pronus quis flumina campis?
 Quis tremulas siccis lignis extinguere flammās?
 Vel quis transmissum reuocare volatile telum?
 „ Principis aggressus discant vitare Potentis.
 „ Audaces Populi: Belli sunt iura rigores;
 „ Deditione citi fructus pietatis habebunt.
 Vulneribus, necibusq; tremens tot territus Arcis
 Custos colloquium pacis signo indicat albo.
 Cum Duce supremo Annæ intromittor & ipse;
 Ille suis Socijs, illæsus & exit inermis.
 Hos omni poterat munitos robore muros,
 Per plures seruare dies, nam vina, farina,
 Pulvis, & igniferus funis, fal, ligna, & acetum
 Intus erant; erat Arx seruatis rebus abundans,
 „ Sed viles animo munit nec Brixia totis
 „ Continuò, genitrix ferri, quæ conficit, armis;
 Protinus, vt fuit antè Ducem, caput esse rotare
 „ Eius cernit humi Populus. Generosa gerentis
 „ Morş pugnando armis morientem nobilis ornat;
 „ Si pænam differt, est qui nisi cura salutis,
 „ Sup-

„Supplicium augeat, non aufert, violenta scelestos
 Utilitate frui vastantes octo diebus.
 Concedunt Superi, sedato sanguine, messem
 Militibus captam Annonæ loca publica stringunt.
 Præsidio Ligurum posito, primasq; sequuti
 Palmas, in vicina Ducis loca, Castra mouemus.
 Distat ab Ormea, non plus Garresia tellus
 Quam sexmille gradus; Est ius, feudumq; Ducale,
 Sub Dominis, Genus quibus ortum Spinula claræ
 Gens dedit antiquè, sed cum sint semper in Aula
 Cunctati, Ducis, hos eius fortuna subactos
 Dura tenet. Pagus gratas cum vallibus amplis
 Delicias, visis armis, prudenter omittit.
 Sic locus à nobis tenui certamine victus
 Munitur; Gallus sed propugnacula densat,
 Et donec veniant tormenta, resistit in Arce,
 Quam nobis tandem post lucas reddidit octo.
 Excurrunt agili regionem velite nostri,
 Ingressum loca plura liberiter aperta dederunt.
 Iam glacialis Hyems cunctorum in pectore venit,
 Unus erat mensis vertentis terminus anni,
 Undique Terra erat, & gelidis contexta pruinis,
 Quando regressuras ad nostram promptius Oram
 Mandauere Patres, acies, nam Castra Ducalis
 Agmine veloci in nos se numerosa mouebant.

Arcis

Arcis ego sic sum dirumpere maznia iussus; nequid
 In furnos immitto cados quoscumque repletos
 Pulveris igniferi, & claudio praeurnia, quorum
 Dodrantem recipit penetrantis rimula restis,
 Per quam decurrens breviori tempore possit
 Ignis pertransire, ruatq; cuniculus Arcem;
 Cuius congestis Xystum, & amacula lignis
 Impleo, vestibulumq; vitandis rebus onustum.
 Agmina discedunt, celeres Aciesq; regressum
 Incipiant; Germani, cum sint more cruenti,
 Inuoluunt flammis sua Pagi Castra coruscis.
 Hos sequitur postrema Cohors, postremus & ipse;
 Incensis stipulis paucis curis sulphure siccis,
 Apposito infurnis, breuib; quoque funibus igne,
 Binaq; per rupes, quae inerant, detrudo metalla;
 Discessuque meo, Clives nos ictibus vigent;
 Quando mille gradus poterat iam Pagus abesse,
 Vidimus & piceae plenam caliginis Arcem
 Et fursum glomerare leues incendia ventos.
 Undiq; viva vigens sit flamma furentibus Auspitis,
 Intima permanat, quae possunt igne recludi,
 Et patulas currit velox, ardet quae fenestras;
 Inde regressa brevi motu tabulata retinet,
 Ignibus immixtis tecti tegumenta relucet,
 Et combusta ruunt, necuntur prima secundis.

222A

Cun-

Cunſtaquè præcipitata, domus cumulantur in imo:
 Commotus pulvis ſubitis, tantifquè ruinis
 Percrepat, & rumpens per ſaxa repellit in altum,
 Quæquè ſuam in furno turbant dirupta quietem,
 Audito ſonitu condenſat nubila fumus,
 Tigna uolant iterum, crepitantia tranſtra reardent;
 Quæ priùs hinc cecidere, rotando per æthera ſurgūt,
 Protinùs & recidunt, cadit Arx cum mænibus uſta.
 Fortitèr Ormea munita, culmina montis
 Pertranſimus, & Albinghæ ad mare Caſtra regreſſū
 Perficiunt; Oræ domibus diuiſa quieſcunt.

I A R

67

A R G V M E N T V M

Q V A R T I L I B R I

*Vulnere ab inflicto me seruat Virgo vocata,
Lauretana Domus vota soluta capit.*

LIBER QVARTVS.

Q U I A iam trahes Urbis tranquilla
Thalia,
Cladibus arma feris hinc & nocitura re-
cedant,
Blanda; defendant solo fulgore quiete;
Hac quoque paulisper genialis Musa fruaris.
Dum pelago defuit hyems, hic gaudia tractat
Transacti memor in bello quicumque laboris;
Quisque frui visu redeuntis amicus amici
Curat, pars epulis onerat conuiuia nobis.
Urbs nostris signis celebrat lætissima ludos;
In quibus obscuris tenebris & lumina præbets

I

2

In-

Instruit & lautas cenās, epulasq; & posui
 Ordo has fœminæi sexus primarius ornat,
 Incipit & pedibus choreas, & ludere saltu,
 Miles hero quicumq; suo, victoris ad instar,
 Cum reliquis primus, quamvis sine Coniuge, ducit,
 Expletæ mente vacuat quoq; pocula primus.
 Solliciti famuli cunctis dant simpula vini.
 Eligat ut gratum, miles quamplurima libat,
 Et vitreis generosa reportat lecta lagenis,
 Quæ pedibus defensa, sua sub Sede reseruat,
 Ut quicumq; bibant abaci ornamenta reuoluunt.
 Dùm est exempta fames epulis, & mensa remota,
 Dant serui manibus tepefactas ordine lymphas;
 Sic simul & Cives licitis amplexibus extant.
 Præfecti redeunt, sedatis rebus ad Urbem,
 Me capientes, Ducē linquunt Genuensibus armis;
 Post tranquilla videns Ligurum victricia Castra,
 Dùm Patribus fuit, & Patriæ seruire necesse
 Inferuire mea intererat, sic publica bello
 Quæ ipse sequutus eram, signa hæc abdicæ quiete
 Signiferoque meo curo conferre Cohortem,
 Militiæ rector dùm solers ordinis effets,
 Hæc mea supremi Patres optata secundant,
 Obsequij memores, ille & decoratus eadem,
 Præmia iustus habet, sua sunt stipendia laudis.

Ora

Otia fatali casu fortuna mouere
 Inuida mox potuit, mihi namq; hæc illico frangit.
 Ista loqui liceat, causam & quam prompta dedere;
 Dùm turbata ruunt, si iam me luxus alebat.
 Urbis erat nostræ mos consuetudine præca
 Quo capitis genus, Illustres, ignobile nudi
 Antè salutatos omnes obseruet honore.
 Huius erat Faustinus, vafro corpore paruus,
 Insula, diuitias genitor cui tegerat Abram
 Artè laborati transacto tempore ferri.
 Hoc magis audens, quàm reliqui, sufferre molestus,
 Nobilis antè viros primores ordinis ibat
 (Præterijtq; semel me sic) petasatus, & audax,
 Exemploq; sui ex socijs Sicarius vnus,
 Hunc licitum clypei morem petulantèr omisit,
 Præuertensquè meas vestes impellit, & illum
 Admoneo rigide caueat me tangere cautus.
 Hispidus audacter crispantia lumina torquet,
 Illi transabeo palmam breuis scitibus ensis,
 Perfugit & vilis; rediens tunc Insula, mecum
 Sic loquitur: Socij fortasse fuere molesti?
 Illos obsequij partes deferre nabebo.
 Comptaque nil mea quærenti responsa morantur.
 Infestos eius socios non esse futuros;
 Qui fuerint, sibi erunt, hos emendare valebo.

Illi discedunt, iter ipse meum insequor ante-
 Captum; Quis putet euentum? Sicarius ille
 Fortè timendus erat? similes sine robore viuunt.
 Credere nec poteram, Faustinum sumere partes
 In me velle sui famuli; vis vtraquè iuncta
 Consultò metuenda erat, hanc sed mente recurrens
 Non fore posse puto, nam nostra seruus in Vrbe
 Nobilis inuidiam reuocans, sicctus ab æde
 Supplex exquirat veniam, nec ut iste fouetur.
 Solus nocte domo egredior, dum Luna refulgens
 Furtiuos medio Cœli alliciebat amores.
 Horaquè pulsabat mediæ iam nuncia noctis,
 Quando videre viros quatuor mihi contigit, armis
 Vno detectis è vico exire rotatis;
 Urbem, more suo, Lictores esse vagantes
 Nulla meo hac animo melior sententia surgit.
 Mille viæ poterant tutæ tunc esse saluti,
 Nos humana metu, vel vi fiducia fallit.
 Intrepidus gradior, prodeunt illiquè gradatim
 Mederga ricinos induti, cuncta silentes
 Extollunt sclopos, ac vno tempore eodem
 Faustinum noscens, licet ore sudaria portet,
 Increpo: me quamam nebulones proditis arte?
 Explodunt illi, retrò fugiuntquè fugaces,
 Transfossus grauitèr remanens in brachio, ut adsit,

Virginis auxilium perclamo, domumquè reuertor;
 Coniuncti accurrunt, fateor peccata; libenter
 Diuinis manibus vindictam, iramquè remitto.
 Exanimis curor Chirurgis ordine primis,
 Discrepat inter eos instantèr opinio, cautum,
 Brachium an arguta, fuerit, tunc scindere ferra;
 Vulneris ingentem tanti (quis credat?) hiatum
 Petioli triginta sex syncrismatis implent,
 Omnes effectum sic magnitudinis horrent.
 Præ omnibus affinem valeat laudare Mariam,
 Quæ inuitis alijs, pia vult astare medela.
 A cunctis tandèm scindi decernitur, vno
 Excepto, qui mente sua dùm ruminat omnes
 Perdere (quòd dicam vltèriùs) præbere salutem
 Intendit mihi: Sic fuit indè loquutus ad aurem,
 Ignorant isti quid agant, te viuere solus,
 Curabo (moriar) nec crudum segmen oportet;
 Nam quàmuis neruis, & venis, ossa, lacertis
 Sint enudata, admittunt tamèn integra curam.
 Proptereà te reddentes à spasmate tutum,
 (Quod quoquè non cura nobis leuiore tuendum)
 Efficiam, quòd quamprimum videaris ab Vrbe;
 Sit mihi, dùm patior, quantum hæc sententia grata,
 Vnusquisquè putare potest, illamquè sequuto
 Mitia (quamuis multa feram) sunt signa doloris,

Chi-

Chirurgus saniem pertergens vulneris alter
 Cuspide, gossipio excursu, neglectus acuti
 Intima neruorum currit, tergitque specilli.
 Heu quid agis? semel, atque iterum perclamo dolore;
 Ille meo, est trepidans cruciatu pressus amaro,
 Solatusque fui contraria fata rependens.
 Sed fugiente reo, & socijs, vestigia quærunt
 Prætores. Hic calliditas, animusque notetur
 Præbyteri, qui sacra mei veneranda sacelli,
 Annua continuo celebrans stipendia sumit.
 Præterit iste domum secretò, sœua caterua
 In quam confugit, cui monstrat lumen opertum
 Vestibuli, sed non bene clausæ, rima fenestræ.
 Imposita cera murum, portamque sigillat,
 Certus, ut exierit si quis, disiuncta monebit.
 Velox experti Ducis indè Satellite lecto,
 Ordine disposito, immota ceraque reuisa,
 Atque per æratos reptans sinè pondere clathros,
 Vestibulum supplodentem vel frigore, & ira
 Ex rima audacem famulum collustrat eundem,
 Sic collecta videns ahaclinteria bina,
 Et quòd nocte dies vicina cadente veniret,
 Et nautam circum captum, cymbaque valentem
 Extractos efferre reos super æquora reutos.
 Indicat esse fugæ reliquis primordia promptæ,

Et

Et robusta sedens in terga Satellitis hæret.
 Alterius scopulum manibus pertrahat, & intus
 Immittens, subito à rima collimat euntem,
 Obiurgatquæ: Meis manibus morieris, acerbe,
 Si sistens, nunc stare loco te tædeat illo.
 In medio veluti perdicem vertagus aruo,
 Vt videt occultam stipulis, latrando retentam
 Alto vno ex pedibus prædam petit ore frequenter,
 Et caudam iactans oculo demonstrat herili;
 Tunc venator herus, si perdix collitur alis,
 Illam prosternit sclopo, si sistit inepta,
 Casse parata trahit pressam ad sua retia viuam.
 Sic decussatur vultu externatus aperto.
 Iustitiæ socijs acies fugientibus, atquæ
 Vicina in tuto positis per tectas, reclusis
 Postibus, immotum sclopi terrore, reuinctum
 Ducunt, nè videat tenebroso in carcere lucem.
 Indè, fauente Deo, binis cum mense diebus
 Cura salutaris tanto me à vulnere seruat,
 Et quod pollicitus fuerat Chirurgus, amici
 Effectum videre, manu sic carmen eadem
 Nunc scribo, concessum sit quoq; scribere plura.
 Sollicitusq; Dei Matri persolvere votum,
 Quod præbet crudele argenti lamina factum,
 Lauretana peto socijs ostenta videre.

1044

K

Vr

Urbibus Insubriæ perpulchra Placentia prima
 Cernitur, hæc olim Romana Colonia, bellis
 Urbanis flagrauit opus clarum Amphitheatris;
 Nomen ab Augusto fons ducit in Vrbe vetustus,
 Pinguior, & carus toti est hic caseus Orbi,
 Restibilis renouatur ager fecundus in anno;
 Terrifodina manet, salis ac vberima fossa.
 Pæspiciturq; caput Farnensis Parma Ducatus
 Armigero subiecta Duci, Par flumine nota,
 Quo patulis perfusa suis est fertilis aruis.
 Visa fuit Lepidi nobis Vrbs Regia: Virgo
 In qua præclaro laudatur Deipara Templo;
 Osque modis fit peruarijs tornatile: ferri
 Et cunctis stricti gladij exponuntur emendi.
 Vidimus & Mutinam, qua Dux Estensis abundans
 Montibus ad bellum numerosa gente parata,
 Omni venatus genere oblectatur, equorum
 Et numero: Populi generosus subdit amorem.
 Linea Thyrræno è Ponto visiva Ducatus
 AEquora per rigidos montes Adriatica tangit.
 Omnigenis studijs fecunda Bononia nobis
 Hospitium præbet, splendens hæc corpore Sancti,
 Cui Dominus nomen dedit, Orbi Virgo figuram.
 Frugiferis campis obliqui flumine Rheni
 Est madefacta, viros plures sustentat aquarum

Mo-

Molibus, & domibus, Templis densatur opimis;
 Colligit & pinguem messem, vinumq; suaue,
 Eminent hinc iunctim duplex Asinellia Turris,
 Prima superba caput sublatum ad sydera tollit,
 Spectat humum flexum summitens altera dorsum
 Hæc humilem signat, designat & illa superbum.
 Gentibus est pauper, domibus Ferraria diues,
 Lata vijs, vicina Padi super aggere tuta,
 Delicias Estenses non oblita, futuras
 Credit (inane) Duces iterum sic sperat habere;
 Post iter insequimur; Sic nobis Imola noctem
 Concedit; sternit figlina Fauentia vasa,
 Liuij & indè Forum, quo iam natalia sumpsit
 Flore Poetarum Gallus Cornelius auctor,
 Pertransimus, Cesenâ sumus indè gauisus;
 Ariminensis aquæ nos irrigatio lauit,
 Fructibus hinc sunt, anseribus, pomaria plena.
 Vrbe Pisauri visa, cui dat nomen Isaurus
 Flumen ad occasum, Torrensquè Truentus ad ortu
 Hanc madidat, medio Sole Apenninus adumbrat;
 Oppositam tangit spumans Adriaticus Oram.
 Currimus Urbini dulci regione Ducatum.
 Asdrubalis cladem, Caio victore Nerone,
 Fluminis ostendit Fani fera ripa Metauri.
 Fœmina nunc nisi præcunctis formosa videtur

Pulchra parit pulchram, gignit pulcherrima diuam.
 Hoc sequitur fortis Senogallia littore eodem,
 De qua Prætoris, quæso, dicenda sinamus,
 Dicat ut æqualis peragens, quæ iusserat antè.
 Cyriacum claris promonstris Ancon honorat.
 Portus inest diues, externa merce repletus
 Emporij. Ciues hic commoditate fruuntur,
 Quæ tractantis opes, tenues, augentur abundè.
 Cuncta, stylobatæ, latera, epistylia, spiræ,
 Flores, plinthe, abaci, pulchra ornamenta videntur
 Coelata ex vno saxo mirabilis arcus,
 Cuius Traiani, elogio super abside sito.
 Caesaris accessum, portusq; pericula dompta,
 Aeris inaurati cunctis elementa recensent.
LAVRETANA videns genuflexus mænia adoro
 Quæ circà ter mille gradus è culmine montis
 Visa, necesse puta, lachrymis hinc esse colenda.
 Impius humani generis contrarius horret,
 Nec valet innumero demersas crimine Gentes
 A voto, donè non sit (reuocare) peractum
 Templum, adeò paruum, quo sunt mysteria vasta.
 Hic nata est Virgo. Virgo hic pulcherrima creuit.
 Nuncius hic Gabriel extollit laude puellam,
 Illius & ventris fructum benedixit adorans,
 Gratia Virgineo Diuini Spiritus Aluo

Astitit

Astitit his verbis: sic est FACTVM CARO VERVM
Hinc peperit tum Virgo Deū procul arte virili: (bū.
Hinc Deus, ille Deus nullo cum tempore cretus
Qui normam præbet causarum prima secundis,
Omnipotens, æternus, fecit & omne Creator,
Factus Homo sumit mensura temporis artus,
Corporis infirmæ se vult summittere formæ,
Hinc fuit immenso, antè Creator, amore creatus
Hinc dedit Auctori vitæ Virgo innuba vitam.
Fit Deus hinc Homo procedens à Virgine Matre.
Sæpius Angelicis alis hæc sancta volare.
Mænia Picenum vidit: veneratur ab annis
Vrbs ipia, dulcis amoris honore, retenta, trecentis.
Mirandum visurus opus quicumq; vigescit,
Quæ maris extremis tellus includitur undis
Quisque per ignotas sibi partes aduenit Orbis,
Quò Laureta Dei Matrem sunt digna, tueri.
Omnibus hæc suffixa locis aurata tabella,
Puri præclara argenti quàm plurima vota,
Quid referant fortasse cupis, quoq; noscere causas,
Plectaq; cur solidi auri candelabra nitescant,
A multis porrecta viris cur aurea lampas,
Continno flagtet, creditis copia gemmæ,
Iaspide, smaragdis, cyanis, adamante, beryllis,
Chrysolitis, margaritis, baccisq; piropis,

Vir-

Virgineo collo formet, capitiq; , coronam.
Mænia scintillent cur quæuis onusta lapillis,
Luminibusq; locum, cur, mille reflexa serenant.
Hæc eadem dicent: velût ad mare flumina currunt,
Terminat & iam cæpta suo dùm linea puncto,
Hunc nos sic viua fontem pietatis adimus.
Hic incredibilis rerum fama occupat omnes
Gratia quærenti semper pia Virginis astat.
Dæmone vexati inueniunt plerumq; quietem.
Longinqua parto steriles in parte fruuntur,
Lætatur mater reuocato à morte puello.
Errantes ventis, & vastis fluctibus acti,
Inueniunt tranquillum ducti à Virgine portum,
Et fit turbati maris inclementia clemens.
In quemquam impetiosa ruût si flumina, blandum
Illicò numinè pedem retrahunt aliandè coacta?
Vectus equo spumantē iacens, hic mollia fræna
Securus recipit, quem mîtis Virgo gubernat.
In puteum projecta viro quoq; foemina surgit.
Saucius Illiricus Cælestia vota Sacerdos
Suscipiens, huc non manibus sua viscera portat?
Hic Mater, miseris assistit sæpè, vocata.
Virginitalis opem defendit strenua, stuprum
Tentantes, vt ius proprium, confundit in imum.
Soluit vincla reis ducens è carcere pressos,

Et

Et baculo tentantis iter fert lumina cæci;
 In primum redigit mutilatos, vulnera sanat,
 Vincula mancipij rumpit violenta fidelis.
 Diuitias inhians, opes, & vota sacelli
 Perditur ingenti Turcarum Exercitus undæ.
 Dùm viget atra lucs, Laureti liberat Oram.
 Suspensis laqueo, quorum sint guttura nexa,
 O quoties laxat pia nodis colla solutis.
 Dicat & in bello si Iulius ille secundus,
 Qui Petro quas nunc tenet Vrbes antè subegit,
 Pontificem se tormenti seruauit ab ictu?
 Hanc curuata domum perfragens arbor honorat,
 Ex se qua sunt IESV aptata monilia motu,
 Nec pia, veluè profana, manus disiungere calcem
 Audeat è Sancto muro, namq; mortis habebit
 Indicium, abstulit aut quæ, tùm celer ipsa reportet.
 Talia quod referant elinguibus Ora resoluit,
 Et facit, vt surdus manifesta sentiat aure.
 Reddita sæpè salus fuit hìc morientibus vna.
 Fit foelix quicumq; suos deferre labores
 Hìc petit; Afflictis valet, hìc sperare salutem.
 Salue Virgo parens, salue Regina, precanti
 O veneranda, mihi concede hæc mænia palmæ;
 In quibus Angelicis turmis fuit vtile adesse
 Saluatori, nostra salus vbi cæpta videtur,

Nam

Nàm lac Virgineo suxit puer vbere Iesus.
 Hic tua pura manus, natoq; Ministra, Deoq;
 Condiuit victum, quo totus pascitur Orbis.
 Qui dat perpetuum Terris, & satiabile Cœlo,
 Nummè tuæ parcus desumpsit gaudia mensæ?
 Qui prius igniferis dedit excandescere flammis
 Incendit cineri mistas hic ore fauillas,
 Qui mare formauit vastum refluentibus undis,
 Hic modicam tractauit aquam, paruasq; scutellas.
 Frigori & imposuit vento qui fræna loquaci,
 Sepè huius rimosa domus spiramina clausit,
 In quo perpetuò Cœlestia cuncta quiescunt
 Fessa soporifero hic sua somno membra locauit.
 Ex nihilo Lunam qui fecit, sydera, Solem
 Obtulit hic paruo noctu pro lumine, lychnum
 Quem Cœlum, nec Terra capit, nec continet Orbis.
 Hac humili, magno, fuit ede retentus, amore.
 Hic locus est, quem si verbis audacia detur,
 Haud timeam magni dixisse Palatia Cœli,
 Quò semèl ingressus fuèrit quis, nescit abire
 Discedens iterùm cupidus, vel curat adire.
 Hic igitur meriti reddatur gratia tanti;
 Mi liceat dignas, tibi Virgo, rependere grates;
 Accipe perpetuum, votis assueta, vocantis,
 Gratia sic facti, & cordis figatur imago.

AR-

81

ARGVMENTVM

QVINTI LIBRI

*Romana hic sacros mores Pietatis, & Aula,
Ac species Urbis Parthenopensis habes.*

LIBER QVINTVS

VISVRI hinc ROMAM, Paschalia festa
priusquam
Excurrant, petimus Recinctum, rudere
prisco
Vrbs constructa recens, quæ nunc Lau-
reta frequentat.

Oram Piceni sequitur Macerata vetusta;
Indè Tolentinum, quo percolit Vmbria Sanctum
Nicoleum, cuius paruo, cum turbine, pane
Euitare probant Populi quascumq; procellas.
Illicò traijcinus, Spoletinosq; , Camertes,
In tractu quorum rigidi antè fuere Sabini,

L Flu-

Flumen & à dextra hunc rigat, obliquatq; Nouanus,
A quo Vrbs caput nomen, qua Propertius ortum.

Bubalus aduersa se latis explicat agris;
Olim fonte sacro, Clitumnum Trebula spargit,
Quò albos Romani Tauros traxere triumphis.

Nec procùl antiqua à nobis Iteramna videtur
Torrentis Naris ramis sic dicta duobus.

Narnia, Nequinum priscis fuit antè vocata
Gentibus; hocquè solo nomen procedit iniquo.
Sic exire citus disponit quiuis ab illa.

Viculus & docet, vt Tyberim transire quietè
Cuncta, viriquè, graui possint pontone, vehenda.
Et reperitur prima reuiso Porta Tiferno.

INCLITA ROMA, iacens latis conuallibus extat,
Collibus inclusis septem, tenet intùs & Arcem,

AEdibus illustrata, virisq; suburbia plena,

Gaudet & Vrbani lætis circumdata villis

Quàmplures gyro portas vallata recludit,

Præstaret de qua, quàm dicere pauca, ~~filare;~~

Esse (satisq; foret dictum) Vrbes Orbis in Vrbe.

Sed grauitate rei antiquæ mea lingua quiescens,

De qua tot, clariquè, viri scripsere notanda,

Nè manus officium tanti regat ægra laboris,

Nec fragilis calamus reddatur pondere pressus,

Illà sinens, à nobis visa recentia narret.

Fla-

Flaminiae, Populi nunc dictae, ingressio Portae
 Prima est, cui iunctae sunt Sacrae Virginis aedes,
 Quarum ut humata choro essent Praeful viscera Sau-
 Purpureus iussit, corpus seruatur in Ara (lus
 Saulorum Genuae, tamèn hìc insignia parent.
 Hac magna ter quinque dies consistimus Vrbe,
 Bis quater antè, sacri totidem post Paschatis ortum.
 Illum, qui dat in Orbe vices, Sedemque tenendo
 Christi, praecolitur Petri successor ab omni
 Imperio, cuius pedibus dant oscula Reges,
 Quo Deus alta die fecit mysteria Coenae
 Absterxitque pedes Petro, sociisque, neganti,
 Vidimus Vrbani summa solemnia cultus
 Tractantem, mensis ornatis esse Ministrum,
 Pontificem genuflexum crura lauare, pedesque
 Pauperibus. Superi fulgentes numinis vncti,
 Purpura Cardineos quorum distinguit amictus,
 Hæc pia Pontificis subdunt opera, eius ad instar;
 Hos sequitur peragens eadem violaceus Ordo
 Totaque Primates imitatur Turma togata.
 O quot Pontificis simulatè gesta sequuntur;
 Cuius quam pauci nutu maiora reportant.
 Ipse oculis vidi, visos à Nobile quosdam
 Tot vacuis verbis illum deducere firmos,
 Ut tanti ingenui comitatus signa recuset;

Indè gradus instare magis curantibus illis,
 Oppositum Xysti potuisse resistere lignum.
 Nec puto; nam verba interpellens frangitur; ex quo
 Labitur infœlix: cerebroq; cauædia sparsa
 Fumant præcipitis verbosa morte repente.
 Talia Roma facit, probat hunc simulatio finem.
 Umbellâ tectum contextâ sericâ, & auro,
 Ire Basilicæ ad Aulam, præcedente cateruâ,
 Auratâ fellâ delatum, humerisq; sedentem,
 Impluiâ cui terga tegunt, caput infula comit,
 Ac orare Deum solitis pro rebus, ut usus
 Est Romæ, ac illis fidei toto Orbe diebus,
 Maiestate graui astantes benedicere Gentes,
 Tota cateruatim platea à quibus ampla repletur,
 Sacrorum immeritò possessoresq; bonorum
 A cætu sacro remouere Anathemate magno,
 Proiectaq; face ardenti obiurgare tenaces,
 Indè piuin, cunctos iterum benedicere vidi.
 Thesauros Animæ, quos tunc Ecclesia donat
 Martyrij meritis, & Christi sanguine fuso
 Cæpimus, & scalam genibus conscendimus altam,
 Nostra Redemptor erat laturus crimina perquam,
 Quandò per hanc sacras linquebat sanguine guttas.
 A nobis septem quoq; Tempia recurfa fuere,
 Quorum sunt Sancti Laterani prima Ioannis,

Rel-

Reliquias referunt, quas tectas continet Ara,
 Quæ ingenti numero Sanctorum Sancta vocatur,
 Has, narrant, quod se iactat tetigisse neo villus,
 Prodigiale timens omen sufferre futurum.
 Virginis at licuit, cum veste, videre capillos,
 Ac ostensa fuit tum prima subucula Iesu,
 Discipulisq; pedes voluit quo abstergere, velum,
 Ac aliud, quo membra Dei contacta fuere
 In cruce pendentis nudi, nisi parte pudenda;
 Extat arundo, caput qua percussere cruenti
 Sacratum Hæbræi; Pilati purpura crudi (dixit,
 Tangere digna Deū, quandò pius, ECCE HOMO,
 Vestis adhuc patet hæc Sancto signata cruore.
 Quæ veneranda impressit imago Sudaria Christi,
 Tempore quæ necis eiusdem discissa, columna,
 Quæ exiuit misto sacris aqua sanguine costis,
 Mensura, & Christi Tunicæ inconfutiles adfunt.
 Spectandumq; caput Petri, & venerabile Pauli,
 Laurentiq; humerus, cum corpore Bartholomæi,
 Zachariæ venerandum, & quo Páncratius hausto
 Sanguine per tres lucas, Templum vrentem Tyranno,
 Debere hæc monstrat citius renouata recondi:
 Virga Moyfis, Aaronq; est, cum Foderis Anca,
 IESV Præcursoris inest altare Ioannis,
 Per loca quò Gentes omnes deserta docebat,
 Atq;

Atq; calix alij, quo sumpta venena, Ioanni
 Non nocuere, catena & ferrea, manna salubris
 Eiusdem, Tunica, indutus quibus extitit, albæ.
 Cuncta fuere prius Laterano visa Sacello.
 Vaticana loco spectantur Tempia secundo,
 Ex quibus imperij dulces molitur habenas
 Pontificum Sedes, primas extollere moles
 Apta, suis prima ac in Mundo machina muris.
 Quem pia Diuinum assumpsit Veronica, vultus,
 Lancea transfossi lateris cum cuspidē ferri
 Cernuntur, diuisa Petri, quoq; corpora Pauli.
 Ferrea demonstrat dignam transfenna Columnam,
 Eijciens stygios manes cui Christus adhæsit.
 Corpore Petronilla, Simon, & Iuda quiescunt;
 Atq; Gigas humero colitur Christophorus alto:
 Iacobi, Luca, Andrea caput, atq; ferentis
 Plurima martyrij plumbatis signa sagittis
 Hic sunt, ac Stephani, Doctor Gregorius, atq;
 Magnus, Lambertus, Chrysostomus, inde Seuerus,
 Anselmus, cum Damaso, sic guttura Blasii,
 Diuum Pontificum quam plurima corpora gaudent,
 Gentibus insigni, qua laude feruntur ubiq;
 Depositiq; manent hic Sancti corpore plures,
 Est quibus illustrata pijs Ecclesia donis,
 Innumeri cuius tractant Diuina Ministri,

Mar-

Marmore, & auratis mirum fabricata metallis,
 Talis, vt annorum cursu cum tempore ceter.
 Tertiæ & ædes sunt stationis in ordine Pauli,
 Quæ bis mille gradus stant extrâ mœnia Romæ,
 Templaq; marmoreis Sanctorum ornata Sacellis,
 Ligneus hic est qui Brigidæ Crucifixus ab ore
 Dulcia verba dedit, tenero mollitus amore,
 Virginis & vestis, Crucis & segmenta sacratæ.
 Discipulus Pauli tenet hîc Timoteus ossa,
 Samaritana caput, Stephani cum parte, Ananiæ;
 Altera pars Petri, & Pauli diuisa videtur.
 Insunt & pueri quàmplures ense necati,
 Martiana illa cauo regitur, Basilissa sepulchro:
 Brachio, & Anna suo digito, Iacobus vterq;
 Nicoleus Templum, Dionysus, Alexius ornant.
 Corpora martyrij aliorum Sancta coluntur.
 AEdes Pontifices has ornauere thesauris,
 Candenti paries hîc fulget marmore tectus.
 Virginis ad Templum procedimus ordine quartum,
 Hoc, inter reliqua, enarratur maius in Vrbe.
 AEdificata, niuis patefactæ à Virgine causâ,
 Hæc fuit antè domus, quâ stat Præsepe, puellum
 Quod iam nascentem IESVM cum Matre recepit,
 Insigni, quam fecit Sixtus, in æde locatum,
Opposita Pauli cuius regione Sacello

Insunt

Infunt Infantis Cunnæ, quibus vbera Matris
 Libauit Deus hic ponens sua paruula membra.
 Virginis à Lûca depicta videtur imago,
 Quæ reliquis corrupta locis contagia Romam
 Incolumem linquunt, sanus fit lethifer annus.
 Relligione preces Populo fundente per Urbem,
 Hanc circùm, audiuerè pij super æthera voces
 Angelicas clarè (COELI REGINA) canentes.
 Exornat quistum Templum Laurentius extrà
 Mœnia, cuius inest venerabile corpus adustum,
 Ostenditq; sui quamdam craticula partem,
 Est lapis eiusdem in muris abdomine tinctus,
 Vas, quo baptismum dedit atro in carcere Genti
 Nobilis Hippoliti, Romano, ac inde Lucillo.
 Corpus inest lapidati Protomartyris, alto
 Qui tormenta ferens vidit Deum in æthere stantem,
 Et saxum in caput iniectum quoq; cernitur vnctum
 Sanguine, pro iactantibus in se saxa, precantis.
 Cyriacæ est caua Sanctis subterranea plena;
 Tecta vbi resplendent terso laqueata sub auro,
 Marmore sic vario structi muriq; videntur.
 Templà sagittati, quæ extrà sunt, Martyris, Urbem
 Plus quàm mille gradus, sexta statione coluntur;
 In quibus eiusdem transfossam corpus honorant,
 Pontificis Stephani, & Lucinæ Virginis ossa,
 Mar-

Martyris alterius caput, Andrea, atq; Nerci,
 Archileiq; , Valentina, Stephaniq; , Sabine
 Ossa, Caput Fabiani. Acoristi: sic lapis, in quo
 A Petro visus Christus vestigia liquit.
 Pontificis profunda tenet spelunca Calisti
 Millia centum septuaginta & quattuor, ense
 Martyrij transcenderunt quæ corpora Coelum.
 Pontificum inter quæ dignè decem & octo notatur.
 Hic sunt antra, quibus Petri, Pauliq; sepulta
 Corpora longinquo steterant iam tempore trusa,
 Dens, digitus quorum seruatur, & vna sagitta
 Martyris, &, qua deuinctum tenuere, Columna,
 Amplis aucta patet scalis Ecclesia, picta
 Contabulata tenet, demonstrat & alta lacunar.
 Hierusalem quæ dicta Crucis, postrema videntur
 Ex septem Templis; Helenâ natumq; precante,
 Sunt posita hoc viridi puro de marmore campo.
 Hic ampulla patet Christi de sanguine plena;
 Spongia, qua Deus, & fel mistum fuxit aceto.
 Hic binæ sistunt ex his, quibus intima, spinæ
 Diuini fuerant rigidè penetrata cerebri.
 Denarius, fuit à Iuda quo venditus, vnus;
 Qui fuit impositus capiti, Titulusq; videtur.
 Corpore Cæsareus Templum, Anastasius ornant.
 Hac Vrbe innumeræ Sanctorum, & Virginis Aedes

M

Mar-

Marmore, relliquijs, auro cernuntur onusta;
 Quas centum monumenta fatis narrare nec essent.
 Solùm & dicam, quam Sanctæ Præfedis adorant,
 Crimina deponens, paruam tetigi ipse columnam,
 Qua culpæ in nos voluentem pietate flagella,
 Ingeminando super pectus crudeliter ictus
 Creber utrâquè manu Christum percussit iniquus.
 Vidimus indè tenet quicquid mirabile; Colles,
 Piçturas, delubra, domos, plateasq; columnas,
 (Antonina est nunc Pauli, Trayanaq; Petri)
 Cryptas, Nauigium, Pontes, Tyberimq; sepulchra,
 Rurum delicias, ornata Palatia, Fontes,
 Tiburis effigies, Turres, Simulachra, Colossos,
 Aenea, marmorea, & cuiusvis signa metalli,
 Tarpeium, Amphiteatrû, Arcem, Marij; Trophæa,
 Cestij & ampla sepulchra, Arcum, quem fecit Ianus;
 Et quos Constantinus, Septimiusq; Seuerus;
 Tuscula, Dorioli, loca Vaticana, Quirini,
 Atquè forum Neruæ, quoq; Pompeiana theatra,
 Altera Statilij, Termasq; Diocletiani
 Mirandas, Allexandri magnasq; Seueri;
 Tempa, Vias, Portas, Academiaq; Mineruam,
 Panteon Agrippæ (orbiculatas Virginis ædes);
 Antraquè, Bibliothecas, Cæmeteria, Circos,
 Et Statuas, Obeliscorum fastigia, Moles,

Au-

Aulas septem, & Aquæductus, Xenodochia quinque;
 Sanctorumque; cauas, latebras, priscasque; ruinas,
 Terrestres sacris, quos commutauit honores;
 Multiplicata, quibus, credas compendia Mundi;
 Quælibet in se contractum res continet Orbem.
 PARTHENOPENSIS erat nobis hinc Ora vident-
 Occurrit Mariana prius, quæ Consule structa. (da,
 A Mario fuit; hanc Velitræ, & Cisterna sequuntur,
 Sermoneta Ducum, quos nunc Caetana propago
 Profert, nobilibus domibus constructa superbis.
 Inspicitur, Turris miranda, & Setia, Flacchus
 Qua Lepidus, celebrisque; Poeta Valerius auras
 Luminis attingens, opus Argonauticon auxit.
 Anxur ab antiqua, nunc Tarracina, palude
 Dulcis aquæ madefacta, maris quoque; littore salsi,
 Visa est à nobis demonstrans horrida montis
 Circæi Tyrrhenum tangentia culmina dorso.
 Sunt anni, ex quo Fundorum hæc obsessa, trecenti,
 Iam fuerat Comite, illius qui angusta tenebat
 Limina militibus, strictos aditusque; viarum,
 A quibus ingenti Ligurum tum Classe refractis
 Se eripuit, Castris, ac obsidione remotis,
 Sic noto Ligurum merito deuincta, libentèr
 Horum præclari Imperij desumpsit habenas.
 Appia limosis hic est via mersa lacunis,

Brundisij, Roma quæ perueniebat, ad Urbem.
 Hac itur Fundos: vbi sunt confinia iuris
 Pontificis, cæsas lapidosa cacumina cautes
 Ostendunt, per quas plana hæc via, rectaque limbis
 Munita est, latera extollens bipedalibus ambo,
 Et plaustris adeò occurrentibus ampla duobus,
 Sufficiat sicca vt cupido transire pedestri.
 Transitus est, merces omnes angustia cuius
 Detinet, vt, quæ conueniunt, portaria soluant;
 Traijcimus pontone Lyrim, qui ex culmine montis
 Nascitur, atque mouens syluas Aquilone canentes,
 Terribili esse solet, rabie, nam ventus acutè
 Reijcit impulsas, fugiant vt littora, naues,
 Has cogens Romanam sæpè redire per Oram.
 Urbem hinc antiquam AENEÆ à nutrice vocatam
 Accliuem inspicimus Caietam mænibus altam;
 Præsidio fuit hæc Ligurum, cum foedere, tuta,
 Nunc placidum Portum retinens curuata, sinusq;
 Militibus Regni clauis munitur Iberis;
 Pluribus hanc ornant Sanctorum corpora Templis,
 Borbonisq; Ducis Galli seruator in Arce.
 Hæc disiuncta videt miri fastigia montis,
 Tempore Diuinæ mortis quæ scissa fuere,
 A cliuo latè nam sunt ad culmen aperta.
 Stat medio faxo, posito nulla arte, Sacellum.

Tām

Tàm mirandi operis, semèl huic incedulus vius
 Impressit dextram, saxum dùm tangere curato
 Turcarum, quæ armata viris amphitracta retrusa
 Antro, erat illatura loco quàmplurima damna;
 Dùm cupit hoc exire, statim ora astricta regressus
 Inuenit, in quo prædones mancipia fiunt.
 Nautæ præclarum montem venerantur & omnes,
 Nauigium audet & antè illum transire nec vllum.
 Siuè Tryremis eat Naualis copia Ponto,
 Quæ ad montem bombos plures nò mittat honori.
 Est antiqua tepens Sinuessæ salubribus vndis,
 Mollicies quarum viti est, ac utilis agris.
 Vultur, Capuam quem dicunt, structus ab Ofcis
 Aut Capide, vt narrant Troiano, vel caput Oræ,
 Qua numerabantur duodenæ (certius) Vrbes,
 Cernitur Vrbs fortis, prisceiq; redacta ruinis
 In formam, domibusquè nouam, murisq; superbam.
 Multis Præsulibus Sanctis se iactat, & vno
 Pontifice, atquè viris illustri sanguine natis.
 Principiumquè suum à Normannis laudat Auerfa
 Principibus, nomen tenet hoc, nam maius ab Vrbe
 Prædicta decussat iter Metropolis Urbis,
 Nobilibusq; viris, quibus est ornata, refulget;
 Ludouicū Equitem celeberrima fama coronat,
 Propositi qui inter Reges certaminis armis

Nobilis excerptus fuit, & præstantibus vnus
 Ex tredecim, quorum manibus commissa regalis
 Res fuit Hispani belli, licuitquæ referre
 Cui, loca, digna suæ virtutis pignora claræ.
 Continet has, inter reliquas, Campania felix
 Vrbes, quam dicunt, ex fertilitate, Laboris.
 Totius est vasti Regni Caput, huius & Oræ
 Parthenope à Priscis, nunc dicta Neapolis Alma,
 Collibus Occiduae partis circumdata lætis,
 Mons Erami quibus Arce præest, Urbemq; tuetur,
 E medio Solis tranquillo littore gaudet,
 Ex Oriente patet viridi pulcherrima campo
 Fructifero fruitur sinu ex Aquilone serena,
 Nauigijs lapidum cunctis fortissima moles
 Extat, quæ horribiles ventos, frenatquæ procellas.
 Est, quo perficiunt, vastum Nauale, tryremes,
 Militiæ hospitio retinentur, & agmina fiunt.
 Militibus tutas Hispanis continet Arcos.
 Nomine Prima Noui, Sancti est Erami altera dicta,
 Tertia nunc Oui, quam Prisci dixere Meagrum.
 Regia inestq; Domus quampluribus arcibus ampla,
 Porticibus densis, altis erecta columnis,
 Intus habens operis textilia stragula miri,
 Hac residet Vicerex, cui Collateralibus Aulis
 Assistent Equites tot militiequæ, Ducesquæ.

Magna

Magna Vicarię spectatur Cúria Regni;
 Pluribus hæc constat supremis Aula Togatis,
 Sunt diuisa quibus Regalia munera rerum,
 Pars, bona quæ ad Regem spectant disponere curat,
 Altera totius Regni ciuilia tractat,
 Tertia iudicio causarum crimina noscit;
 Continuo commissa luunt, pænâq; reatum
 Hic digna delicta rei persolvere debent,
 Sollicitatores pænæ crudeliter angunt
 Omnes; hos blandos, non verba, pecunia reddit.
 Nec puto Tartareos animas cruciare seueros
 Istis tam similes scindendo corpora viuus.
 Forsàn inæquale est portentum, Virga Moyſis
 Quod fecit, saxo lymphas manare iubentis?
 Hic calamo extorquent nummos, venisq; cruorem.
 Fontibus eximijs tota Vrbs ornatur aquarum
 Præbet Aquæductus celebris formalis euntes
 Per caua sub domibus, vicina suburbia, rura.
 Strata Toletani superat pulcherrima Petri
 Hic, & vbique vias, si latitudine vastas.
 Digni magnificas ostentans ordinis ædes
 Innumeris formosa suis viridaria stipat
 Principibus, quorum numerus titularis habetur
 Conspiciuus, præstat titulis nam cætera Regnum
 Illustresq; viros omni cum tempore gignit

Mili-

Militiæ virtute Duces; Ecclesia partem
 Sancta solet Romæ sibi non retinere minorem.
 Non Vrbi solum, sed sufficientia Regno
 Insunt triticeæ, cuiusvis & horrea messis.
 Hic bellatorum numerus tractatur equorum,
 Nobilis, in quibus, & primæuo flore iuuentus
 Militis arte probat se, & pressis pugnat habenis.
 AEdes ad studium collatas nobilis artis
 Porticibus tollit latis, & marmore structas.
 Tempia tenet contecta suis laquearibus auro
 Plurima marmoribus tersis decorata relucens;
 Ossa Beatorum, quæ non numerantur, adorat,
 Copia namq; horum hac est innumerabilis Vrbe.
 Præ reliquis Genuarius, Asprenusq; Seuerus,
 Candida, Agrippinus, cum Agnello, Virgo, Ioannes,
 Eufemius, Gaudens, & Restituta coluntur.
 Pontificesq; decem, & quatuor de corpore Regni
 Connumerat; decies octo cum quinque Senatus
 Purpureiq; viros mirandos edidit Ora.
 Diuinis virtute fuit præclara Poetis.
 Virgilij hospitio, eiusdem decorata sepulchro,
 Nec minus hanc Iacobus Sanazarius ornat,
 Et Sulmonem, quo percepit Ouidius ortum
 Circa decem naves distat qui millibus Vrbe,
 Sic Comite à Solymo Phrygia iam dictus ab Ida.
 Quem

Quem dicunt Podium Regale, Palæpolis antè
 Ex Oriente fuit nunc eò erumpentis amenæ
 Lymphæ principium cuius vicinus abundat
 Rusticus, altricem terram dum curat, & agrum.
 Hinc patet ignifero notus terrore Vesæus,
 Ardentes glomerare globos qui è culmine gaudet,
 Quo magis altifonus crebris micat ignibus æther.
 Nomen Terra quibus dat fertilitatis arata,
 Undiquè pampineis Sommæ celeberrima vinis.
 Plinius, his, priscus visis ardentibus auris,
 Ingressus dum vasta loci secreta requirit,
 Imbuit interiùs fædis se flatibus, arsus
 Noctè sequente malum lymphâ dum pellere curat,
 Exhalans vitam crudelibus occubat umbris.
 Plinius hæc iuuenis describens ordine miro,
 Eiusdem mortis causæ dat viuere Monti.
 Non minùs igne suo, quàm primi morte timetur,
 Sed magis elucet, quàm flammis, arte secundi.
 Sic vnus tumulo pro Monte quiescit, & alter
 Efficit edoctus calamo requiescere Montem.
 Ergo necis probat ille vias, docet iste regressum.
 Occiduae collem fecundat partis opacum
 Pausilipus, vinisq; suis, & mollibus undis,
 Dulciter acclius pelago sua dorsa madescens
 Desidit oblungus lymphis fastigia fallis;

N

Cul-

Culmine flammigeros æstus sed collis adumbrans;
 Mitigat oppositam Solem quærentibus auras.
 Nobilibusquæ tenens expleta palatia rebus,
 Omnigenis præbet cumulatos fructibus hortos.
 Aspice quàm longè penetrentur viscera Cryptæ,
 Quam transire queunt iunctim vectabula bina;
 Est saxo cælata, pedes altissima plures
 Enumerat, cuius finem sinè lumine nemo
 Tangit; ab ingressu passus nam mille recedit;
 Paruula, stans medio illius, pia Virginis Ara
 Luminis auxilio hæc, illac succurrit eunti,
 Reddit ab infestis tutos latronibus omnes,
 Nec memorem quemquam contraria gesta referre
 Audiu; delicta luunt temeraria uasri.
 Anguibus æstiuis lacus est Acherusia pinguis
 Collibus apricis circumdata more Theatri,
 Per quos ingentes capiuntur retibus apri,
 Et nudi montis deiectione vertice cerui
 Transmittunt cursu campos, lymphasq; videntes.
 Cyrus mille gradus ter, latitudoq; mille
 Sunt; positiq; canes paruum cernuntur in antrum
 Flatibus internis vitales perdere sensus;
 Indè reuiuiscunt his si mergantur in undis,
 Innumerae quas iunctæ anates excurrere gaudent,
 Istitis dum syluis auium se millia condunt.

Ex-

Extat Lucrinus lacui propinquus Auerno,
 In quo Nauigio placidis sunt æquora vendis.
 A Puteo nomen tenet Vrbs Dicæa vocata,
 Sunt sulphur, foetorq; , calor, vernacula cuius,
 Sulphureis venis sicco nàm culmine montis
 Fumantes flammæ, paruos emittit & ignes,
 Non ardet, quibus accensis, si pagina detur.
 Immoderata sinus mare fundamenta Bayani
 Profundas monstrat super existentia lymphas;
 Per quæ Romani graduum tria millia plusquàm
 Latè coniunctum transirent vndiq; Pontem.
 Hic foueæ, miri fontes, hypocausta videntur
 Balnea, & antra, lacus, Caua sudatoria, Thermæ.
 Pluribus humanis loca contingentia morbis.
 Hæc sunt, his, vel ab illis suscipientia nomen.
 Dulcis aquæ, maris est medio fons gurgite feruens,
 Cuius multa malis gutturnia plena parantur.
 AEgroti cupiunt hanc si desumere palmis,
 Illas excutiunt tremulas ardore perustas;
 Temperat has ideò versatus, & arte magister.
 Insulæ hoc Regno sunt fructiferentis aratri
 Vomere ieiunæ, nàm naturaliter arua
 Fructibus, & vinis plena ex se pascua reddunt;
 Cum Prochyta, & Capreâ facit Vrbi AEnaria circû,
 Quo campis gaudet tranquillæ Portus apertis.

Quattuor atq; decem Regiones continet amplas,
 Præsidis hæ officium retinent, Vicerege iubente;
 Urbibus egregijs ter quinquaginta superstat,
 Cuilibet harum, assensu Regis, Episcopus astat;
 Maiores Regnoq; decem cum quattuor insunt,
 Inter quos Stephanus nunc viuit in Vrbe Teate
 Saulius insigni Præsul virtute colendus.
 Sæpius ad Regnum varijs mæ fata tulerunt
 Temporibus, sed non reliquas vidi illius Oras,
 Nam, cum cuncta suis sint alternata vicissim
 AErumnis, valet hanc Urbem nunc dicere Regnū.
 Nobilis hanc colit illustri Cornelius aura
 Spmula disponens Ligurum ciuilia iura;
 Hoc dedit officium meritis Respublica notis,
 Moribus ingenuis, semper quibus omnia tractat.
 Eius, res nostræ creuere, fauore iuante.
 Aurea nummorum triginta millia namq;
 Debita, adhuc debetur summa, fuere soluta.
 Sed grauis auditus fuit ipso tempore rumor
 Coniuratorum, Genus, præstare fidelis
 Carmine curabo quorum promissa sequenti.

A R.

ARGVMENTV M
SEXTI LIBRI.

*In Patriam Coniuratorum machina surgit,
In quos inde citò pœna cruenta cadit.*

LIBER SEXTVS.

IMPIA nunc pateant, Genue que mon-
stra resurgunt,
Immeritæ Gentis, comptæ nec moribus
vllis,
In Patriam miscere manus cupientis

iniquas,
Crimina quæ cumulat vitijs nequiora, nefandis;
Perfida Gens, Superum temptrix, audidissima cedis,
Crudeles Helicon nunc des mihi sumere formas,
Immutare velis nigra atramenta cruore,
Et pietate carens acuas mea carmina ferro.
Non me detineat, mecum quod viderit Vrbes

Bel-

Belgarum Iulianus, quem Furnaria Pfoles
 Eduxit; nec quod Medicus Zignagus aperta
 Vulneris ante mei paulò curauerit ora.
 Iusta mihi veniant istis obliuia rebus;
 Prouocet hoc potius mitem ad fera carmina Musā,
 Dum maior porrecta manet mihi causa canendi.
 Fædatos fædare magis curabo rebelles,
 Nec me pollutas Gentes cecinisse pigebit,
 Nomen vt æternò Furias has turpe sequatur.
 Tu decus, ò Patriæ Dux, ò RESPUBLICA parce,
 Carmine si mœsto veteres has detego plagas.
 Romanis Catilinæ coniuratio scriptis
 Numnè fuit patefacta? Salustius edocet illam
 Vt testis, cuius nunc est pro teste vetustas:
 Doliolis (quæ Parthenope sunt Regia) natus
 Alphonfus Regis Fernandi nomine Primi
 Commotas Regni iras, coniurataq; bella
 In Patrem viuum pictores pingere iussit.
 „ Letitiæ fructum dat causa secata doloris.
 Nec graue sit vobis huius me scribere cursum,
 Posteritatis erit forsàn meminisse leuamen,
 Vt vitare mali discant formidine penam;
 Viuida iustitię timeant exempla scelesti;
 Vestram condigna laudent virtute probati.
 OCTO sequebatur fêlix vigesimus annos.

¶ Sexquē

Sexq; decē CHRISTI aduentus post sæcla peracta.
 Imperij Liguris virtutis Clauarus altæ
 Regia Ioannes Lucas Dux Sceptra tenebat.
 Quando perturbantis erant Ducis arma Sabaudi
 Fœderis expositi, officijs tum Regis Iberi,
 Insidijs secretis peruersura quietem;
 Quæ magis, vt cinere contacta ardentia ligna
 Ardescunt casu leuiter perflata, vel arte.
 Ambiguus Ipebus Dux sic discrimina cingens
 Gentis inhumanæ fomentum roborat armis,
 Occultisque, dolos horum, conatibus auget;
 Iulius an fuerit Cæsar Vaccherius ortu
 Vilior, an solitus temeratis moribus uti,
 Infelix genitor quem Bartholomæus ab Ora
 Nicensi, ac humili Suspelli sanguine duxit,
 Litis, adhuc dubiæ, maneat nunc quæstio prima.
 Is Pater accessit Genuam, sibi viuere curans
 Moris ut est Plebis, populi multique frequentant,
 Per lustrum uitam obstringens, operisq; labores,
 A Rocho Crollalanza, cui Rhetia quoddam
 Nomen, principiumq; dedit, fortuna sed aurum
 Mercibus externis (erat & sericæ institor artis,
 Sic simili pretio tales retinere solebat)
 Nec fuit is, dignæ fidei sine præde, receptus.
 Principijs uarijs alitus, ludi arte iuante,

Filius, instabili fortuna, opulenter in Vrbe
 Vixit, & ingenio clarus, vultuq; superbus,
 Luridus, horrendusq; , ferox, oculisq; seuerus,
 Curuatis tristi facie contactus ab alis.
 Incomptus, durus, uitium procliuis ad omne,
 Infidus, mendax, ac ad discrimina promptus,
 Ad mala propensus, legum contemptor, & audax,
 Quem, stupra, furta, neces, conuicia plura patrantē,
 Coniugis in uitam bis conspirasse ueneno
 Enarrant, ueteres mortiq; dedisse Parentes.
 Tām gestu horribilis fuit, ut temerarius atrum
 Carcere detentus, uulnus quoq; fixerit in se.
 Conditio fuit hæc vitij agitata profanis,
 Crimina nam fuerat caugē quamplura secutus,
 Euitans pœnas non prosperitate minori
 Quàm fructu, Princeps quē adhibet, pietatis in om-
 Cuius inæqualem sibi noscens nobilis auram (nes
 (Inferioris erat nam conditionis, & ortus)
 Diuitijs, animoq; , suis quampluribus esse
 Maiorem se præsumens; sermone mouebat
 Nobilis in spectum, fidi genus ordinis illud
 Quo firmare pedem fraudis conceptio posset;
 Et rixis huius semper, causisq; fauebat.
 Insuetis, vastisq; modis, curisq; tumescens,
 Icarus alter erit, dum se malè credidit alis.

His commixta malis fuxit Furnarius acta,
 Vnicus à Patre qui Genus natalia fumpfit,
 Cuius opes ab Auo fuerant, Patrisq; tenacis
 Arte rei sericæ, vrbani sed moribus auctæ,
 Nobilius quibus æquales sibi reddidit vsus;
 Illorum facilisq; fuisset adeptus honores,
 Dùm mecum fuit à Belgis, Anglisq; regressus,
 Ciuibus exosum illum nì comitatus in Vrbe
 Effet; namq; malus fidum corrumpit amicum.
 Testis ego sum, curabar dùm vulnere dicto;
 Sæpè erat is solitus tristi me visere vultu,
 Deiectis oculis demonstrans signa doloris,
 Missa erat & totis per eum mihi Lora diebus,
 Sanus iturus eram narratum reddere votum
 Laureti, & cum illi commolirentur iniqua,
 Quæ peragenda forent, studiosus sæpè monebat
 Me promptæ, cantæq; viæ, citiùsq; dedissem.
 Sic puto, non erat illius tam praua voluntas.
 Terga premebat equi spumantis sæpè per Urbem,
 Mirificam ex quo captauit Vaccherius anam,
 Eius vt auxilijs, omenq; doloseq; foveret,
 Nàm persuasit ei illustrem statuisse iuuentam,
 Illum passurum medijs opprobria vicis,
 Si patulis equitare vijs non desinat Urbis.
 Ingressum facilem inuenerunt verba dolosi,

Q

Qui

Qui fraudem addendo fraudi, mendacia veris,
Turbatum iuuenem cæcas accendit ad iras,
Ad proprij; doli technam, tali arte, reduxit;
Vnius effigiem duplici sub pectore cordis
Nodus amicitiae sociali strinxit amore,
Incautum cuius soluet fallacia nodum.
Ruminat illorum mente vnusquisq; proterua
Quæ mala perficiat priuata, aut publica quærat.
Arma legunt, hominesq; vocant, violentia quorum
Consistat vultu, & spiret feritatis imago.
Cædibus infandis dubij dùm cuncta reseruant,
Ioannes venit Genuam clàm. Antonius ille
Ignotus Comes, Anfaldus cognomine dictus,
Ex qua iam fuerat propter fera crimina pulsus;
Nuncius & Roma fictus, Ducis arte, reuersus.
In Patriam, multoq; Duce is truculentior, istis
Crudeles animi sensus, meditataq; pandit.
Impia sic illi, quæ tractant mente vaganti,
Figunt, vt causas priuatas publica curet
Ultio, gèsta Ducis, magna & feritate sequantur.
Dux (alibi vt retuli) vires, animiq; quietem
Ciuibus inuidit, poterat nec ferre receptas
Præteriti belli pænas Genuensibus armis.
Infausti euentus cupiens inuertere culpam
In Gallos, cunctis præerat quibus Aldhiger, ardens
Illo-

Illorum fraudis, Regem quoq; reddere certum,
 Ostentat Genus semper tenuisse sequaces,
 Nominis atque sui studiosos, pectora quorum
 Urbis Nobilium poterant compescere mentes.
 Qua, ablatis his, illorum virtute potiti
 Essent, utque magis claris hoc explicet actis,
 Hunc Comitem perfectum magnipendit, & aptum
 Artificem, scelus ad captum perducere finem.
 Audierat vili namq; esse è sanguine natum,
 Et Patrem cauponam tractauisse nefandam
 In Vico Cogoleti, & tamèn alta superbum
 Gloria cum titulo Comitis tumefecerat illum,
 Cuius nummi auri mediani mille fuere.
 Nouerat, effusis nummis, rebusq; paternis,
 Pauperiem, & tales illum perferre labores,
 Ut tituli æquiparet grauitatem turpis egestas.
 Quæ sit, quæ fuerit, vel quò ventura trahatur
 Huius fama viri, potuit benè noscere solers.
 Dedecoriq; datum æternis à coniuge notis,
 Damnatumq; neci, Mediastini eius amantis
 Ob mortem, soluit votis instantis amici,
 Sic Comitis fuit à Duce lucrifacta voluntas,
 Qui blandis verbis, auidis & spebus abundans
 Exhortatur eum de se benè velle mereri,
 Et benefacta sibi memorans, extinguere grates

O

2

Nolit

Nolit, ut illatas, quarum meminisse præcatur, unum
 Præmeditata super mentis, sensusq; recludens, non
 Feruens officij operam, dat, eique cauere iniquos
 Legati gravitate sui promittit, & illum
 Præclaris cumulat donis, oneratq; lapillis.
 Non minus oculis, Aorsalduis honoribus ætus
 A Duce, discedit, quam Dux sit munere tuus
 Illius, in quib; tota est mens, sua speq; locata
 Sic Romam petijt simulatus Nupcius, intus
 Sed formas animi non prætereuntis habere
 Noscens, traiecit præceps, & littora tentat,
 In quo participes sibi crediditatis aulicos,
 Nonnullos dubie formatos admonet auram
 Inter quos primus Ioannes, arte, Lanitas
 Thomas Mayolus, virij oneratus, & annis,
 Ioannes Baptista fuit Benigassius alter,
 Ioannes Iacobus Ruffus, & Annibal, atque
 Ioannes (Blancifratres) Antonius: omnes
 Infima quæ Populi, sex vili sanguine duxit,
 Ad mala prociues, semper truculenta sequutos
 Nouit, & hos, socios plures inducere posses
 Sic tanti sceleris coepit dispergere semen
 Dùm fuitis Romæ, nullo splendore moratus
 Purpureo Ducis a nato, nec gente receptus
 Inuisusq; fuit: Generis demissio nota

Huius, erat, scelera species ignota nouorum.
 Sed magis ~~in~~ Genua valeat sereddere cautum
 Prædictus ingenio quemdam sibi curat honorem
 Pontificis, quo sit grauitas geminata Ministris
 Obrepat Româ his titulis, Genuamq; regressus,
 (Hospitium modicum Blancis præbentibus illi,
 Qui Pedemontanis tulerant commercia Terris,
 Participes & erant mentis, scelerisq; patrandi)
 Multiplices animo voluens, & pectore curas,
 Ordinis inferioris eos accersit, & omnes,
 Quos, sibi, dispositos hæc ad noua damna fudet.
 Incendit timidos, turbatos excitat audax,
 Et si fiat, quorum prædura, rudisq; Minerva
 Talibus officijs dubijs inimica repugnat,
 Noscat & oppositos sibi conditione, vel usus,
 Nobilitatis eis crudeles exprobrat actus,
 Magnanimasq; Ducis laudes extollit ad astra,
 Auxilium cuius, vires & monstrat apertas,
 Claudite, ut internas illis & publica curas!
 Indè fidenter sonis mirando vocibus atq; dit
 Cum Duce harum vitas affistore cunctis
 Debere, Aspirat primo fortuna labori
 Vtilitatis, ut, in uet admiscere saporem
 Imperij, vnanimi nostri dulcedine cordis?
 Intrepidis animis quæ fortes ardu tractant

Laudes

LIBER VI.

Laudes Maiorum renouant, imitantur & acta;
 Offensis virtute pari si accedimus omnes
 In paucos, quinam poterunt obfistere nobis?
 Pectora nostra capit dulcis si gloria rerum,
 Ipsa triumphatrix reliquos animosa citabit,
 Sumere si volumus, faciles vt possumus, arma,
 Euentus fluibunda dabit fortuna secundos,
 Et si finis opus prompti concordia tangit
 Iam sumus optatum mentis felicis adepti.
 Illius ad nuntum totum Vaccherius aptat
 Se, verbis oculosq; trahens audacibus omnes;
 Officium Ducis, & meritum superasse fatetur
 Victricem famam: nolint pauitare, bonumq;
 Expectent finem, dum sit tutela, salusque,
 Qui proprijs, Regum maiorum viribus, obstat,
 Sospite quo, socium sibi credant esse futurum.
 Illum, qui causas vindictæ noscere fassus
 Innumeris istis proprias cumulare peroptat;
 Pollicitiq; bona, & vitam, constanter amittit
 Seruandamq; fidem, dictis animosq; coercent
 Omnes, nemo truci à forma feritatis aberrat.
 Indè scelus stabiles firmant, & mente prociaci
 Non quicquã reputando magis, quam cogitet vnus.
 Quisq; domi propriae viresq; modumq; necandi
 Seditione genus totum, quod nobile rodunt;

Co-

Colligere incipiunt animis ardentibus arma;
 Intima cordis eis. focijs aperire, fideles
 Quos iam reddiderat scelerum experientia, curant.
 Casibus his, dubij, quæ Macchiauellus adaptat,
 Arte legunt, Doctor Franciscus Martinionus,
 Iulianusq; domi, simul & Vaccherius; umbris
 Perfidiam uoluunt, huius documenta libelli
 Sumentes, Comiti perlecta pericula narrant,
 Quæ mox euitare putant, iterumq; secundant
 Sensus, infecti damni spondentis, amici.
 Sic operam rursus dant omnes, gentibus, armis
 Viribus, auxilijs, nummis, feruentibus iris,
 Consilijs. coeunt, homines coguntq; feroces.
 Secretum cunctis suadent seruire, fidemquæ.
 Sed sinè militibus dubij tam dura resisti
 Germanæ non posse suis simul arma Cohortis,
 Ordine quæ miro Ciues numerosa tuetur,
 Decernunt Comitem citius debere Sabaudo
 Dispositi sceleris rationem reddere certam,
 Quodquæ viros scribat ducentos arma gerentes.
 Exit ab hospitio, facilis discessus ab Vrbe
 Vt sit eis, propriamq; domum Vaccherius ornat,
 In qua nemo fide, credas, maiore sit usus
 In Socium; in Patriam quàm omnes utuntur atroces;
 Nam Ducis in se collatos Ansfaldus honores

Exal-

Exaltat, nummosquè suos Vaccherius auget,
 Patris opes, stirpemquè suam, Futnarius antè-
 Ponit; amicorum numerus iactatur ab omni;
 Gesta sequuntur lætis animosa triumphis.
 Se spondent; referunt petulantes cuncta uicissim.
 Quisquè suas animo simulatas continet artes;
 Isti nam dubijs potuerunt noscero signis,
 Pollicitum Commitem cunctis quàmplura fuisse,
 Quæ præstare queat studijs; quibus indiget ordo.
 Occultè, statuerunt, curret Vaccherius ire
 Taurinum, fingens illum sociare regressus
 Decipientis eos, deceptopectore plausum
 Ingeminat, meliora sibi proponere cernens,
 Possit ut impositæ causæ gestare trophæum.
 Istius accessu, sic excusare Ministri,
 Fuderat ingentes animi quos gloria, sumptus.
 Ambo sic incedunt secreti antè Sabaudum,
 Enarrant illi quid iam sit in Vrbe peractum,
 Damna moræ, immineât quæ sæua pericula cunctis,
 Si celerem cursum, quæ sunt peragenda, retardent,
 Suppliciterquè petunt acies, quas militis optant.
 Subditus ut Ducis, obsequium Vaccherius offert
 Illi, quod tali profitetur origine Patris.
 Dùm firma uirtute fuit non potus egere,
 Dux illum, ueterique sua complectitur arte,

Et

Et blandus recipit studio, uerbisque, ferocem.
 Nobilitatis eum laudat ludibria passum
 Non esse, & socios celebrat quod vindicet armis.
 Est quæ pollicitus, tum corde, nec ore recusat.
 Indè petit, teneat quas conspiratio vires,
 Spem sibi quam putet euentus, qua temporis hora,
 Coniuratorum numerum feruensq; requirit.
 Ordinis is dedit audacis responsa roganti.
 Te reddat, certum, & causas illustret amici
 Iuliani, contesta docens, epistola, fatum.
 Exhibet hanc, legit ille neces quoscumque sitire
 Nobilium, in quos vindictam speratq; futuram.
 Firmat, ab Ansaldo Dux, quæ promissa fuerat,
 Afferit armigeros, quos quærunt, mittere velle,
 Multimodasquæ vias proponit: multa loquentes
 Difficilem noscunt effectum, quamuis in Urbem
 Inducant acies, illis si fidere possint;
 Nec credunt faciles tantos adhibere fideles.
 Militiæ statuunt tandem conscribere gentem,
 Cui seruire Duci in Patriam fuit utile bello,
 Disponi cuius facilis disiunctio possit,
 Dùm cuncti maiora queunt hinc præmia ferre.
 Tandem Dux istis quæ sint præcordia cernens,
 Illos indemnes reddit iurando per Altum.
 Nuinē (tacta Crucifixi, quam seruat, imago

P

Hæc

Hæc profert dùm verba, fuit: præsentia primæ
 Principis, vt testis, successorisquæ vocatur)
 Exitium quando, casu, patiantur amici,
 Spondet, vt incolumes fiant, deponere vitam
 Nobilibus bello victis, quos carcere claudit.
 Talia pollicitus crudelem roborat illum,
 Cui fuit Hircanæ Tigris violentia mater;
 Qui exhibitum torquem, præclaraq; dona recusat,
 Vt non præcedant operis, sua præmia, finem.
 A Duce dimissus, Comiti dictaq; salute,
 Disposito peragendarum prius ordine rerum,
 Occultus curat Genuam properare regressu,
 Vt Ducis enarret socijs promissa Sabaudi.
 Vnanimis isti plaudunt redeuntis amori,
 Et Ducis ingenio, cuius dùm prompta reportent
 Subsidia, infensos animos, viresquæ resumunt.
 Horum quisquæ moræ, nulli parcit uè labori.
 Quàmplures prauos sceleri Vaccherius vnit,
 Nicoleo fidens Zignago ab origine crimen,
 Principium cuius fuit arte secare capillos,
 Tùm studio præerat reliquis Chirurgus in Vrbe,
 Criminibusq; suis fuerat paulò antè minister,
 Hæc noua sic facilem reperit grauiora sequentem,
 Redditus vt citò sit cunctis immanior iste.
 Bartholomæum Grandinum quoq; crimine fœdat,
 Eius

Eius & auxilio Compianus Iulius errat,
 Nicoleo, hi, Relæ socii seruire solebant
 Vilibus in rebus, Regiſq; Tryremibus, adſunt
 Quæ Portu Genuæ; ſic gens deterrima voluit
 His poterat, dùm naualis plebs indiget illis.
 Porciferas gentes conſcribens, inde ſequaces
 Officijs Stephani, & Contardi Sauinionum
 Quærit in Vrbe viros, addit ſtipendia multis,
 Quos nummis captos ſcleris non reddit apertos,
 Nobilium ſimulans porrectas ordine cauſas
 Eſſe, quibus prompta virtute reſiſtere curat.
 „ Attrahit ad turpes plerumq; pecunia labeſ.
 Sed paucis, licuiſſet eiſcandonibus vti,
 Perfidiamq; omnes cupidi de mente fulgaſſent,
 Hæc dùm vidiffent in Patres arma reuolui.
 Indomitiquè ſciens, quòd mens, & geſta timentur
 Barrtholomæi Conſilicij, valle Biſamnis
 Orti, brutarum viuentis apore ferarum,
 Exhibet huic Ducis illatum diploma Sabaudi,
 Illum per quod honore vocat, recipitquè, Tribunus,
 Quo ſequitur partes animi, viresquè rogantis,
 Hinc motus incompoſitos Bertoria firmat
 Franciſcus, cuius ſenſus audacia nutrit,
 Quos Clemens de Curtis inclementior auget,
 Auxilio quorum (ipſi vt erant) pro crimine ſcripti

Quàmplures nummos habuerunt militis actus.
 Istis astabat rebus Furnarius opplens
 Se vano planctu, quo Dux tumefecerat illum;
 Antè suis voluit dùm respondere petitis.
 Criminis ad focios, & se, non pauca, tegendos,
 In reliquos laedendos atque parauerat arma.
 Huic dedit auxilium nummis Hieronymus, illi
 Sobrinus, plenèquè dolosè conscius artis,
 Incautusquè dotis fuit irretitus Acinus
 Syluanus, doctus virtutes iuris, & annis
 Sub primis tectus teneras lanugine malas,
 Principium natale dedit cui Patris honestum
 Plures, quos nummi, pretioquè vocauerat artha
 Francisci medio Ghilioni, iam esse paratos
 Testatur: focios ad finem fortitèr vrget.
 Iam tot erat fidei cum mala conspiratio fructa
 Gentibus, & tantis ornata patentibus armis,
 Innumeri breuib; scoplis, & in Vrbe rotatis
 Armati procedebant, istisquè repleta
 Quisq; tenere domi audebat temeratis arcas,
 Zignagus centum thoraces emorat aris,
 Quos simulare putans studiosa temperat artes,
 Nobilibus pretio fingens, hos tradere velle.
 Immissas Blancus Taurinum cuncta referre,
 Et Ducis (vt citius veniant) incendere vires.

Am.

Ambiguïs verbis detentus, ferò redibat. Quis velut imminet scopulorum culmine summo,
Instabiliq; gradu discedere curat ab illo;
Incaptum nequit excursum retinere, pedemq;
Procidit auulsus, ruit. & de vertice præceps.
Non miq; ille moræ dubio Vaccherius horret,
Quàm multis patefacta viris vestigia finem
(Si scelus effectum procrastinet) antè recidant.
Hortatur socios furijs agitatus Aueri,
E timidis uellens animis metuenda, sequentes.
Se laudat, pauidos firmat, sic excitat omnes (passus
Vt scelus hebdomada, qua est AGNVS, sanguine)
Crimina nostra luens (erat hæc iam proxima) rûpât.
In medium surgente diem dum Sole vocatam
Angelico Christi Genitricem more salutant
Omnes (horrescant animi) spoliare. Senatum
Vitâ decernunt; astat Furnarius armis
Dans signum socijs Kysto, quem Regia pandit:
Prædicto, vt narrant, sociatus Martiniono
Aulæ sublime in solium citò debeat ire,
Occidat Patres; tunc Consilierus eodem
Tempore decurrat, loca & Armentaria frangat
Fortes præsidij Germanos occupet ille
De Curtis, acies paritèr Bertora trucidet
Principis illius, quo pendent iura Senatus

De

Debebant Populo transfossa cadauera sterni,
 Libertas cunctis dùm illis repetita fuisset,
 Antiquam Ligurum formam clamore vocando.
 „ Heu quibus est species pia libertatis Auorum,
 „ Impietas quorum pietatis imagine fertur.
 Detectisq; palàm scoplis Vaccherius audax,
 Porciferis, alijsq; viris sociatus, & illis
 Crimine conscriptis plateas debebat adire
 Antè Perystiliij, totam, reliquasquè, per Urbem,
 Nobilium quibus est solita ingens copia cogi,
 Et Populo commoto, seditione coorta,
 Cædere Nobilitatis eos quoscumq; videret.
 Indè sequenturus Zignagus robores gentis
 Ornatae iam perfectis thoracibus æris,
 Hunc erat, insinuans socios, ignobile vulgus
 In Patres sæuire pios simul esse paratum.
 Illos vel domibus, vel quos occurrat in Vrbe
 Quoslibet Illustris Generis, vel sedula nutrix
 Quos alit, hunc erat, inter eos, færa cura necandi.
 Quis furor, ò furia, quæ, quæuè licentia vobis
 Tanta erat in Patriam, tantum sorbere cruorem?
 Quæ vos crudeles poterat dementia ferre,
 Incautos Ciues, imbelles esse futuros?
 Militiæ vestræ ductores ordine quonam
 Vsi essent, functiue? suo si munere custos

Tran-

Transennam, portamue manu firmasset apertam ?
 Vos deturbasset Maieſtas, quamuis inermis ?
 „ Comprimit iſta. dolos temeratos, terret & omnes.
 Si in vos firma fides Populi conuerſa fuiſſet,
 Ex vobis qui Germanos ſuperare putarat ?
 Quis reliquas acies armato milite promptas ?
 Forsàn de Curtis, forsàn Bertora minantes ?
 „ Obſtat militiæ latronum viuere ritus;
 „ Vt bello differt, nemoris furtificus uſus.
 Militis ò nomen quot, quot ſtipendia ſumunt,
 Se dare ſæpè fugæ, numquàm ad certamina, viſi !
 Virtus veſtra, fides Ducis, & ſpes, ergò ſtetiffent ?
 „ Audet inexpertus quīs, quæ timet indè probando.
 Cuſtodem Diui Mayolus ad Oſtia Thomæ
 Ille tenebatur ſocijs ſuperare Cohortem;
 Egreſſura ſequi debebat crimina cuius.
 Turma cruentorum duris reſoluta catenis,
 Publica, cum domibus, vaſtantes horrea, cellas
 Colleſtam facerent omnes, melioraq; rerum
 Decreuere dari Ducis, horum munera, nato,
 Diſpoſitas acies laturum quem eſſe putabant,
 Inter ſe reliquum dùm partirentur amici.
 Nobilitatis erant concordēs vellere ſtirpem,
 Cui ſi ſpirafſet ventum fortuna ſecundum,
 Cunctis, pernicioſa Comes, diſcordia Regnis
 Rixas

Rixas inter eos plures sitibunda tulisset.
Pars Ducis imperium cupiunt; pars altera Gallos,
Non minùs antiquas alijs legesq; peroptant.
Huius molis erant faciles si rumpere formam,
Haud regimen potuissent hi renouare scelesti.
„ Destruat ignauus scriptas quascumq; tabellas,
„ Quòd sapientis erit leges formare recentes.
Sed Deus omnipotens, vindex dùm crimina punit
Iusti placatus miti pietate Senatus,
Hunc certum fecit sola virtute Rodini
Francisci, quò vico, non ignobilis ortus,
Occiduæ partis quem continet Ora, Diani,
Missus in exilium cuiusdam morte, Sabaudo
Sumpserat à Duce prædicti stipendia belli.
Huic Patres dederant veniam, Genuæq; remissus,
Exulibus reliquis Ligurum præstabat in armis,
Vxor sed fuerat terris detenta Sabaudis,
Ac erat huic gener antiquè Bertoria fidus,
Qui illi declarat curas, quas pectore claudit,
Ingenio vt prosit socijs, quo præditus extat.
Hunc fuit affatus dulci Vaccherius ore,
Instruxitq; dolis, cautè quibus, indè precatur,
Adsit, dùm lecti curabunt cedere Patres.
Egressus, tùm nocte domi sibi cuncta reuoluit,
Cogitat horrendi funesta pericula casus,

REX

Quàm

Quàm dubium teneat pergrandis machinæ finem,
 Præmia quæ fuerint Patres mercede daturi.
 Et confusa videns ad tales prompta paratus,
 A coniuratis statuit percepta referre.
 Res varias mota perpendens mente, modosq;
 In tenebris Thomam secretus Clauari adiuit,
 Ordinis hic vnus supremi habitabat in Aula,
 Iam dicti Ligurumquè Ducis germanus vt esset,
 Expositum fratri, & socijs narrare rogatur.
 In reliquos sua damna refert, oratq; Senatum,
 Exigat vt pænas, nec crimen linquat inultum.
 „ Est virtus propriam culpam moderare scientis,
 „ Cui magno laudis iuuat indulgentia censu.
 Præmia polliciti Patres maiora (reportent
 Coniuratorum nodum si dicta solutum)
 Horrescunt omnes visu, sensusq; vicissim,
 Quomodo perfidiam possint superare, requirunt.
 Vindictam plures subitam disponere quærunt,
 Noctu namquè domi securis omnibus vna
 Deprensis, poterunt vitare pericula Ciues.
 Dant exempla modis, quos experientia Romæ
 Conscriptos Patres docuit iam casibus istis.
 Ponderat alter, erit si motio noctis, & horror,
 Vult quis, principijs egeat dulcedine factum,
 Quis, quòd iustitiæ soleat mora sistere cursum,

Q

Quem

Quem teneat numerum, quis, conspiratio, scire.
Demùm, collectis votis, conuenit in vnum
Publica consilium Patrum concorde voluntas.
A coniuratis sceleratas sumere pœnas;
Erminius Lictor capiendi clarus in arte
Corripiat Clementem Curte, & Consilierum,
Continuò solitos Kystis astare Senatus.
Aulæ commotæ, rerum nouitatis apertus
(Fidere nam nummis poterat Vaccherius illo)
Tunc fuit; inficiata fides Lictoris, onusta
Reddidit & Patrum, sic mollia, iussa labore.
Notitiâq; data inter eos, dùm cuncta susurrant,
Crimine descripti per pressas illicò valles,
Et montes rapuere fugam, Bertoria, Blancus
Omnes antè Ducem validi se ferre Sabaudum.
Saxa per, & scopulos Ruffus, Vaccherius, ambo
(Nam maris ad Cœlum surgebant æquora ventis)
Ipsa perueniunt ad Recchum nocte pedestres.
Aspera Mayolus tetigit per cliua Liburnum,
Ex quo nauigium ad Gallos conscendere curat.
Ad Conuentum perductus Iulianus ab Vrbe,
(Insula quo Faustinus erat pro crimine tectus
In me collati descriptus vulneris exul)
Huic latè post cuncta relata, viroquè paratus,
Se ad Serraxallem profugus, lassusq; reduxit.

Ad

Ad quam Syluanus paulò peruenierat antè.
 Zignagus tantùm fuit, è tot, carcere clausus,
 Vilis quo vinctis genuflexus brachia palmis
 Extollit, lachrimisq; genas humectat amare.
 Non minùs vt pecudes dispersæ fulminis ictu,
 Hùc omnes currunt, culpæ terrore, vel illuc,
 Quilibet ingenij, sensus, pauperrimus artis
 Territus, & lachrymis, fructuq; doloris abundat.
 Ingentis molis grauitas si terret, & omnes
 Edocet, vt celeres abeant, dà m tarda mouetur;
 Munere Diuino mitis prudentia Patrum
 Ducta fuit, nam cinxerunt tunc æthæra nimbi,
 Pluribus vnda maris fuit & turbata diebus,
 Fluctibus vt nemo vastis accesserit æquor.
 Dispositis rebus supremo ex ordine Patrum,
 Officijs instantibus Oratoris Iberi,
 Syluanus, vinctis manibus, Furnarius atq;
 Ex vico Serræuallis ducuntur ad Urbem.
 Nemine spumosis se auso Vaccherius vndis
 Fidere (nec pretioso adamantè) reperto,
 Consilio parcus, statuit properare retrorsum
 Cum Russo, eius & ædes accedere latenter.
 Nec Fratris pietatè, Patris vel amore receptis,
 Hinc dedit angustum domus illis rustica tectum,
 Et Patriæ meritis, non donis, mota voluntas

Rufforum proferre reos decreuit honesta.
 Sanguinis indigni poscunt in præmia vitam.
 Consiliq; Draghi Augustini vtuntur, & arte
 Causidici, nè possint res errare, modum uè.
 Egregiam mentem Rufforum decipit iste,
 Partos à Patribus nummos, binosquè requirit.
 Indemnes, prompto retulit qui cuncta Senatu.
 Ambo dum cincti ferro, & compagibus arctis
 Carceris in tenebras vulgo traherentur ouante,
 Atquè Hieronymus hic fuerit Furnarius atris
 Compedibus, vinclis nexus, cum Martiniono,
 Visa fuere, reis deuinctis, gaudia cunctis,
 Aduersos quibus ante dedit patefactio sensus.
 Nobilitas tutam se namq; videbat ab istis.
 Cuncta nec esse modo prauimuta dolebant,
 Vulgus, quod sibi cessasset vastatio rerum.
 Sed velut officijs agitat venatio plures,
 Qua dum gaudet Herus, serui, reliqui; fatiscunt,
 Si tandem clamore premunt ad retia prædam
 Vtitur hac Dominus, nec non latantur & omnes.
 Sic ad depressos tota, Vrbis, se læta ferebat,
 Auctores sceleris morituros certa videre,
 Dum timet impatiens, quæ finem, cuncta, retardat.
 „ Proditor insidias tractat dum corde latentes
 „ Redditur exosus, vel prodicionis amicis.

Iudicium

Iudicium capitis formant mandata tenentes
 Pallauicinus Lucas, Balbique Iacobus,
 Integritate probi, supremi ac ambo Senatus,
 Consilium qui de Turri Raphaelis habebant,
 Cui, veluti torrens, dicendi est copia iuris,
 Et quo manauit tam mira scientia facti.
 Nec vacat extremos Dux horum audire labores
 Taurini, non Ansaldo Comes ille tenebat
 Ora; Duci memorat, nè vox ingrata reuoluat,
 Defendat miseros, quibus ac insigne salutis
 Præsidium reputet verbo solum esse futurum.
 Gloria, quæ fuerit, gentes sua pendat in omnes.
 Talia fatus erat, qui tantum damna videbat
 In socijs; animo Ducis hæc tormenta quietem
 Reddiderant lassam, cui somnum nocte negabant.
 Criminis illatam maculam sibi ponderat huius,
 Consortem talis culpæ, tantiq; cruoris
 Ardentem, fuerint reliquis quæ dicta, remordent,
 Dulcia dum positis mitescunt fœdera bellis;
 Illius & magis vrgetur mens turbida curis,
 Nam videt euentum, vt leuis, euanesce, fumus,
 Prosperitas cuius poterat cœlare scelestum,
 Multiplicare dolos mauult, quam corrigat vnum,
 Sic fuit indè palam Consaluo Cordubæ (Ibera
 Dum Arce Casalensi studet obsidione potiri)

Nota

Nota sibi coniuratorum crimina fassus,
 Esse viros, quibus ipse dedit diploma salutaris
 In Ligures, in quos, ut in hostes, arma tulissent,
 Fœdere quæ iam contracto detenta fuere.
 Illos, hortatur, moneat, quod pœna suorum
 (Sic appellat eos, ut laudem à crimine sumant)
 Quam patientur, eis dabitur, quos carcere frænat.
 „ Sæpius auxilio scelerum male gesta fouentur.
 His, alijsq; modis vrget, persuadet & illi
 Ambitione, graui, capiendi, quam obsidet, Arcem,
 Effectum cuius poterat turbare Sabaudus.
 Auria percipiens Princeps, dum Castra videbat,
 Hispani Ducis, & percumtatoris apertos
 Sensus: huius, ut arte queat seruare scelestos,
 Illius: ut breuior sibi sit contentio Castri,
 In Patriam magno percussus amore Parentum,
 Spem dedit incertam, virtutem, animosq; viriles
 Exponit Ligurum, & stimulos sub pectore vertit,
 Fortes esse viros, sed debilitate cadentes
 His curis, illos, Patriamq; relinquere iurat.
 Nobilis ingenui tam declarata voluntas
 Nec valuit mentem instantis retinere tonacem.
 Aluarus hæc Losada fuit mandata referre
 Iussus, ut Oratoris ope, hortatusq; Senatum
 Arbitrijs fuerit, quibus his Respublica rebus

Vtile

Utile consilium fumat, vitæq; futura.
 Quod, si vita reis datur, asserat, esse sequutam.
 Sed si noscatur contraria sensibus istis;
 Coniuratorum pœnas, vel mortis, easdem
 Esse soluturus de iunctos ante Sabaudum.
 Acturumq; nouis bellum, sine fœdere, caulis.
 Nunciet esse Duce, quo dissentissimus armis
 Vndiq; Rex, utinam possit, Ligurumq; suisq;
 Rebus consulere; & sic pœnæ tempus honestum
 Obtineat, quo sint vinctis compendia vitæ.
 Qua, postuentus Arcis, non ipsa carebit.
 Ut iam Rex caret hac, illis si funera dantur.
 Notitijs habitis, Lofadæ ac eius in Urbem
 Aduentus, auditis, quæ mandata ferebat.
 Ciuibus ægra fuit, cunctis commotio mentis.
 Præteriti belli causas quicumq; reuoluit.
 Fœdera (quæ sunt) Hispanis tractata fuisse.
 Auxilium quorsum, iam nostra pecunia soluit.
 Perfœdas illorum acies his gentibus esse.
 Quod sint fautores hostis non esse ferendum.
 Nè sic Libertas, volutur lapsa ruinis.
 Hæc dum peruenit vox, Oratoris ad aures.
 Illum, propositis prius, ad meliora reduxit.
 Lofadam discessurum proponit ab Urbe.
 Se curaturum illis exponenda, facere.

Tantum supremos Patres, Ciuesq; rogari,
 Ut mora sit brevis his causis obtenta reatus,
 Noxia quæ nec erit Patriæ, sed grata Ministris;
 Ac ipsi Regi, fuerit dum illa Arce potitus.
 Consilium super auditis Respublica cogit,
 Respondere sono nam vult consulta relatis.
 Nobilibus pomit seeretis, antè, petitus;
 Ex quibus, afflictoq; trahens è pectore vocem
 Suspirans vnus, socijs sic dicere cepit.
 Audistis, Ciues, citò quæ noua bella mouebit
 In nos, rumpendo fædus, Dux ille Sabaudus.
 Audistis mandata Ducis quærentis Iberi,
 Vertentis culpam in nos obsidione Casalæ,
 Cuius vitæ reum, Regis non arma potiri
 (Ut præclararuat Libertas) posse fatetur;
 Esse vocaturos iterum nos agmina Galli
 Regis, & audistis, si Dux his arma reunit.
 Quæ petit Hispanus, vel quæ Dux ille minatur
 Cuncta patere scio vobis, quæ scitis omittam.
 Temporis ærumnæ nunc deplorentur acerbi.
 Cernimus audaces, Hispani fœderis, hostes
 In spretum, sub pace neccs fouisse nefandas.
 Cernimus Hispanos iam consentire petitis.
 Quid magis optamus? non expectanda videntur
 Experimenta; Ligus vitet prudentia casum.

Non

Non inhiantis opes auidi maris alta sequentis
 AEquora, cor, manus, os mercatorisq; uagantis;
 Eijciens merces intendit tota uoluntas
 Euitare malum, quod surgit gurgitis imbre?
 Reliquias naus forsân, tûm Nauta relinquit,
 Dûm perfracta uiros medijs exponit in undis;
 Fragnina remorum retrahit; fluitantia transtra
 Colligit, ut lignis iterûm sibi consulat illis.
 Insidias Ducis, illius quoq; noscimus artes;
 Iustitiæ nostræ nolunt obstare morando,
 Hispani cupiunt tempus differre sceleris,
 Arcis ut obsellæ ualeant detrudere Gallos.
 Quod, precibus turbata, reus si uita hogetur,
 In nos has culpas, illos vertemus & hostes;
 Amissum video sic Libertatis honorem;
 Parcite fortunæ, Patres, meliora sequuti;
 Arctant, quæ fratres, pietas & uestra resoluat;
 Vincula, gesta Ducum Patriæ nè crimina mortis
 Impietate Ducis toto cernantur in Orbe.
 His precibus, detur captis dilatio uitæ,
 Quæ cumulare potest lenis, & damna reorum;
 Nam mors est finis, non maior causa; doloris.
 Conticuit, dubijs reliquis grauitate loquendi,
 Iâm fato placidus responsum reddidit heros.
 Diuinâ differt fallax humanæ uoluntas;

Finibus illa suis semper nunc certa mouetur,
 Incertis, hac nos nescimus quid, sæpè, petamus;
 Appositis dum sæpè bonis fert damna voluptas;
 Ut mala principium fini contraria præbet;
 „ Ergò magis parendo bono, consensus aberret.
 In bello victorum, prompta pericula fratrum;
 In nos moturumq; trucem nota bella Sabaudum;
 Hispanos Arcis non capta vertere causas
 Debere in Ligures; socij, benè, cuncta loquutis;
 Eius & ingenij fateor præmissa libenter;
 Non quòd sic fuerint; quòd possint esse futura;
 Sed quòd prædictis, damnata morte reorum,
 Debeat Vrbs, possit vel, Libertate carere;
 Pace tua, Ciuis, litem conclusio querit;
 Dux iam bella suis tormentis soluit onusta;
 Iam sumus illius magna regione potiti;
 Victores victum metuentes vicibus illis;
 Depressum? forsàn Ligurum confulpea virorum
 Publica, vel nobis nummorum copia langhet;
 Vidimus arma, Duce noscunt iam militis artes;
 Rebus, & aduersis omnes iam pactosq; habemus;
 An Dux stultus erit, quòd pignus perdere querat;
 Nobilium vitas, perdet tormenta, secundo;
 Perpetuòq; sua amissa regione carebit;
 Infidias tendit; mortes, & bella minatur;

Nè

Nè videat captos, condigna morte perire.
 Forsàn & Hispanus sua Dux optata sequutus
 Est; non, vt nunc obsessa Arci viribus obstet;
 Sed, post hanc captam, Ducis artem ludat, vt, arte
 Exitus acta probat, dilectos semper habemus
 Hispanos, illos iuuat vt Respublica semper.
 Iustitiæ nunc cursus eat, moriantur iniqui;
 Hinc Galli, reliquique, dati si fœderis actus
 Consolident, iterum iungant ac arma Sabaudis,
 Præterito bello noscant exempla futuri,
 Dùm maiora potest Respublica pondera ferre;
 Hispani, status Mediolanensis vt Oram,
 Defendent nostram; sic illos semper amicos
 Conuenit, & magno fidos reputemus amore,
 Causa, suis armis, Ligurum, communis eritq;
 Praeis morte data; nobis persolvere grates
 Curabunt, nè credatur vulgata per Orbem
 Fama, quòd illorum non vis, sed vita malorum
 Eijciat Gallos, obsessam vincat & Arcem:
 Et si facta tenent, dabit hæc victoria laudem.
 In nos præteritis, præsentibus, atque futuris
 Surgere temporibus poterit quæ machina talis?
 Quas nè referre Deo grates debemus & ipsi,
 Experiuntur adhuc dùm belli cuncta laborem,
 Temporis est nobis si nunc iniuria spreta,

Maioris veniet quo libertatis imago?
 Carcere iam uoces fratrum exclamare preteritas
 Audio; Quæ nostris causam dat, causas, timoris?
 Nostris operis famam poterit, delere uetustas?
 Crimine, mors illis, nobis sit gloria facti,
 Fiat ius, pereat Mundus, lucemquæ relinquant.
 Illi: Nos uitam sumus, & cum morte, sequuti.
 O Romana fides, Liguntum uirtute retincta,
 Cælestis conuexa polus dum sydera pascet,
 Viuant, o Cives, tantorum nomina fratrum.
 Auria Iohannes hostris Hieronymus armis,
 Præfectus; præstantis Eques, Cattaneus aure,
 Saluagus Carolus pariter, Petrusq; Maria,
 Fortis Alexander, natiq; Gentilibus ambo,
 Ac iterum, miles Iacobus, Spinula, uiuant.
 Consulat ergo, preces superans conuicta rebus,
 Viuida libertas iam demonstretur ubique,
 AEqua neos rapiat sic inclementia mortis,
 Nè cedat precibus motis, hostilibus iris,
 Aduersis armis, uirtus, quæ noscra resistit
 His claris animum rationibus ædificillis,
 Traxerat in dubium quos iam sententia primum.
 Quilibet obstupeat confusus imagine rerum,
 Consilio plures aderant, iunctoq; Senatu
 Vnius hoc centum atquæ decem formauerat orbem.

Dum

Dùm secreta reis, ut mos est, uota requirunt,
 Vnanimēs secreta necis quoq; uota resumunt,
 Pernotam quibus euinctis dant fratribus ansam
 Eiusdem Ducis immani feritate cadendi.
 A Patre nec nati, à Patruis nec uita Nepotum
 (Affines aderant plures) perpenditur horum.
 Quisquis inauditos sensus enarrat amoris,
 Ponderet hunc actum; Ligures fateatur & idem
 Cuncta Deo, Fidei, Patriæ postponere semper.
 Intrepidis ornata uiris, Respublica, tempus
 Quòd præsens Ligurum tot sit, lætare, repletum.
 Gratulor ingenuam minimè latuisse uirorum
 Virtutem, cui nec poterunt dare tempora finem.
 His habitis celerem causam commissa gerentes
 Expediunt, Lucas quorum fuit illicò missus,
 Hispano Regi instructas narraret ut artes,
 Officijs faceret nè Dux contraria nostris.
 Discussis causæ meritis tùm pæna reatus
 Vinctis, conuictis, fassis caput abstulit ense
 Ex pietate Patrum, in fædos nam crimine tanto
 Iusta prius fuerat laquei sententia lata.
 Quattuor ex primis hanc culpam morte luerunt.
 Languens debilitate minor Syluanus Acinus,
 Iulianus lachrymas fundens Furnarius udas.
Nicoleus Zignagus, ut in se, sæuus in omnes;

Julius ille tumens Cæsar Vaccherius aura,
Cuius lapsa domus ruit, est vt lege statutum.
Angelus huic fidus famulus fuit Attariagi,
(Graius erat, sic falsa fides tunc Græca fidelis)
Nàm conuictus, heri tormentis crimina passus
Nec fuit, immò cadens animam vomit, atq; cruorẽ.
Indè duo tenuere caput ceruice reuulsum
Bartholomæus opem quærens Grandinus inanem,
Iulius audaces acius Compianus omittens.
Cuncta quibus Populus sic trunca cadauera vidit.
Talia perfidiam tractantes gesta reportant,
Et mala sic tandem Salaconum optata ruinant.
Promulgata fuit, post hæc spectacula visa,
Torquendi laqueis eadem sententia colli,
Iudicij faciem quorum præsentia ferre
Non valuit: sic Ioannes Antonius ille
Ansaldus, queis antè fuit, socij; , loquutus
Mayolus, Blanci, de Curtis, Consilierus,
Ioannes Baptista simul Benigassius, atquẽ
Desiderinus, erat qui vili plebe, Rimassa,
Et quoq; Ioannes Franciscus Tassus, & alter
Ioannes humilis Blancus Baptista locator
Exiguæ cimbæ, fratres & Sauinioni,
Quilibet ipsorum pænâ damnatur eadem.
Plaggia tùm socius Syluani Simon Acini

Occidit

Occidit, agra trahens; esset dùm carcere pressus.
 Tormentis cruciatus Martinionus acerbis
 Vixit, perpetuò verum depulsus ab Vrbe.
 Carcere detentus Ruffus fuit ordine Patris,
 Indemnifq; fide Soteri Bertora Rodini.
 Ignifero, Ducis Oris, & fera turba reorum,
 Puluere procubuit detrusus Consilierus.
 Pluribus Anfaldus curans suspecta veneni
 Antidotis vitare, necem celeravit amaram.
 Rufforum præclara fides, virtusq; decora
 Perfidiam docuerè Draghi, qui, fraude peracta,
 Exul adhuc Vrbes Siculae Regionis aberrat.
 Hinc Hieronymus, indemnifq; Furnarius arctis
 In latebris, causa fraudis vertente, tenetur.
 Cum Pedemonte Alexandri purgata fuissent
 Inditia, atque Relæ deleta scientia culpæ,
 Præmia tùm Patribus retulit condigna Rodinus,
 Omnia, quæ noua, vel superant exempla vetusta.
 Muneribus vacuus cunctis, immunis & ipse
 Sit, natiq; duo, statuunt; bis millia quinq;
 Aureorum subito dono collata fuere,
 Innuptis binis quatuor sic millia natis,
 Annua ter, bis mille Patri, sic mille Puellis
 Soluenda his, donec mortali luce fruantur.
 Publica sexq; viris arma, & stipendia dantur.

Debita dùm meritis miscentur prætia pænis,
 Nobilibus captis, quæ iam præludia mortis
 Sustinuere Rei, Taurini dantur ad vnguem;
 Nàm Dux Hispanos non irridere Ministros
 Optat, vt occisos sic vlceatur amicos.
 Ordine Nobilium sed toto instante suorum,
 (Assentire quibus iubet hunc rationis imago)
 Dùm cumulare necesse sit non sarcire necatos,
 Quodq; sua intererat viuos retinere, locorum,
 Et tormentorum pignus, Labariq; Tryremis,
 Horribiles reprimens sensus, ira q; pudore,
 Vi pius, immeritæ pænæ, mortiq; paratos.
 Eximit; indè dedit Generali Pace solutos.
 His Genuæ auditis pertentant gaudia mentem
 Cunctorum; nostro ac, ab Ibero Rege, reuerso
 Oratore, bonis sunt ingeminata relatis,
 Expositas Regem res perpendisse fatetur,
 Pollicitumq; suis armis assistere nostris,
 Quando Ducis feritas vinctos, in iura, necasset.
 Talia tùm fuit, officio, data cura secandi
 Inquisitorum, cuius terrore scelesti,
 Vel quæ mente fouent, vel si malè gesta, coercent.
 Principijs habuit non conspiratio finem
 Dissimilem, Ligurum quo magnificentia creuit,
 , Pascit enim tutas dulcis concordia mentes.

Sic animum, Patres, concordem, vt vota fuere,
 Ciuibus, & Populis, cunctis disponite rebus,
 Quo durare queunt; nam, libertate iuuante,
 „ Hostibus, externisq; resistere viribus aptum
 „ **Sunt vnita simul ciuilia pectora Castrum.**

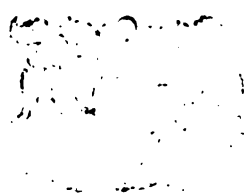

L E C T O R I.

*Hæc iam prima mei pars est exacta laboris,
 Iussus amicitiae quod tibi tradit opus.
 Hoc videas, mihi longam propinato salutem,
 Cætera curabo tum properare metro.*

127

STUDYING THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON
AND THE
CITY OF NEWTON
AND THE
CITY OF QUINCY
AND THE
CITY OF WILMINGTON

THE HISTORY OF THE CITY OF BOSTON

AND THE CITY OF NEWTON
AND THE CITY OF QUINCY
AND THE CITY OF WILMINGTON

14

AUTHORIS
OPVS ANAGRAMMATICVM
IN ASSVMPTIONE
EIVSDEM SERENISSIMI DVCIS

Sub die 21. Iulij 1644.

THE HISTORY

OF THE UNITED STATES

AND THE

REPUBLICAN FORM OF GOVERNMENT

BY J. M. SMITH

REGIAE
ARCIS IUSTINIANAE
TURRES TRES.
LVCIS. IUSTITIAE.
FORTITVDINIS.

Vigilantissima Auium Regina Contutæ!

Excubijs; præscripto Nomine Serenissimo

LVCAS IUSTINIANVS

Ex vno quoq; Serenissimi Nominis Ele-
mento pro Militibus Stationarijs,
sub

TRINO ANAGRAMMATE
COMPREHENSIS;

Ab Octauiano Saulio Militū Tri-
buno Sac. Cath. Maiestatis
Muniuntur.

THE
NATIONAL
REPUBLICAN
PUBLISHED
WEEKLY

Published by the
National Republican
Company, 100
Broadway, New York
City.

Subscription price, \$5.00
per annum in advance.

Single copies, 10 cents.
Entered as second-class
matter, July 16, 1879.

— A —

SERENISSIMO
LVCAE IVSTINIANO
Genuensium Reipublicæ
Meritissimo Duci.

OCTAVIANVS SAVLIVS S.P.D.

AM diù Serenitati Vestræ
Ligusticum debebatur Im-
perium ; sanè illud Serenif-
simi Nominis elementa so-
nant, Anagrammatica com-
positione amplexum , Iusti-
tiæ , Reiquè publicæ curam vndiq; monstrat.
Hilari accipiatur fronte obsequentissimi animi
leue argumentum à vestra Serenitate , quam
Deus Opt. Max. fartam, tectamq; regat.

Neap. die prima Maij 1646.

AD LECTOREM.

N conspicuam , quam aspicias
Arcem (*Amice Lector*) septua-
ginta militum firmissima ma-
nu prœmuniui ; hi , tot Ana-
grammata sunt ; inter quæ
quingenta octo purissi-
ma ; si impura legeris alia : vitio ne vertas ,
amabó ? *Veteranis* , strenuisq; militibus paucos
iungi *Tyrones* haud negatur . *Vndecim Asteri-*
sco * signo notata , unica vtuntur licentia ; bina ,
postremum , leporis venustate , infinita , comple-
ctens . *Né* mordeas quæso : peritioribus credat ,
qui saluus peruenire velit : profectó vel *Miles* , vel
Sophus , nec elatus gestio ; nec animum demitto .
Vale .

INDEX

Amplius Tunc in
in omnibus
Nominis

LVCIS PRIMA
TVR RLS

I N D E X

Anagrammatum Turris Lucis ; in ordine litterarū Serenissimi Nominis.

Luctans in via suis.

Viuas, luci inflans.

Canutis unis silua .

Annuit iussa lucis.

Sua vi luci inflans.

I, i, sic sanans vultu.

Vtilis sanè iuuans. *

Sic laus nati unius .

Tuis annis sua luci.

Ianua lucis tu sis. *

Nauis, si, lis, Canutus.

Iuuans litis canus.

Alcinous finit tuas.

Natus linci suavis.

Vsus inclita Ianus.

Si in insula cautus.

i

LVCAS IVSTINIANVS.

Anagr.

LVCTANS IN VIA SVIS.

Diffichon.

Plures huic sceptrum contendunt sanguine iuncti,
Non nè SVIS LVCTANS IN VIA, & Imperio est?

V

VIVAS LVCI INSTANS

Diffichon.

INSTANS, en VIVAS, LVCI es, dùm passibus equis.

Cum sole, & Ligurum curris in Imperio.

B 2

CANVTIS VNIS SILVA.

Difficilis.

UNIS CANVTIS virtutum SILVA videris.

Electus cunctis sic es in Vrbe tua.

A

ANNVIT IVSSA LVCIS.

Difficilis.

ANNVIT hic LVCIS populo, dum IVSSA, gubernans,

Quis Regni melius frenâ tenere potest?

S

SVA VI LVCI INSTANS.

Distichon.

INSTANS VI nè SVA LVCI tua stemmatis Ales,

Ad pugnam solem fortis ab Arce ciēs?

I

I, I, SIC SANANS VVLTV.

*Epigramma.*Gallia, quid loqueris tactu quod guttura Regis
Curentur? fateor Regibus esse datum.I, solet, I, noster miseris Dux ferre salutem,
SIC SANANS VVLTV, Regius, ecce, Ligur,

V

★VTILIS SANE IUVANS!

Distichon.

Vtile agens Popul's , & omittere inutile iuras;

VTILIS, vt SANE conuenit esse IUVANS.

S

SIC LAVS NATI VNIVS!

Distichon.

Natus Purpureo , vt Pater, est decoratus Amictu,

SIC NATI LAVS est VNIVS , atque Patris.

T

TVIS ANNIS SVA LVCI.

Diffichon.

En tibi quàm vultu ridet fortuna sereno,

ANNIS sunt LVCI nunc SVA iura TVIS.

I

IANVA LVCIS TV SIS.★

Diffichon.

Tc Duce , post tenebras , expectat Ianua lucem,

TV , Lucas dùm S I S , IANVA LVCIS eris.

NAVI, SI, LIS: CANVTVS.

Epigramma.

Hispani impulse Regis rapuere Triremes
 Hollandas Naues, in mare sed Ligurum.
 Conqueritur, te Orante, iubens Respublica; NAVI
 Si est LIS: CANVTVS protege iura maris.

I

IUVANS LITIS CANVS.

Distichon.

Iustitiam LITIS per te cognouit Iberus,

Reddantur, dicens, CANVS es, atque IUVANS

7
A
ALCINOVS SINIT VVAS.

Distichon.

Dum regis Imperium nobis est copia rerum.

VVAS ALCINOVS fertilis ipse SINIT.

N
NATVS LINCI SVAVIS.

Distichon.

Dulcitèr emendas, pia sunt tua verba, SVAVIS

NATVS enim LINCI pectora cuncta vides.

C

VSVS INCLITA IANVS

Distichon.

Virtute, & bello est Celebris Respublica Iani,

VSVS nunc Regnans INCLITA IANVS agit.

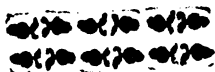
S

SI IN INSVLA CAVTVS.

Distichon.

Quascūq; effugiet Syrtes SI est CAVTVS IN INSLA
 Dum noscit recti tramitis ire vias.

Finis Primæ Turris.

Nomen Authoris

Per

Anagramma.

LVCIS, O, NAVTASVAVIS.

C 2

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

1000 5TH AVENUE NEW YORK 17, N.Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

1000 5TH AVENUE NEW YORK 17, N.Y.

THE

NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

SECVNDA
 IVSTITIAE
 TVRRIS.

I N D E X

Anagrammatum Turris Iustitiæ;
in ordine litterarū Serenissimi
Nominis.

Laus tui sinu canis.

Vatis luctus inanis.

Cui laus annis tuis?

An vicinus salutis?

Sicut unis, unā alis.

Iusti laus nunc sua *

Vnus ciuili astant.

Stans cui Iulianus?

Tu suavis inclinas!

In tuis unica salus.

Non casu via iustis *

In aula sic nutu sis!

An sicut laus niuis?

Nutu an sic alis ius?

Vas iusti nunc alis.

Stillans cui viuas? *

13
LVCAS IVSTINIANVS.

QUI ET SIMIL. PAVLINO

Anagr.

LAUS TVI SINV CANIS.

Distichon.

Non nè TVI LAUS CANIS est celebrata per Urbem
Illorumque SINV furgit, vbique volans?

V

VATIS LVCVS INANIS

Distichon.

Gloria dum nostri Ducis ex se vera faterur,

Parnassi VATIS LVCVS INANIS inest.

CVI LVAS ANNIS TVIS?

Distichon.

Tradere cuiquè suum Iusti est; Dux vndique iustus,

CVI nè LVAS ANNIS Iustipiane TVIS?

A

AN VICINVS SALVTIS?

Distichon.

Orta salus Populis est; hæc dùm nascitur exte,

AN tu VICINVS fortè SALVTIS ades?

S

SICVT VNIS, VNA ALIS.

Distichon.

Antiquo Ciues coniunctos fœdere nōscens,

VNA, illos SICVT Iustitia VNIS, ALIS.

I

IVSTI LAVS NVNC SVA.★

Distichon.

Corrigit en crimen, dat præmia summa labori,

NVNC est LAVS IVSTI Principis ergo SVA.

D

V

VNVS CIVILI ASTANS!

Diffichon.

Lætentur Viduæ , Consultoresquè quiescant,

Si CIVILI ASTANS , VNVS , vt iste , iuuat,

S

STANS CUI IVLIANVS?

Diffichon.

Non genio , aut vi , sed solùm ratione moueris,

STANS , & in Imperio , CUI IVLIANVS eris?

T

TV SVAVIS INCLINAS.

Distichon.

Pauperi ades, vocesquè pio si concipis aure,

Tu INCLINAS cunctis verba SVAVIS habens.

I

IN TVIS VNICA SALVS.

Distichon.

Vnica si Pietas, in te si est vnica virtus;

Cunctis, INq; TVIS, VNICA sitq; SALVS.

D 2

N

NON CASV VIA IVSTIS.*

Distichon.

Nomine, & es Iustus, Iustorum, & stirpe Creatus;

NON CASV IVSTIS es VIA facta tuis.

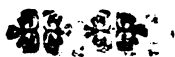
I

IN AVLA SIC NVTV SIS.

Distichon.

Imperij dignus NVTV cunctorum visus IN AVLA

SIC SIS, cum meritò Vox tua sit Populus.

U

A

ANISICVT LA VS N/IVIS.?

Distichon.

Alba regens messes, campos nix seruat aratos.

AN NIVIS est SICVT candida LAVS q; tua?

NVTV ANSICALIS IVS.?

Distichon.

Te omnes Imperij agnoscunt, legisque magistrum,

AN NVTV SIC IVS munere Iustus ALIS?

V

VAS IVSTI, NVNC ALIS:

Difficili

Quæ non mox celo tibi sunt properanda secundo?

Si VAS, NVNC, IVSTI prospere ALIS populos.

S

STILLANS CVI VIVA S? *

Disfichon.

Muneribus cunctos, Lucas, & honoribus augens
CVI VIVAS, STILLANS pauperi opeſque ? Deo.

Finis Secundæ Turris

Nomen Authoris

Per

Anagramma.

IVSTI CAVSAS VNA LVO.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1000 S. MICHIGAN AVE. CHICAGO, ILL. 60607

TEL. 733-7321

1968

AND L. H. HARRIS

1968

1968

ON THE THEORY OF THE

1968

SECRET

[illegible]

T V R R I S
T E R T I A
F O R T I T V D I N I S

E

I N D E X

Anagrammatū Turris Fortitudinis
in ordine litterarū Serenissimī
Nominis.

Luna citiūs, i, sanus.

Vis nutis iaculans.

Cui vi laus instans?

Alius sit incautus.*

Si Vnus, alta vincis.

Is canutus in Aulis.

Vincit in Aula suos.*

Sua laus nunc it ijs.

Tu salus cui inanis?

Is una salus vincit.

Nauticus sinu sali.

Iussu in vi lactans.

Aule insis iunctus.

Nil vis usa canutis.

Vis sua nunc Italis.

Sic tu viuas L.annis.

184
LVCAS IVSTINIANVS. ²⁵

L

Anagr.

LVNA CITIVS, I, SANVS,

Diffichon.

H's Ligures demus dulci annis membra quieti,
Tu LVNA CITIVS, I, rege, SANVS ades.

V

VIS NV VT IS IACVLANS.

Diffichon.

Supremo in Patria meritò insignitur honore,

Cuius VIS etiã NV TIBUS est IACVLANS.

E 3

CVI VILAVS INSTANS?

Diffichon.

CVI VILAVS INSTANS Ducis est agè quere Coronam

Non vi, dùm meritis ista Corona datur.

A

ALIVS SIT INCAVTVS*

Diffichon.

INCAVTVS SIT quisq; ALIVS non fulgidus Orro,

Quem Ligurum decorat Purpura, Cautus erit.

SI VNVS, ALTA VINCIS.

Distichon.

Caedat Consilio, arcedat tua vota Senatus, non abholi
VINCIS, SI VNVS, pro pluribus ALTA gerens.

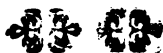

I:

IS CANVTVS IN AVLIS.

Distichon.

Sapius Orator fuit IS CANVTVS IN AVLIS;
Illum, quid mirum, Purpura si decorat.

V

VINCIT IN AVLA SVOS.*

Difficilis.

Florida non ætas obstat, sed VINCIT IN AVLA

Iste SVOS, meritis Regia Palma datur.

S

SVA LAVS NVNC IT IIS!

Difficilis.

Latentur magis hoc in Rege videre Coronam

Agnati, victis, NVNC SVA LAVS IT, IIS.

T

TV SALVS, CVI INANIS.

Distichon.

Inuidiam superas summa virtute coruscans,

Esquè SALVS, CVI, TV iustus, INANIS eris.

I

IS VNA SALVS VINCIT.

Distichon.

Fortis in Imperio est, sed Ciues excipit omnes

IS Animo placido; VINCIT, & VNA SALVS.

N

NAVTICVS SINVS SALE

Distichon.

Præfectus Classis placidum si nauigat æquor,

Dicas, sanè SINVS est NAVTICVS iste SALE.

I

IVSSV IN VI LACTANS.

Distichon.

Officium Matris perages, dum scepra tenebis,

Iussu IN VI LACTANS Ciuibus, & Populis.

A

AVLAE INSIS IVNCTVS.

Distichon.

Hæres regnandi INSIS AVLAE IVNCTVS, ab Aula
 Possessa numq uàm Gens tua abire potest.

N

NIL VIS VSA CANVTIS.

Distichon.

Si Ducis est VIS NIL CANVTIS VSA, sed apta;
 Sæpè huic, Vrbs, curas pectore rumpè graues.

F

VIS SVA NVNC ITALIS.

Distichon.

Haud flete, heùs Latij, nullas retinere Coronas,

In Ligure est SVA VIS Regia NVNC ITALIS.

S

SIC TV VIVAS L. ANNIS.

Distichon.

SIC TV quinquaginta ANNIS, hæc L. ittera dicit,
VIVAS, vt fiant Omina vera Deo.

Finis Tertiæ Turris

Nomen Authoris

Per

Anagramma.

VIS TVA, LAC; VIS OVANS:

F 2

CONCLUSIO

LVCAS IVSTINIANVS. ³⁷

Anagr.

SAVLIVS SINV CANIT,

Distichon.

En tibi, qui studuit, non libris, miles at ensi;

Ex corde, atq; SINV SAVLIVS ista CANIT.

Aliud

CASVS INFINITVS. VALE.★★

Epigramma.

Iam fileo; Infinita tui est laus; quanta mereris,

Diuinè solùm, dicere non valeo.

INFINITVS CASVS ? lata licentia duplex

Sit mihi, destituens carmina, dico, VALE.

SERENITATIS VESTRAE

Humillimus Author, de suo Nomine,

Anagramma.

LVCAS, NOVI VIAS TVAS.

G

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
VOLUME 32
PART 1
1902
LONDON
PUBLISHED BY THE INSTITUTE
11, BEDFORD SQUARE, W.C.1

FRAGMENTA.

I N D E X

Anagrammatū Conclusionis eius-
dem Serenissimi Nominis.

Saulius sinu canit.

Casus infinitus Vale **

Fragmentorum.

*Intus inuisa laus **

*Vulnus sanat Titij **

Antu sis lani lucus!

Vnà scitus in Aulis.

Clausus init vanis.

Nil casu, an vi tu sis.

Canit usus in Aulis.

Sis annus vita luci.

Vaticanus in suis.

Primum Fragmentum.

LVCAS IVSTINIANVS.

Anarg.

INTVS INVISA LAVS.*

Diffichon.

LAVS INVISA INTVS totum est diffusa per Orbem.
Iam modò non illam terminus vllus habet.

Secundum Fragmentum.

VVLNVS SANAS TITIL.

Diffichon.

SANAS, si penetrat Pietas tua Tartara, VVLNVS
Vel TITIL, æterni est pœnaquè mitis Aus.

Tertium Fragmentum.

AN TV SIS IANI LVCVS.

Disichon.

Splendorem, sceptrumquē dedit tibi Ianua, LVCVS

AN TV SIS IANI, deliciæquē domus ?

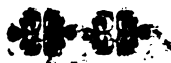
Quartum Fragmentum.

VNA SCITVS IN AVLIS.

Disichon.

Digna virtute, es, Ligurum VNA SCITVS IN AVLIS

Sorte tibi Primum non dedit Vrna locum.

Quintum Fragmentum.
CLAVSVS INIT VANIS.

Distichon.

Virtuti Placidus, vitium si comprimit omne,

Sic oculo, VANIS, aureque CLAVSVS INIT.

Sextum Fragmentum.
NIL CASV, AN VI, TV SIS.

Distichon.

AN VI, NIL CASV, TV SIS; si scepra dedere

Agnati, Ciues; Dignus, Amore regis.

Septimum Fragmentum.
CANIT VSVS IN AVLIS.

Distichon.

Laetitiae vultu, Ligurum CANIT VSVS IN AVLIS

Qui semper Populis optima iura dedit.

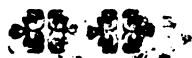

Octauum Fragmentum.
SIS ANNVS VITA LVCI

Distichon.

ANNVS, quo nobis datus est, qui publica curet,

Nestoris huic LVCI SIS data VITA Duci.

I N D E X

Anagrammatum Nominis Au- thoris in fine cuiuslibet Turris.

Lucis, o Nauta, suavis
Iusti causas Vnà lup
Vistua, lac, Vis ouans.

In Fragmentis.

Inuoluit tuas causas
Vnitas causas volui.
Laus tui, cano suavis.

In Conclusionem Operis,

Lucas, noui vias tuas.
Visus, Laus Vaticano.

48
De Authoris Nomine, Anagram-
matum Fragmenta.

Abque Distichon, hoc

Nè in ore proprio sordescant.

OCTAVIANVS SAVLVS

Anagrammata.

INVOLVI TVAS CAVSAS

VNITAS CAVSAS VOLVI

LAVS TVI, CANO SVAVIS

In Creatione Beatissimi

INNOCENTII X.

Sub die 15. Septembris 1644.

Ex priori nomine Anagrammata.

IOANNES BAPTISTA CARDINALIS
PAMPHILIVS.

Anagramma.

O SANCTVS NATALIS ADAMANS
PHILIPPI IBERI.

Distichon.

NATALIS SANCTVS, Romani, O, Plaudite IBERI

Eccē PHILIPPI ADAMANS Pastor Quile regit.

36
IOANNES BAPTISTA CARDINALIS
PAMPHILIVS.

Anagramma.

SAT MIHI LABRIS PAL'ADIS INNOCENTIVS
PAPA.

Distichon.

PAL'ADIS en PAPA LABRIS INNOCENTIVS Orb.

Est datus, ô, felix, SAT MIHI Pastor adest.

IOANNES BAPTISTA PAMPHILIVS.

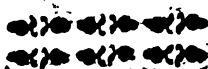
Anagramma.

PHOEBOLATVS PAPA IVSTINIANIS

IRECITANTO *Distichon.*

IVSTINIANIS Divino PHOEBO est PAPA LATVS

Orbis letetur; Ianua Plaude Duci.

51
DUCAS IUSTINIANVS

Anagramma.

VATICANVS IN SVIS

Distichon.

Gloria Pontificis, Ducis est & tempore eodem

Si VATICANVS debet INesse SVIS?

Nomen Authoris

Per

Anagramma.

VISVS, LAVS VATICANO.

Horatius de Turri coràm Serenifs.
 Duce Luca Iustiniano Regijs
 in Panegyricis Orans.

HORATIVS DE TVRRI

Anagr.

VIRTVS HORA REDIT.

Distichon.

Semper honos, te Orante, Ducis, laudesq. manebunt
 Hac HORA VIRTVS, te celebrante, REDIT.

Aliud

TV VERTIS HORRIDA

Distichon.

Nubila si Phoebus radijs disperdit, & imbres,
 HORRIDA TV dulci VERTIS & ore potens.

EPIGRAMMA
AD SERENISSIMI DVCIS,
Orantis, & Authoris Turres.

PRò Duce, de Turri perdoctus Horatius orat,
Productis tribus Turribus ipse cano.
Ille fuit genitus TVRRI, genui has ego Turres,
Me edit Horatius, hæc nomina sunt eadem.
Ense meo Turres, TVRRIS sunt voce tuendæ;
Solus Horatius his Turribus inuigilet.

F I N I S.

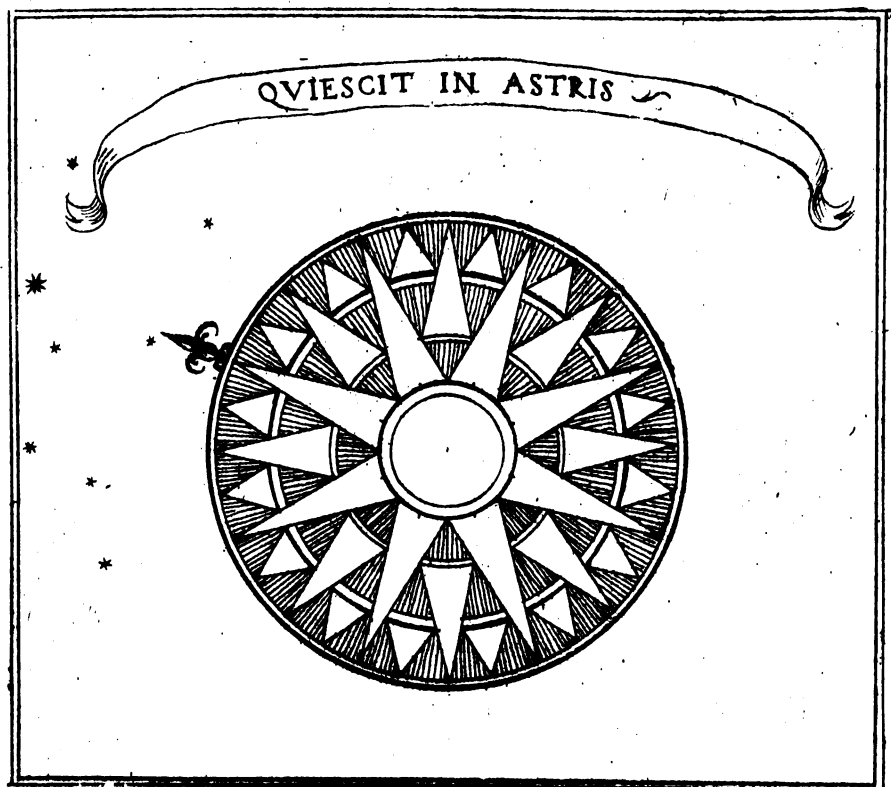

John H. Johnson, Jr.

[illegible]

5 11 12 13 14

(continued)

EIVSDEM AVTHORIS
ACADEMICI
EX INFVRIATIS INQVIETI
LVCVBRATIONVM ACADEMICARVM
FRAGMENTA

THE
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO
1850-1860
1860-1870
1870-1880
1880-1890
1890-1900
1900-1910
1910-1920
1920-1930
1930-1940
1940-1950
1950-1960
1960-1970
1970-1980
1980-1990
1990-2000
2000-2010
2010-2020
2020-2030
2030-2040
2040-2050
2050-2060
2060-2070
2070-2080
2080-2090
2090-2100

Infuriatorum Academicorum Principi.

.A M M A S O I 9 E

DE SVPER PROHIBITIONE

An sit laudabilius scribere gesta, vel scribenda

ALIVD

EPIGRAMMA

Quod scilicet sit laudabilius scribere gesta.

V Tunc tempus agit, qui scribit tempore facti,
Mortuus & vivit qui sua gesta canit.
Quæ scribis vivente viro, splendore relucens;
Conterit hæc ætas, si monumenta tacent.
Nec valet invidiæ monstrum corrôdere quemquam,
Ut multis profunt, si sua scripta patent.
Quid veteri Latio, Græcis, Carthagini, Athenis
Bella peracta iuvant, non memorata typis?
Si tua vel dederis, vel pro te scribet amicus,
Perpetuo fama non cariturus eris.
Si tenet, & calamus, quæ frangit dextera ferrum,
Huius duritiem reddet & ille breuem.
Ergo laus vivens scribentis digna manebit,
Ut brevis, atq; fere nullus, agentis honor.

72

6

ALIVD

Quid, scilicet scribenda gerentis sit laudabilis.

Conqueritur Miles, magnam dant arma repulsā,
 Si sibi nunc præsunt, oreque, scripta, reo.
 Scriptores, pisces sunt extra humanis undas,
 Cessat ab effectu dum sua causa loqui.
 Posteritatis erit Scriptor, sed temporis huius
 Exemplum nobis arma gerentis erunt.
 Si peragente capis scribendi Scriptor honorem,
 Extat duppliciter malis agentis honor.

Problematicum Distichon.

Scriptor Agentis egens cū sit, Scriptoris Agentisq;
 Noscitur, amborum gloria, laude pari.

SUPER PROBLEMA TE

An possit desumi utilitas ex improba vita

Neronis.

EPIGRAMMA.

NON omnis qui nocte vias percurrit, aberrat.
 Certe nocte per tenebras est sapiens opus.
 Quæ Nero gessit, eis quisquam non applicet aures,
 Illa cauenda magis, non imitanda legat.
 Aurum gleba putris prunis purgata resoluit,
 Vt tibi sit talis vita Neronis, age.
 Si vitare malum vis, quod sit inutile noscas,
 Et variata locis cuncta repone suis.
 Sic tibi sumentis æquarum scrupula rerum,
 Damna Neronis erunt vtilitatis apes.

Vt sunt præclara gesta Caesaris imitanda.

BELlica gesta gerens, calamo sua Cæsar aduñat,
 Illa tibi prosunt, istaq; scripta iuuant.
 Nè tibi reddatur duri mora longa laboris,
 Tempus & inuocium frustra teratur eo.
 Lætari cupidas videas, quæ imitanda sequaris,
 Sic duplici inuenies vtilitate modum.

IN SUPER PROBLEMA

An magis iuuet scientia, quàm inscitia.

OLIVET ARABO, N. L. T. O. X. A. N. I. A. T. R. I. A. S. V. I. A. M.
EPIGRAMMA.

SOL tenebras sequitur, lucem nox, vmbra figurâ;
Pulchrior obscuro picta colore micat.
Non finè, res agilis, quadam gravitate movetur;
Ducit homo vitam non finè morte suam,
Nec finè dat finè spumosa falsedine lymphas;
Nec finè perduro terra labore cibum.
Si puer attingit teneris vagitibus auras,
Fæmina si diro quæquè dolore parit.
Quid dubij tenet hinc Problema scientia durum,
Ignaris quo se proferat esse parem?
Ignarum me; tali vos probat arte scientes,
Dùm vobis ponō carminis, antè, sonos.
Oppositos igitur sic ignoratio scitos,
Tollit: vtrumq; iuvans esse necesse puto.

PATER MICHAEL ANGELVS A NEAPOLI.

Anagramma.

MENS ALTA EVANGELII, CHARA PEPLO.

Epigramma.

S Acris sint rebus, vel pepla dicata Mineræ,
Aut quibus ~~usa~~ fuit plaudere Roma viris.
Dum pepla Cordigeri Francisci stemmata defers,
ALTA EVANGELII est MENS tibi, CHARA PE-
Sic te Diuinam mentemq; , fidemq; docente, (PLO.
Hoc meliore peplo quis radiare potest?

PATER ANGELVS SIVORI.

Anagramma.

PVRGANS VILIA, ET REOS.

Diffichon.

P Arthenope tristes animo deponere timores.
Angelus est PVRGANS VILIA, ET ORC REOS.

In

In funeralibus Pompis
IO. BAPTISTAE MANSI MARCHIONIS DE VILLA
Principis Academiæ Otioforum.

IOANNES BAPTISTA MANSVS.

Anagramma.

EN SOMNVS APTAT SIBI SANA.

Epigramma.

Perquirat somnus dulces è corde sopores,
Frigora dum cerebri blandulus alta petit,
Est somnus gelidæ profugus si mortis imago,
Mors somni species infamer esse potest,
Principis hæc celebris, dum petunt OTIA vitam,
Cælestis cerebri tuta quiescit aquis.
• EN igitur somni sint hæc, non funera mortis,
APTAT dum SOMNVS funera SANA SIBI.

In Ioannis Caluini, & Luciani impietatem.

CALVINVS
LVCIANVS.

Nomen idē CALVINVS habet, LVCIANVS idēq;
Prais, quid mirum, si fuit vna fides?

Ad

Ad Opus

I.C. RAPHAELIS DE TURRI,
in Re-
m Re-
m Re-

Contra

SENATOREM LAGVNAM!

Anagramma.

RAPHAEL DE TURRI IVRISCONSULTVS
NOBILIS GENVENSIS.

Anagramma.

LENI RVDES CONATVS LAGVNAE
TERRIBILIS SOPHVS INVRIS.

Epigramma.

INtegra Iura mris Ligures antiquitus armis
Quod valeant, pagina quæque docet.
Ense RVDES LENU CONATVS, Turris, INVRIS
LAGVNAE Miles, TERRIBILISq; SOPHVS.

A L I V D.

PHAETON, NVDVVS ERRORIBVS, LVCES IN RE
LIGVSTINI SALIS.

Epigramma.

NON sine Solo Salem solers Natura videtur
Percusso radijs consolidare Salo,
SILVCES, NVDVVS PHAETON ERRORIBVS; IN
Nonne LIGVSTINI Sol SALIS alter eris? (RE

In-

Inscriptio Genuensium ornatam, & securitatem declarantem.

MAENIA militibus, constructas mercibus ædes,
Portas, Custodes Urbis, & AERARIJ.
Hanc PATRES, Diui Protectoresq; Georgi
Vnanimes latam consulere viam.

In Dicentem: Poeta nascitur.

Epigramma.

CARMINA pangentem natum aiunt esse Poetam
CARMINA ni natus pangere nemo valet.
CARMINA qui legis hæc, es iam tu natus in Orbe?
Addatur titulis ergò Poeta tuis.
CARMINA nec natus das, haud uè Poeta vocaris;
CARMINA si nescis, carmina discce, tace.

Prò meis Conterraneis requirentibus.

AN SIT DE SACCO TANTA FARINA MEO

Epigramma.

Indagant Ciues (fateor, quos, scire petita)
An sint, quæ facilis carmina trado, mea.
Hos operis reddet mea valdè, inscitia scitos,
Dùm mea (quæ fuerint) carmina plura legent.
Arma gerens, metro mihi curo nec emere laudem;
Sufficit hoc tantùm credat Amicus amans.
In Patria Indigenis si nemo Propheta receptus;
Quid mirum, ipse rudis simuè Poeta minus?

Aliud prò Exoticis.

Conditionis, Amice, meæ tibi fama patescit,
Noscere vel partes illius, arte, negas.
Si primum: cur mihi sis in pungere carmen,
Armis dùm nectò carmina fæpè meis?
Altera si tibi causa datur (quæ nascitur ex te)
Dùm simulas, artis miror, & ipse tuæ.

I R I S

IRIS FIGURA PRINCIPIS

A L L V D E N S

A D E X C E L L E N T I S S I M V M

D V C E M D E A R C O S

N E A P . R E G N I P R O R E G E M .

*Ex occasione Problematis : An Princeps ex de-
pressionē inimicorum, aut amicorum exal-
tatione gloriosior euadat.*

R O S C I D A dū tenui nubes tumefacta vapo-
Concāua vel puro Sole leuata volat. (re,
Discolor alternis lucem commiscet, & vmbra,

Arcum sic varijs exprimit vda notis.

Iridis hæc eadem clarum tenet vndique nomen,

Vt, vel Iunonis nuncia, vel sit aquæ.

Hæc est ante Deo data iam prò fædere genti,

Quo vacat ira Dei, diluuiumque minax.

Quid referant hæc cuncta simul discernere quæro,

Fortè vel exemplum Principis esse queant.

Visus sæpè Deus fuit alta nube sedere,

Nubes, cur Sedes Principis esse nequit?

Solis

Solis abesse, sed splendescunt lumina Cæli;
 Principis à roseo Subditus ore nitet.
 Iris si cunctis lucem partitur, & umbram,
 Lux iustis est os Principis, umbra malis.
 Si Dea Regnorum dicta est Saturnia Iuno,
 Huius imago Dæx, Principis esse valet.
 Si Divina notatur aquis doctrina relatis,
 Gratia regnantis lympa scientis erit.
 Incrementa maris cessant, dum nascitur Arcus;
 En Princeps, pacis fœdere, damna fugat.
 Brachia curuando lateralìa, nomine gaudet
 Iridis, & formas illius, Arcus, habet.
 Qui Nubis, Solis, Iunonis, Lucis, & Umbræ,
 Iridis, ac Arcus, Pacis & omen agit.
 DVX ARCUS, velut Arcus, sic amplectitur æquos,
 Est, ut, iniquorum iusta sagitta manu.
 Sic vtrumque gerens æquali laude feratur,
 Iustis, quo dantur præmia, pœna reis.
 Parthenope lætare tuo D. V. C. E.; iam abstulit Iris
 AERumnas; Populis pace dat ARCUS aquas.

S. E.

Deditissimus Seruus

Tribunus Militum Octavianus Saulius ex Infuriatis Inquietus.

1. 6. 685

00

Digitized by Google

